jaargang 102 — 2022 — 05

Advocatenblad

SINDS 1918

A **actueel** — crince le roy: principes boven regels
J **juridisch** — kroniek tuchtrecht
N **van de nova** — jaarverslag: balie groeit licht
V **vak & mens** — pilot echtscheidingen loopt niet storm

Domina litis

Kijk voor het actuele nieuws op **advocatenblad.nl**

NEDERLANDSE ORDE VAN ADVOCATEN

Boomjuridisch

GROTIUS ACADEMIE

Wilt u zich specialiseren in het mededingingsrecht?

In oktober 2022 gaat de Grotius specialisatieopleiding Mededingingsrecht van start: de meest uitvoerige en complete postacademische opleiding in dit rechtsgebied. De opleiding geeft in de praktijk toepasbare gespecialiseerde informatie. U krijgt op gevorderd niveau een overzicht over de stof als geheel en een verdiept inzicht in de kernbegrippen. Na afloop van de opleiding bent u gespecialiseerd in het mededingingsrecht.

Thema's die aan bod komen:

- het kartelverbod, het verbod op misbruik van machtspositie en concentratiecontrole bij fusies en overnames
- distributiecontracten, aandelenkoopovereenkomsten (SPAs), IE en innovatie
- duurzaam en maatschappelijk verantwoord ondernemen
- de regulering van online platforms en de rechten van gebruikers daarvan
- de economische analyses die nodig zijn in het mededingingsrecht
- het Nederlandse procesrecht (m.b.t. handhaving door de ACM en schadevergoedingsvordering van gelaedeerden)

Voor wie?

De opleiding richt zich op advocaten, bedrijfsjuristen, overheidsjuristen, leden van de rechterlijke macht en andere juristen die 3 jaar of langer in de praktijk werkzaam zijn en een gedegen basiskennis van het mededingingsrecht hebben.

Hoofddocenten

- **Mr. B.J. Drijber**, Advocaat-Generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden
- **Mr. W.W. Geursen**, Senior Legal Adviser EU & Competition law bij advocatenkantoor De Brauw Blackstone Westbroek, Amsterdam

Meer info en aanmelden: **www.grotiusacademie.nl**

Over de Grotius Academie

De Grotius Academie verzorgt postacademische specialisatieopleidingen voor juristen die minimaal drie jaar werkzaam zijn in de advocatuur, het notariaat, het bedrijfsleven, bij financiële instellingen of de overheid en al een gedegen basiskennis hebben van het desbetreffende rechtsgebied. Het doel van de Grotius specialisatieopleiding is de deelnemers in een periode van circa negen maanden een wezenlijke verdieping van kennis van en inzicht in een specifiek rechtsgebied te verschaffen.

rijksuniversiteit groningen · Erasmus · Maastricht University · Tilburg University Understanding Society · Universiteit van Amsterdam · Universiteit Leiden · Radboud Universiteit

Grotius Academie | Postbus 10520 | 6500 MB Nijmegen |T 024 - 361 24 92 | E grotius@cpo.ru.nl | www.grotiusacademie.nl

COLOFON

Publicatiedatum 7 juni 2022

102e jaargang
Het *Advocatenblad*, het blad voor de Nederlandse advocatuur, verschijnt 10 keer per jaar en wordt uitgegeven door Boom juridisch. De van de Nederlandse orde van advocaten onafhankelijke redactie stelt de inhoud samen. De redactie werkt volgens de Leidraad van de Raad voor de Journalistiek.
Het volgende nummer verschijnt op 5 juli.

Hoofdredacteur
Kees Pijnappels

Redactie
Sabine Droogleever Fortuyn, Francisca Mebius

Advocaat-redactieleden
Jan Wouter Alt, Aldert van der Bent, Yola Geradts, Karol Hillebrandt, Jack Linssen, Robert Malewicz, Christiane Verfuurden, Rogier Wolf

Vormgeving
Textcetera, Den Haag

Druk
Wilco, Amersfoort

Citeerwijze
Adv.bl. 2022-05, p.

Aan dit nummer werkten mee
Ruud van Boom, Erik Jan Bolsius, Sandra Braakmann, Daphne van Dijk, Charlotte Helmer, Gerlach Hochstenbach, Fred Hammerstein, Danisha Idu, Daniëlle de Jonge, Najima Khan, Sanne van Oers, Jasper Pruis, Justus Reisinger, Tatiana Scheltema, Trudeke Sillevis Smitt, Marco de Vries, Bendert Zevenbergen

Redactionele bijdragen
De redactie is te bereiken via redactie@advocatenblad.nl of tel 06-1349 9513. Opiniebijdragen kunt u naar dat e-mailadres sturen. Per 500 woorden leveren deze 1 opleidingspunt op. De redactie heeft het recht bijdragen in te korten.

Boom juridisch
Selma Soetenhorst-Hoedt (uitgever)

Abonnementen
De abonnementsprijs bedraagt € 246 per jaar (excl. btw, incl. verzendkosten). Een abonnement biedt u naast de gedrukte nummers tevens het online-archief vanaf 2001 én een e-mailattendering. Abonnementen kunnen op elk gewenst tijdstip ingaan en worden stilzwijgend verlengd, tenzij het abonnement schriftelijk wordt opgezegd. Na afloop van het eerste abonnementsjaar dient u rekening te houden met een opzegtermijn van één maand. Kijk op www.tijdschriften.boomjuridisch.nl voor meer informatie.
Wilt u een abonnement afsluiten of heeft u vragen? Neem dan contact op via klantenservice@boomdenhaag.nl of via telefoonnummer 070-330 70 33.

Bezorging
Het Advocatenblad niet ontvangen? Stuur een bericht naar klantenservice@boomdenhaag.nl.

Adreswijzigingen
Adreswijzigingen van advocaten: adres@advocatenorde.nl. Andere abonnees: klantenservice@boomdenhaag.nl of bellen met 070-33 070 33.

Website
Alle voorgaande nummers, kronieken en veel losse artikelen zijn ook te vinden op advocatenblad.nl. Advocaten met een account hebben onbeperkt toegang tot de website. Een account kan worden gecreëerd m.b.v. het wachtwoord Advocatenblad.

Advertentiedeelname en media-advies
Capital Media Services B.V., tel 024-3607710, mail@capitalmediaservices.nl; direct advertenties boeken via www.aplanner.nl.

Behoudens door de Auteurswet gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur(s), redacteur(en) en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten of onvolkomenheden. Het al dan niet op verzoek van de redactie aanbieden van artikelen aan het *Advocatenblad* impliceert toestemming voor openbaarmaking en verveelvoudiging t.b.v. de (elektronische) ontsluiting van (delen van) het *Advocatenblad* in enige vorm.

ISSN 0165-1331
Omslagfoto: Martijn Gijsbertsen

ten geleide

Boven de grens

In onze rechtsstaat moet de deur naar het recht voor iedereen openstaan. De afgelopen tien jaar is de aandacht van de NOvA daarbij vaak gericht geweest op de gefinancierde rechtsbijstand. Dat was hard nodig, want de toegang tot het recht stond ernstig op de tocht. Sociaal advocaten konden van de te lage vergoedingen hun praktijk niet meer draaien. Mede dankzij de inzet van de NOvA zijn de vergoedingen opgetrokken naar een reëler niveau, conform de aanbevelingen van de commissie-Van der Meer. Dat is een heuglijk feit, juist ook voor de groep rechtzoekenden die op basis van een toevoeging toegang tot het recht zoekt. De NOvA zal aandacht blijven vragen voor het structurele karakter van broodnodige verbeteringen voor rechtzoekenden én de sociaal advocaat. Met de verhoging van de vergoedingen zijn immers nog niet alle problemen opgelost.

Naast aandacht voor rechtzoekenden met de kleinste beurs, gaat de NOvA de focus verbreden naar de groep rechtzoekenden die boven de toevoegingsgrens zit. Kom je net boven die grens uit en heb je een advocaat nodig, dan zijn de kosten voor eigen rekening. Mijn kantoor in Nijmegen werkt voor rechtzoekenden die recht hebben op een toevoeging en voor de groep die daar net boven zit. Ik weet dan ook uit eigen ervaring dat rechtzoekenden in het middensegment vaak moeite hebben om juridische bijstand te betalen. Mijn kantoor speelt, net zoals vele collega-advocaten, daar bijvoorbeeld op in met gematigde tarieven voor particulieren en afspraken op maat. De inmiddels torenhoog opgelopen inflatie – consumentengoederen en diensten zijn in april 9,6% duurder geworden dan een jaar geleden (cijfers CBS) – raakt ook de groep net boven de grens (alleenstaanden met een inkomen boven 29.400 euro en ‘met partner’ 41.600 euro) hard in de portemonnee. In dit middensegment van de advocatenmarkt mogen de rechtsbijstandsverzekeraars bovendien sinds vorig jaar, op basis van een experimentele regeling, ook niet-verzekerden bijstaan. Alle reden dus voor de NOvA om in het belang van een goede rechtsbedeling de aandacht uit te breiden met de groep ‘toevoeging-plus’. Wat heeft de advocatuur deze groep te bieden en wat kan de rol van de NOvA daarbij zijn?

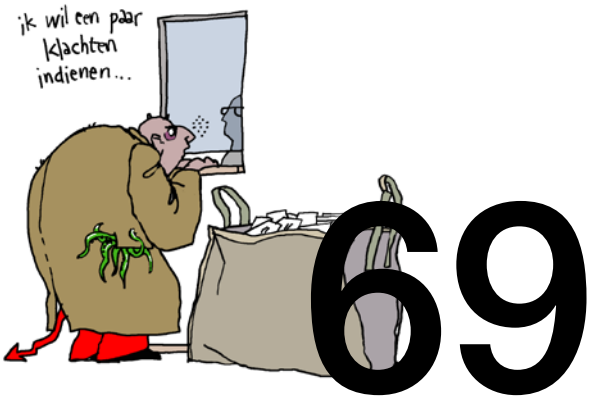
De NOvA wil daarover graag in gesprek komen met advocaten die diensten verlenen aan rechtzoekenden boven de toevoegingsgrens én met toevoegingsadvocaten die deze groep niet bereiken. Op het moment dat dit *Advocatenblad* bij u op de (digitale) deurmat valt, heeft u de uitnodiging voor deze bijeenkomst (dinsdagavond 14 juni bij de NOvA in Den Haag) al via het Ordebericht ontvangen. Ook vanaf deze plaats nodig ik u van harte uit voor dit gesprek. Martijn Snoep, bestuursvoorzitter van de ACM, start de avond met een prikkelend betoog. Daarna horen we graag uw ideeën om de groep toevoeging-plus betere toegang tot rechtsbijstand te bieden, welke innovaties voor u al gemeengoed zijn in uw praktijk, of u daarbij tegen belemmeringen aanloopt en zo ja, welke dat zijn. Ik kijk uit naar een inspirerend gesprek met u.

— door **Sanne van Oers**
Algemene raad, aandachtsgebied
Advocaat in de maatschappij

Deze editie

A actueel

3 Ten geleide, Colofon
8 Gespot op social media
9 Citaat, Oproep, Column Najima Khan
11 In Beeld

12 Algemeen deken Crince le Roy: Anarchist in streepjespak

17 Advies: meldplicht bij cliënt die op sanctielijst staat, RvS: verbeter positie verdachte in Wetboek van Strafvordering
18 Raden van Discipline doen beroep op rechters: 'Attendeer dekens op slecht functionerende advocaten'
20 COVID, een zucht en een zegen voor juridisch onderwijs
25 Lawyers for Lawyers: Wie in Oeganda burgers een stem geeft is de vijand

V vak & mens

28 Het Verschil
30 'Wij willen een zaak niet per se winnen, maar het probleem oplossen'
37 Advocaat en algoritme
38 Jouw eigentijdse pitch
40 Gezien
41 Tuchtrechtcolumn

42 Afscheid van het toernooimodel?

47 De dealmaker

N van de nova

50 Gebrek aan diversiteit is een gemiste kans

53 DilemmApp
54 Wetgevingsadvies
55 Bureau in beeld
58 Veelgestelde vragen
59 Voor de balie
60 NOvA publiceert jaarverslag 2021
63 Transfers
64 Van de tuchtrechter

J juridisch

69 Kroniek Tuchtrecht

80 Analyse: Mansfield Rule kan ook Nederland kleur brengen
85 Opinie: Gehackte cryptocommunicatie: 'Voor lijdelijkheid is geen plaats meer'
90 Opinie: Leve de deken!

Kijk voor het actuele nieuws op **advocatenblad.nl**

ADVOCAAT & POLIS

- Beroepsaansprakelijkheid
- Bedrijfsaansprakelijkheid
- Arbeidsongeschiktheid
- Cyber Security
- Kantorenpakket
- Ziekteverzuim
- WGA-Gat en WIA-Excedent
- Collectief Pensioen
- Bestuurdersaansprakelijkheid

ÉÉN AANSPREEKPUNT VOOR ALLE VERZEKERINGEN

Een belangrijk aandachtspunt is dat wij streven naar één aanspreekpunt voor alle verzekeringen van een kantoor. Dit wordt door onze relaties als efficiënt, deskundig, vertrouwd en persoonlijk ervaren.

Advocaat & Polis is een onderneming van Risqwise B.V. en is gespecialiseerd in de advisering omtrent de verzekeringen voor advocatenkantoren. Doordat wij alleen advocatenkantoren adviseren, weten wij precies wat er speelt en wat er nodig is om een goede en passende verzekeringsportefeuille voor onze relatie samen te stellen.

Voor de belangrijkste verzekering van ieder advocatenkantoor, de beroeps-/en bedrijfsaansprakelijkheidsverzekering, hebben wij zelf onze eigen voorwaarden geschreven. Dit heeft geleid tot de ruimste voorwaarden in de markt gecombineerd met de scherpste premie. Doordat wij allen hebben meegewerkt aan de ontwikkeling van de voorwaarden, is er enorm veel kennis over deze specifieke verzekering. Ieder jaar worden deze voorwaarden ook aangepast aan de nieuwste ontwikkelingen, eisen en wensen vanuit de Nederlandse Orde van Advocaten, maar ook op basis van wensen van de advocatenkantoren zelf.

Advocaat & Polis heeft na 5 jaar ruim 150 advocatenkantoren in de boeken, waarvan een groot deel ook totaalrelatie is.

Advocaat & Polis **Quickscan**
Veel verzekeringsportefeuilles blijken niet up-to-date. Het advocatenkantoor is gegroeid en/of veranderd, waardoor de verzekeringen niet goed meer aansluiten bij het kantoor. Bovendien blijkt vaak dat dan ook de premies onnodig hoog zijn. De verzekeringsportefeuille zou dus regelmatig getoetst moeten worden.

Advocaat & Polis biedt een vrijblijvende Quickscan aan, waarbij uw gehele verzekeringsportefeuille (de schadeverzekeringen, de werknemersverzekeringen en/of een eventueel aanwezig pensioencontract) op voorwaarden- en premieniveau tegen het licht gehouden wordt. Wij vergelijken uw huidige verzekeringen op basis van “appels met appels”. De ervaring leert dat besparingen van minimaal 20% eerder regel dan uitzondering zijn. Maar ook blijkt vaak dat de dekkingen onvoldoende aansluiten bij de wensen van het kantoor.

www.advocaat-en-polis.nl/quickscan/

Advocaat & Polis
Van Nelleweg 1 (Expeditiegebouw) 3044 BZ Rotterdam
t. +31 (0)10 2410307
www.advocaat-en-polis.nl

ADVOCAAT & POLIS

JMS Textservice
juridisch vertaalbureau

VOLG ONZE
BEDRIJFSPAGINA
OP LINKED in

ONS VERTAALTEAM STAAT VOOR U KLAAR

JURIDISCH VERTALEN, EEN VAK APART

Een Engelstalige cliënt wil voor het einde van volgende week een dagvaarding uitbrengen, en wil tussentijds input geven op de concepten, waarvan dus Engelse vertalingen nodig zijn.

Herkenbaar?

Hoe zou het zijn als u op het afgesproken moment een juridisch kloppende vertaling op uw bureau heeft liggen die naadloos aansluit op de wijze van communicatie en tone of voice tussen u en uw cliënt? Bij JMS Textservice zorgen wij ervoor dat dat gebeurt - en niet alleen in het Engels, maar ook in alle andere talen.

Wij bespreken dit graag met u, telefonisch of in een videocall.

T 0299-351851 | E info@jmstext.nl | W www.jmstext.nl

12 ‘Niet alles moet worden dichtgetimmerd met regels. Ik vind het belangrijk dat advocaten vanuit principes naar hun werk kijken.’

actueel

Achtergrond
— Corona heeft het juridisch onderwijs definitief veranderd

Nieuws
— Tuchtraden vragen rechters actiever te signaleren

gespot op social media

twitter

Bisar Çiçek

Tja, dat krijg je als een Minister van Justitie doodslag en moord door elkaar haalt, maar wel de max straf op doodslag met 10 jaar verhoogt. “Minister Yesilgöz onder vuur na uitspraak over doodslag: ‘Hier werd voor gevreesd’”

twitter

Job Knoester

Oud advocaat Wijnberg schendt na de dood van zijn cliënt zijn beroepsgeheim. Zijn motieven zijn begrijpelijk en toch is het schadelijk voor het vertrouwen in de advocatuur en zelfs voor dat in de rechtsstaat. Wat Wijnberg doet is menselijk en toch heel erg fout.

> **Folkert Jensma**
> Advocaat vertelde @Het_OM desgevraagd dat zijn cliënt ruim voor z'n dood de moord op Cheryl Morriën (7) had bekend.

instagram

werkenbijhouthoff

Team Houthoff x De Brauw 🏑🏑
@debrauwblackstonewestbroek
#werkenbijhouthoff #hockey

linkedin

Orde van Advocaten Oost-Brabant

Vandaag werden er weer stageverklaringen uitgereikt. Demi van Zantvoort (Holla), links, Eva Bakker (LXA), midden en Simone van den Bergh (LXA), rechts. Van harte gefeliciteerd!
#ordevanadvocatenoostbrabant #stageverklaring

linkedin

LINK Advocaten

Our partners Alexandra Morot, Chantal van Baalen and Alexander Leuftink are at the IAFL: International Academy of Family Lawyers annual conference in Athens. What a wonderful opportunity to meet all our international friends! #internationalfamilylaw

twitter

NVJSA

Winnaar van de Strafrechtgame en titel Beste Jonge Strafpleiter 2022: Stijn van Merm! Gefeliciteerd!

citaat

‘Alle rechten die slachtoffers hebben verworven in het strafproces en die zijn verankerd in heldere regelgeving, worden zonder enig nadenken en heel gemakkelijk terzijde geschoven met argumenten die werkelijk kant noch wal slaan.’

De Rotterdamse advocaat Nelleke Stolk uit op de website Femke Fataal haar frustratie over het optreden van OM én Rechtspraak in zedenzaken en het in haar ogen falende systeem.

---

oproep

Zelf kiezen tussen **print of digitaal**

Geregeld vragen lezers of ze hun abonnement op het papieren *Advocatenblad* kunnen omzetten in een digitaal abonnement. Sinds kort kunnen advocaten via Mijn Orde (mijnorde.advocatenorde.nl) zelf de keuze maken voor papier of digitaal. Wie voor een digitaal exemplaar kiest, krijgt een link per e-mail toegestuurd.
Op dit moment is het digitale magazine nog een pdf-weergave van het papieren *Advocatenblad*. Later dit jaar verandert dat in een zogeheten html-magazine, dat gemakkelijker is in het gebruik en prettiger leest.

column

Journalistieke *juice*

Nieuwtjes, roddels en achterklap over bekende mensen; het is al decennia een verdienmodel. De klassieke bladen als *Privé*, *Story* en *Weekend* zijn inmiddels rechts ingehaald door juice-kanalen, die zich van God noch gebod iets aantrekken. Zolang het maar kijkers oplevert. Waar juice-kanalen, gevoed door spionnen en tipgevers, met smeuïge roddels de jacht hebben geopend op BN’ers, proberen die soms terug te slaan. BN’ers die juice-vloggers voor de rechter slepen. De ene keer omdat een roddelkoningin beweerde dat een BN’er illegale en gevaarlijke afslankpillen gebruikte, de andere keer om roddels over misbruik en mishandeling. Geen schandaal lijkt te groot en geen BN’er blijft gespaard. Lang dachten juice-vloggers, als doorgeefluik van roddels, aan onschuldige ‘burgerjournalistiek’ te doen. Dit blijkt een onjuiste opvatting.
Rechtbank Amsterdam oordeelde eind vorige maand dat vlogger Yvonne Coldeweijer van juice-kanaal Life of Yvonne wel degelijk een journalist is. Coldeweijer vond zichzelf geen journalist, want ja, dan dien je eigenlijk te voldoen aan journalistieke normen en waarden als hoor en wederhoor en het gebruik van meerdere bronnen. De rechtbank stelde dat van Coldeweijer niet mag worden verwacht dat ze met ‘sluitend bewijs’ komt voordat ze iets publiceert, maar ze dient wel ‘voldoende aannemelijk’ te maken dat ze ‘serieuze aanwijzingen’ heeft voor een beschuldiging met grote gevolgen.
Voor roddelkanalen gelden daarmee dezelfde regels als voor andere media. Ze hebben vrijheid van meningsuiting, maar moeten rekening houden met iemands eer, goede naam en privésituatie. Bij elke roddel moet hierdoor de afweging gemaakt worden of het nieuwtje zwaarder weegt dan iemands imago en privésituatie.
Als ik de juice-video’s bekijk, vermoed ik dat dit geen moeilijke afweging zal zijn voor het gros van de juice-vloggers; natúúrlijk is elk nieuwtje voor de gemiddelde juice-vlogger belangrijker dan het imago van een BN’er. Dát is toch *juice*? En ja, daarbij maakt dit type vlogger dankbaar gebruik van jurisprudentie waaruit blijkt dat de BN’er net iets meer te dulden heeft dan een gewone sterveling.
Als serieuze (onderzoeks)journalist zou ik mij niet per se vereerd voelen door deze uitbreiding van de beroepsgroep. Laat dit vonnis dan de aanleiding zijn om eindelijk het beroep van journalist in ons land wettelijk te beschermen, net als bij bijvoorbeeld advocaten, medici en rijschoolhouders. Dit vonnis heeft duidelijk gemaakt dat juice-kanalen ook vallen onder het journalistieke metier. Ook al moeten deze vloggers nu studeren op journalistieke normen en waarden, ze hebben per saldo toch winst behaald; zij mogen immers een beroep doen op het recht op bronbescherming dat journalisten genieten. Ongetwijfeld tot ergernis van de BN’er, want zonder bronbescherming zouden bronnen minder geneigd zijn om informatie te verstrekken. Ik denk dat we ons schrap kunnen zetten voor nóg meer *juice* in een nog *juicier* vorm.

door **Najima Khan**

branch out

Cultivating excellence through coaching & training

Branch Out verzorgt workshops op het gebied van vaardigheden in het Engels voor juridische professionals. Branch Out werkt met het uitgangspunt dat "taal" niet op zichzelf staat. Branch Out-trainingen combineren (juridische) vaardigheden met (talen)kennis én houden rekening met interculturele nuances.

- Legal English Writing Skills
- Dutch Law in English
- English in Commercial Mediation
- Drafting better Contracts in English

Voor meer informatie gaat u naar branch-out.eu

Tips en weetjes op het gebied van Legal English?

Lees onze blog op branch-out.eu/blog

Nederlandse Orde van Advocaten

KNB Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie

Mediatorsfederatie Nederland

info@branch-out.eu, +31(0)70-8882899, Postbus 64747, 2506CC Den Haag

in beeld

Chocola als afleiding

door **Gerlach Hochstenbach** — beeld **Ron Magielse**

Ze is advocaat van beroep, nu maakt ze bonbons. Samen met haar zoon Maxym ontvluchtte de 39-jarige Margaryta in april hun woonplaats niet ver van de Oekraïense stad Charkov. Ze streken neer in de voormalige Koepelgevangenis in Breda, tijdelijk ingericht als opvang. Beiden werken nu bij chocolatier La Bohème in het hart van de stad.

De overgang van haar baan als *inhouse lawyer* bij een bedrijf in onroerend goed naar het 'atelier' van La Bohème is groot. 'Maar ik ben heel blij dat ik de kans heb gekregen om mijn dagen hier zinvol te besteden. Gelukkig dat ik kan werken, dan hoef ik niet de hele dag aan de oorlog te denken en kan ik mijn zinnen verzetten.' Ze geeft aan dat ze verdrietig is over wat er gebeurt in haar land. 'Maar eigenlijk ben ik het zat om verdrietig te zijn. Dat is niet goed voor mijn gezondheid. Het leven gaat door en mijn humeur zal het verloop van de oorlog niet beïnvloeden.'

Hoe de toekomst van hun land eruitziet, weet ze niet. 'Al denk ik dat we op termijn een modern Europees land zullen zijn, veel westerse landen zeggen dat ze ons zullen helpen met de wederopbouw,' denkt Margaryta. 'Bovendien zijn we een sterk volk. Er worden veel verliezen geleden in de oorlog, veel mensen zijn gedood. Maar we zijn een patriottisch volk, erg volhardend.'

Algemeen deken Robert Crince le Roy is sinds een klein halfjaar het gezicht van de vaderlandse balie. Niet alles moet worden dichtgetimmerd met regels, stelt hij. ‘Ik vind het belangrijk dat advocaten vanuit principes naar hun werk kijken.’

Algemeen deken
Crince le Roy

Stil in strepiespak

— door **Kees Pijnappels**
beeld **Sjoerd van der Hucht**

Het interview stond eigenlijk een dag eerder gepland. Er kwam echter een afscheidsdienst tussen, voor een jongeman. Die dienst beheerst ook de volgende dag nog de gedachten van algemeen deken Robert Crince le Roy (58). Al het andere is even van relatief belang. ‘Het zet je aan het denken, ook over de positie van jonge advocaten. Hoe komen die tot hun recht, hoe wordt naar hen gekeken? Durven ze kwetsbaar te zijn, hebben ze iemand om mee te praten?’

Een belangrijk thema voor de beroepsopleiding, denkt Crince le Roy, en voor vertrouwenspersonen op kantoren. Waar geen vertrouwenspersoon voorhanden is, zou de lokale orde of de NOvA moeten inspringen, denkt hij hardop. ‘Het is belangrijk dat er een faciliteit is, een vertrouwensinstituut, waar jonge advocaten terechtkunnen voor een gesprek, als ze zich kwetsbaar of bedreigd voelen en daar in hun eigen omgeving niet over kunnen praten. Denk bijvoorbeeld aan het team van LawCare van de NOvA.’

ONBERISPELIJK

Zacht op de relatie, hard op de inhoud, karakteriseert Crince le Roy zichzelf. Onberispelijk gekleed, zijn haren keurig gekamd, oogt hij formeel. In gedrag en woord komt hij bescheiden over, welhaast verlegen. Eigenschappen die je niet onmiddellijk verwacht bij de voorman van de Nederlandse advocaten. Niettemin ziet hij zichzelf als ‘voorzitter van nature’. ‘Ik luister goed, geef mensen de ruimte, maar bepaal uiteindelijk wel de richting, de koers. Als we die koers hebben uitgezet, dan gaan we daarvoor. Dat betekent het nemen van verantwoordelijkheid op het juiste moment. Dat is de stijl die ik voorsta.’

Sinds begin dit jaar is Robert Crince le Roy algemeen deken van de NOvA en daarmee *qualitate qua* voorzitter van de algemene raad en voorzitter van het college van toezicht. Als advocaat beweegt hij zich op de scheidslijnen tussen bestuursrecht en strafrecht, bij het Rotterdamse kantoor Van Ardenne & Crince le Roy Advocaten. Ruim tien jaar geleden, van 2009 tot 2011, was hij in Rotterdam de lokale deken.

— Een grondwettelijke taak kun je niet zomaar afwentelen op de beroepsgroep

Algemeen deken worden was niet onmiddellijk zijn ambitie, zegt hij. 'Laten we zeggen dat het op mijn pad kwam. De omstandigheden waren zo dat het zich aandiende en ik heb daar positief op gereageerd.' *Een schitterend ongeluk?* 'Een schitterend ongeluk inderdaad. Durf ik dat te zeggen?' Met een ingetogen glimlach: 'Ja.'

Het merendeel van zijn tijd is Crince le Roy nu bestuurder. De deken wordt volgens de Wet normering topinkomens beloond voor 85 procent. Hij wordt geacht voor vijftien procent praktijk uit te oefenen. Zijn kantoorgenoten hebben er geen moeite mee dat ze hem minder vaak zien. 'Die zitten net zo in de wedstrijd als ik. Als iemand op ons kantoor vindt dat hij of zij iets uit overtuiging wil doen, dan is daar alle ruimte voor. Dat is ook het voordeel van een kleiner kantoor. Van belang bij deze keuze is ook dat ons kantoor goed in staat is om mijn gedeeltelijke afwezigheid op te vangen.'

HORIZON

Voor zichzelf heeft de algemeen deken enkele stippen op de horizon gezet, doelen die hij wil behalen. 'Ik zie een balie voor me die divers en inclusief is, waarbij het thema geen thema meer hoeft te zijn omdat de balie het zelf organiseert.'

Dat streven bestaat al een aantal jaren, zonder veel vooruitgang. Hoe maak je dat concreet?

'Ik geloof niet in quoteringen of streefcijfers. Uiteindelijk zijn advocaten zelfstandig beroepsbeoefenaren. Om het onderwerp goed te kunnen adresseren, moet je niet alleen in gesprek gaan met de advocaten die het direct aangaat, maar ook met de advocaten met de zeven vinkjes, in de woorden van Joris Luyendijk. Als wij dat gesprek blijven voeren, kun je een beweging in gang zetten die uiteindelijk leidt tot een diverse en inclusieve balie.'

Crince le Roy wil geen man zijn van normen en regels. Een anarchist in streepjespak, typeerde een andere advocaat hem ooit. Die typering lijkt te stroken met zijn dekenale opvattingen. 'Ik vind het belangrijk dat advocaten meer vanuit principes naar hun werk kijken, minder vanuit regels. Het gaat mij om de intrinsieke motivatie van de advocaat, dat hij zelf kan invullen waarom zijn werkwijze goed is voor zijn cliënt, in plaats van een puntenlijstje af te vinken. Dat vind ik een wenkend perspectief.'

De advocaat moet een voorbeeld zijn voor zijn omgeving, vindt Crince le Roy. *Noblesse oblige*. 'Een algemene zorg die ik heb, betreft de teloorgang van gezagdragers. De burgemeester, schoolmeester en politieman. Dat gezag moet er zijn, als vanzelfsprekend. Momenteel is dat niet altijd het geval. Je krijgt dat door ook zelf het goede voorbeeld te geven, door je goed te gedragen.'

CRIME FIGHTER

De algemeen deken doelt ook op het Openbaar Ministerie. In een recente column in het *Advocatenblad* wees hij er al op dat het OM het verschoningsrecht van advocaten dient te respecteren. 'Het OM heeft, net zoals de advocatuur, een belangrijke voorbeeldfunctie. Het dient er te allen tijde voor te waken dat het magistratelijk blijft optreden, in dienst van de waarheidsvinding, en niet verwordt tot een *crime fighter*. Als crime fighter ben je een soort publieke advocaat, dan heb je een heel andere rol, daar moet je voorzichtig mee zijn.'

Maar hoe zit het dan met de voorbeeldfunctie van de Zuidas en in relatie met de Russische oligarchen?

Crince le Roy verwijst naar een recente bijeenkomst van de NOvA waar kantoren discussieerden over de sanctiewetgeving. 'In algemene zin geldt dat je aan de hand van specifieke onderwerpen de balie wel aan tafel krijgt. Zowel grote internationale kantoren als kleine gespecialiseerde kantoren. Daar is een goed gesprek gevoerd, op basis van een notitie van de Commissie Rechtsstatelijkheid.'

Maar mag een Amsterdams kantoor in uw ogen Russische oligarchen helpen hun belangen veilig te stellen?

'Als je het zo stelt, is het antwoord simpel, want advocaten mogen niet adviseren over het ontwijken van sanctiewetgeving. Maar tegelijkertijd geldt ook dat iemand die op de sanctielijst staat, aanspraak moet kunnen maken op rechtsbescherming. Je kunt deze kwestie niet zwart-wit benaderen. Daarom zijn die kernwaarden zo belangrijk. Uiteindelijk heeft elke rechtzoekende recht op rechtsbijstand. En advocaten mogen nooit met hun cliënten worden geïdentificeerd.'

PRINCIPES

Niet vanuit de regels normen stellen, maar vanuit principes. Samen met de andere leden van de zeskoppige algemene raad probeert Crince le Roy invulling te

geven aan die gedachte. ‘Dat is een thema waar ik komende zomer meer over hoop te kunnen zeggen. We gaan ook onderzoek doen naar andere beroepsgroepen die opereren vanuit een *principal based* in plaats van een *rule based* benadering. Hoe krijgen we de kwaliteit van de advocaat beter toetsbaar? Daar gaan we het gesprek over voeren.’
Dat werkt uiteindelijk door in de gedragsregels, in 2018 nog herzien. De gedragsregels zijn geen algemeen verbindende voorschriften. Ze hoeven wat Crince le Roy betreft niet alles dicht te timmeren. ‘Sommige gedragsregels hebben duidelijk een normerend karakter. De vraag is of die normen niet op een andere manier moeten worden vastgelegd dan in de gedragsregels. Daar gaan we naar kijken. Concreter dan dat is op het dit moment nog niet.’
De andere benadering heeft inmiddels zijn weerslag gekregen binnen de algemene raad van de NOvA. Waar de leden tot dusver portefeuillehouder waren van diverse dossiers – zoals gefinancierde rechtsbijstand of beroepsopleiding – heeft de algemene raad nu vier aandachtsgebieden benoemd. De vier thema’s zijn: de advocaat als mens, in de praktijk, in de maatschappij en van de toekomst. ‘We hebben geprobeerd de advocaat in al zijn verschillende hoedanigheden te schetsen. In brede zin, in zijn professie, als mens en naar de toekomst toe. Voor de algemene raad zijn dat de komende jaren de voornaamste aandachtsgebieden. Daarbinnen gaan we dan accenten aanbrengen die uiteindelijk tot concrete resultaten moeten leiden.’

LEGAL TECH

Als voorbeeld noemt Crince le Roy de advocaat van de toekomst. ‘Hoe ziet onze professie er straks uit? Wat is de rol van *legal tech*, van *artificial intelligence*? Hoe gaan we om met de normering van artificial intelligence in de rechtspraktijk?’

Zitten kantoren te wachten op een NOvA die zich daarin mengt? Moet je advocaten als zelfstandig ondernemer niet gewoon zelf laten beslissen over het gebruik van legal tech?
‘Een advocaat of een kantoor neemt initiatieven voor de eigen business, dat zijn eigen keuzes. De NOvA plaatst het in een bredere context. We kunnen kaders stellen, perspectieven bieden en onderzoeken doen die van belang zijn voor de hele balie. Die baliebrede context is juist de waarde van de NOvA. Er zijn enorm veel ontwikkelingen op het terrein van legal tech. Welke initiatieven zijn er, wat hebben die voor gevolgen voor de beroepsuitoefening? Daar moeten we gezamenlijk het gesprek over voeren.’
Crince le Roy gebruikt die woorden veelvuldig: samen het gesprek voeren. Hij ziet dat als zijn kerntaak. Met Haagse politici, met ketenpartners, kantoren en lokale ordes. ‘We zijn een organisatie die van buiten naar binnen wordt geïnformeerd. We maken onderdeel uit van een heel breed, landelijk netwerk. Door zeer regelmatig dat gesprek te voeren, hoor je wat er leeft, hoe er wordt gekeken naar de advocatuur. Dat is ook waar de NOvA voor is, om zicht te houden op wat er landelijk speelt.’
Belangrijk politieke kwestie vormt het toezicht op de advocatuur door de beroepsgroep zelf. In vervolg op de evaluatie van de Wet positie en toezicht advocatuur wil het ministerie het toezicht onderbrengen bij een onafhankelijk landelijk toezichthouder, onder de paraplu van de NOvA. Crince le Roy wil er niet meer over zeggen dan hij heeft gedaan in de vorige editie van het *Advocatenblad*. ‘Laten we eerst wachten op de brief van de minister voor Rechtsbescherming. Die is stelselverantwoordelijk. Daarna ga ik er graag nader op in.’

BIJDRAGE

Een ander politiek dossier handelt over het plan van het kabinet om commerciële kantoren te verplichten een bijdrage te leveren aan de gefinancierde rechtsbijstand. De advocatuur zit daar bepaald niet op te wachten, vanuit het principe dat de overheid de toegang tot het recht voor alle burgers moet garanderen. Een financiële bijdrage van kantoren is niet de goede weg, meent Crince le Roy. ‘Het gesprek dat hier momenteel onder leiding van kwartiermaker Walter Hendriksen wordt gevoerd, heeft al tot een aantal initiatieven geleid. Ik denk met name aan de uitwisseling van stagiairs die voor een bepaalde periode bij sociale kantoren werken.’
Deze aanpak bevordert de onderlinge solidariteit binnen de beroepsgroep en dat is een groot goed, zegt de deken. Hetzelfde geldt bijvoorbeeld ook voor het besluit van grote kantoren hun bibliotheek open te stellen voor sociaal advocaten. ‘Daarmee creëer je een platform waar toevoegingskantoren en niet-toevoegingskantoren elkaar zien, spreken en samenwerken. Dat is een goede ontwikkeling. Daarmee krijgen we als advocaten, hoe divers we ook zijn, meer het gevoel dat we tot dezelfde beroepsgroep horen.’

Maar wat als de politiek nu toch besluit tot een verplichte financiële bijdrage?
‘Als de wetgever bepaalt dat de advocatuur moet gaan bijdragen, dan bepaalt de wetgever dat. Dan kunnen we hoog of laag springen, maar dat is uiteindelijk de parlementaire democratie waarin wij leven. Dat neemt niet weg dat het de verantwoordelijkheid is van de overheid om het stelsel te financieren. Als dat een half miljard kost, dan kost het maar een half miljard. Een grondwettelijke taak kun je niet zomaar afwentelen op de beroepsgroep. Dat verdraagt zich niet met fundamentele rechtsstatelijke uitgangspunten.’

AantjesZevenberg
ADVOCATEN

CASSATIE
IN CIVIELE ZAKEN

Mr. K. Aantjes
aantjes@aantjeszevenberg.nl

Mr. J.C. Zevenberg
zevenberg@aantjeszevenberg.nl

070-3906260 | www.aantjeszevenberg.nl

Procederen in Oostenrijk?

WIJNKAMP
Rechtsanwaltskanzlei / Lawfirm

Nederlandstalig advocatenkantoor gevestigd in Oostenrijk.

Communicatie in de Nederlandse taal
Bergsportrecht | Skirecht | Letselschade | Strafrecht
Internationaal handelsrecht en vakantiehuizenproblematiek

Gewerbegebiet 3 / Top 5
6493 Mils bei Imst • Tirol • Austria
T: 0043 - 5418 20 400 M: office@wlawfirm.eu W: www.bergsportrecht.eu

VACATURE
SOCIAAL ADVOCAAT

Heb jij ruimte voor het opbouwen of voorzetten van een eigen praktijk?

A|M OUDEGRACHT
ADVOCATEN & MEDIATORS

WIJ ZOEKEN EEN BETROKKEN EN DESKUNDIGE ADVOCAAT OF GEVORDERD STAGIAIR DIE BIJ ONS ALS ZELFSTANDIGE PRAKTIJK VOERT.

Meer informatie: Frans Baars of Joke van der Lem
vanderlem@oudegrachtadvocaten.nl of 072 – 512 22 13

KANSRIJKE ZAAK
KOSTEN EEN STRUIKELBLOK?

Liesker Procesfinanciering draagt de proceskosten, van lopende en nieuwe procedures. Wij krijgen alleen (terug)betaald als er ook een opbrengst is.

Uw cliënt procedeert daardoor financieel risicoloos, terwijl u verzekerd bent van betaling van uw factuur.

Liesker Procesfinanciering is marktleider in Nederland, met een bewezen uitstekend track record.

LIESKER
PROCESFINANCIERING

Burgemeester de Manlaan 2, 4837 BN Breda

T +31 (0)76 530 36 00
F +31 (0)76 530 36 09
E info@liesker.com

liesker.com

Advies: meldplicht bij cliënt die op sanctielijst staat

Advocaten die te maken krijgen met cliënten die onder sancties vallen, moeten dat verplicht melden bij een centrale toezichthouder. Zo luidt het advies van de Nationaal Coördinator Sanctienaleving en Handhaving aan het kabinet. De meldplicht moet voorrang krijgen boven de geheimhoudingsplicht.

Volgens nationaal coördinator Stef Blok is het door de recente EU-sanctieregelingen tegen Rusland en Belarus nodig het toezicht en handhaving te versterken. Een belangrijke aanbeveling betreft de invoering van een meldplicht voor notariaat, advocatuur en accountancy én passend toezicht daarbij. Dat zou via een formele wet of algemene maatregel van bestuur (AMvB) moeten worden geregeld.

Blok onderkent dat de meldplicht op gespannen voet staat met de geheimhoudingsplicht. Volgens hem geeft EU-sanctieverordening 269/2014 in de huidige formulering zelfs voorrang aan die geheimhoudingsplicht. Om die reden heeft Nederland inmiddels al een verzoek neergelegd bij de Europese Commissie in Brussel om de verordening aan te passen. Lukt dat niet linksom, dan maar rechtsom, stelt Blok: 'Mocht aanpassing van deze verordening weinig kansrijk lijken of lang gaan duren, dan beveel ik aan te onderzoeken of door aanpassing van wet- en regelgeving de meldplicht kan worden gecreëerd.'

Het toezicht op naleving van de meldplicht dient ook te worden geregeld, aldus Blok in zijn advies aan minister Hoekstra van Buitenlandse Zaken. In het geval van de advocatuur zijn de lokale dekens belast met het toezicht, maar de naleving van de sanctieregels (EU-verordeningen, Sanctiewet 1977, ministeriële regelingen) is niet vastgelegd, constateert hij. 'Daarom beveel ik aan het toezicht op de aanbevolen meldplicht voor deze beroepsgroepen centraal vast te leggen. Dit zou voor de advocatuur, notarissen en accountants moeten gebeuren bij wet in formele zin.'

Het advies van Blok sluit in dat opzicht naadloos aan bij het plan van het ministerie van Justitie en Veiligheid om een Landelijk Toezichthouder Advocatuur in het leven te roepen. Minister Hoekstra heeft de Tweede Kamer laten weten dat hij de aanbevelingen van Blok onderschrijft.

Nederland zal zich actief blijven inzetten om de sancties tegen Rusland verder te verzwaren, zodat de prijs die Rusland betaalt voor de agressie tegen Oekraïne nog hoger wordt en de capaciteit tot het voeren of uitbreiden van oorlog door Rusland verder wordt ingeperkt, aldus Hoekstra.

RvS: verbeter positie verdachte in Wetboek van Strafvordering

In het nieuwe Wetboek van Strafvordering moet de positie van de verdachte worden verbeterd door de beschikbaarheid van adequate, gefinancierde rechtsbijstand, zegt de Afdeling advisering van de Raad van State.

De Afdeling advisering vindt het verder noodzakelijk dat in het nieuwe Wetboek van Strafvordering het (rechterlijk) toezicht op het optreden van de strafvorderlijke autoriteiten wordt versterkt. Ook moet de wetgever ervoor zorgen dat de uitoefening van opsporingsbevoegdheden ook in de toekomst met voldoende waarborgen is omkleed en moet een actieve houding van de zittingsrechter om de kwetsbare positie van de verdachte (zonder raadsman) te compenseren worden bevorderd.

De Afdeling advisering is daarnaast kritisch over de toelichting bij het wetsvoorstel. 'De doelstellingen van de modernisering van het wetboek worden in de toelichting bij het wetsvoorstel niet expliciet of alleen zijdelings genoemd. Het is belangrijk dat deze doelstellingen duidelijk zijn om te kunnen beoordelen of en hoe ze met het nieuwe wetboek daadwerkelijk kunnen worden bereikt.'

Ook aan andere kernvragen wordt in de toelichting te weinig aandacht besteed, vindt de Afdeling, zoals die naar de uitvoerbaarheid en de financiële gevolgen. 'In het bijzonder als met de modernisering ook concrete beleidsdoelen worden nagestreefd, zoals de reductie van administratieve lasten en de verkorting van doorlooptijden van rechtszaken, moeten deze kernvragen in de toelichting worden beantwoord. De modernisering kan bijdragen aan het bereiken van deze beleidsdoelen, maar een nieuw wetboek is daarvoor hooguit een noodzakelijke – en geen voldoende – voorwaarde. De verwachtingen over de resultaten van de modernisering van het wetboek moeten dan ook niet te hooggespannen zijn. In elk geval zal het aanpassen van de wettelijke regels gepaard moeten gaan met aanvullende, organisatorische maatregelen en flankerend beleid.'

De Afdeling vindt dat van de wetgever mag worden verwacht 'dat hij sturing geeft aan de rechtspraktijk en dat hij de wijze waarop de regels van strafvordering in de praktijk worden toegepast, nader normeert.

Verder vindt de Afdeling dat er in de toelichting weinig wordt gezegd over de uitvoerbaarheid van de voorstellen en vraagt in het bijzonder aandacht voor 'de personeelscapaciteit bij uitvoeringsinstanties, de digitale voorzieningen en het zogenoemde "doenvermogen" van burgers in het strafproces'.

Raden van Discipline doen beroep op rechters:

‘Attendeer dekens op slecht functionerende advocaten’

Voor dekens is het lastig om in beeld te krijgen welke advocaten onder de maat presteren en om die advocaten aan te pakken. Gerechten moeten daarom de dekens meer attenderen op slecht functionerende advocaten.

— door **Francisca Mebius**

Dat schrijven Quirine Falger, voorzitter Raad van Discipline in Amsterdam en Jan van den Heuvel, voorzitter Raad van Discipline in ’s-Hertogenbosch, in het voorwoord van het Jaarverslag tuchtcolleges advocatuur 2021. ‘Voor zover het gaat om procederende advocaten bestaat dat beeld in de rechtspraak namelijk wel.’

De voorzitters zeggen verder dat de door COVID-19 versnelde digitalisering vorig jaar positief is ontvangen. Zo konden er zittingen worden gehouden door middel van een tweezijdige elektronische communicatie en ook de klachtbehandeling gebeurt door de tuchtcolleges steeds meer digitaal. ‘Het interne administratieve proces is inmiddels digitaal ingericht. De tuchtcolleges streven naar volledig digitale klachtenafhandeling. De verwachting is dat met die volledige digitalisering van het werkproces in de toekomst nog een belangrijke slag kan worden gemaakt waar het gaat om de doorlooptijd van klachtzaken.’

De gemiddelde doorlooptijd van de reguliere tuchtklachtzaken in 2021 was 7,5 maand, blijkt uit het jaarverslag. Vergeleken met 2020 en 2019 is de gemiddelde doorlooptijd van een reguliere tuchtklachtzaak opgelopen. Oorzaken hiervoor zijn volgens de raden onder meer de ook in 2021 nog geldende coronamaatregelen, aanhoudingsverzoeken en capaciteitsproblemen.

SCHRAPPINGEN

De Raden van Discipline hebben vorig jaar negen advocaten geschrapt. In 2020 waren dat veertien advocaten. Het aantal wrakingsverzoeken is in 2021 ten opzichte van 2020 bijna verdubbeld (van elf naar eenentwintig). Voor deze toename is geen duidelijke oorzaak aan te wijzen, aldus het jaarverslag.

In 2021 zijn bij de Raden van Discipline 983 nieuwe zaken binnengekomen. In 2020 waren dat er 993, in 2019 846 en in 2018 1004. De raden hebben 1039 zaken afgedaan in 2021. In 2020 waren dat er 878. In 2021 was, net als een jaar eerder, ongeveer een derde van de klachten (gedeeltelijk) gegrond. Van de 961 tuchtrechtelijke oordelen die de Raden van Discipline in 2021 op grond van artikel 48 Advocatenwet gaven, luidden er 654 ongegrond of niet-ontvankelijk. De resterende 307 klachten waren gegrond.

Van het totaal aantal van 961 (in 2020 waren dat er 803) tuchtrechtelijke oordelen was 68 procent ongegrond of niet-ontvankelijk en 3,1 procent gegrond zonder maatregel. In 12,8 procent van de gevallen werd een waarschuwing opgelegd, bij 9,2 procent een berisping, bij 1,9 procent een voorwaardelijke schorsing, bij 3,3 procent een onvoorwaardelijke schorsing en bij 1,5 procent een schrapping. Deze percentages waren in vorige jaren globaal hetzelfde, behalve ten aanzien van het aantal opgelegde berispingen. In 2021 hebben de raden bijna twee procent meer berispingen opgelegd dan in 2020. Over het algemeen hebben de raden van discipline in 2021 echter niet beduidend zwaardere of lichtere maatregelen opgelegd dan in eerdere jaren.

GEGRONDE KLACHTEN

In 2021 werd op 18.104 Nederlandse advocaten 313 keer ingegrepen door de tuchtrechter in eerste aanleg.

Dat betekent dat 1,73 procent van de advocaten in 2021 tuchtrechtelijk is veroordeeld. Dat is iets meer dan in 2020 toen 1,45 procent van de advocaten tuchtrechtelijk werd veroordeeld.
Uit het jaarverslag wordt verder duidelijk dat de meeste gegronde klachten vielen in de categorie 'Prestatie onder de maat', gevolgd door de klachten over 'Communicatie met de cliënt'. Vergeleken daarbij werd over financiële en diverse andere onderwerpen, net zoals in 2020, (veel) minder geklaagd. In 2021 werd verreweg het meest geklaagd over de eigen advocaat gevolgd door de advocaat van de wederpartij. De meeste klachten gaan over het brede gebied van het civiele recht. Op de tweede plaats staat tuchtrecht, gevolgd door het strafrecht.
Het aantal ingekomen zaken bij het Hof van Discipline is in 2021 ten opzichte van eerdere jaren gestegen met 22 procent (2021: 398, 2020: 326, 2019: 350, 2018: 369 en 2017: 357). Het aantal afgedane zaken in 2021 is in vergelijking met 2020 ongeveer gelijk gebleven (2021: 381, 2020: 385, 2019: 339, 2018: 321, 2017: 360). De doorlooptijd van een procedure bij het Hof van Discipline was in 2021 gemiddeld ongeveer 6,5 maand (in 2020 7 maanden). Het hof heeft de ambitie om de doorlooptijd in 2022 verder terug te brengen naar zes maanden, de gebruikelijke doorlooptijd van voor het begin van de coronacrisis.

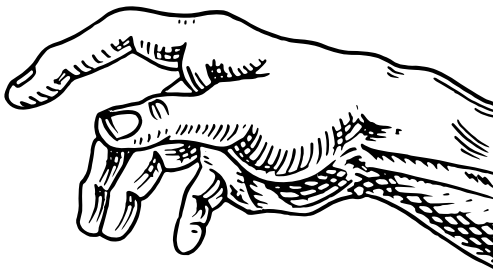
Tabel 1 Aard van de gegronde klachten

Aard van de gegronde klacht	Amsterdam	Arnhem-Leeuwarden	Den Haag	's-Hertogen-bosch	Totaal 2021	Totaal 2020
Hoofdstuk 6 Verordening op de advocatuur (derdengelden, contanten, etc.)	2	1	0	3	**6**	3
Gedragsregels 17-19 (declareren etc.)	8	25	13	7	**53**	27
Toevoegingsperikelen	0	5	4	3	**12**	12
Gedragsregel 15 (belangenconflict)	5	12	2	1	**20**	9
Opleidingspunten	3	0	0	3	**6**	0
Geheimhouding	3	3	2	3	**11**	4
Communicatie met de cliënt	16	21	16	17	**70**	55
Beroepsaansprakelijkheids-verzekering	0	0	0	0	**0**	2
Prestatie onder de maat	16	18	32	18	**84**	77
Inachtneming zorg ten opzichte van de wederpartij:						
algemeen	17	4	8	7	**36**	20
bewust onjuiste informatie verstrekken	10	3	3	10	**26**	7
grievende uitlatingen en dreigementen	5	4	1	2	**12**	10
confraternele correspondentie	1	3	0	0	**4**	0
regels over de juridische strijd	3	0	3	9	**15**	4
vrijheid van of ruimte van handelen	18	8	4	19	**49**	12
belangenverstrengeling	0	4	2	1	**7**	6

Tabel 2 Over welke partij wordt geklaagd

Beslissingen 2021 over:	Amsterdam	Arnhem-Leeuwarden	Den Haag	's-Hertogen-bosch	Totaal 2021	Totaal 2020
eigen advocaat	50	76	60	64	**250**	182
advocaat wederpartij	63	50	23	30	**166**	116
advocaten onderling	2	2	3	2	**9**	17
klachten van derden	5	2	2	5	**14**	7
varia	8	16	3	3	**30**	13
klacht van de deken	27	19	7	13	**66**	65
klacht tegen de deken	0	1	0	2	**3**	1

Twee jaar COVID-19 heeft voor de juridische opleidingsinstituten grote gevolgen gehad. De coronacrisis heeft ook tot nieuwe inzichten en verrassende trends geleid.

COVID, zowel zucht als zegen voor juridisch onderwijs

— door **Daphne van Dijk**

In februari 2020 werd in Nederland de eerste coronabesmetting vastgesteld, een maand later zat ons land in een 'intelligente lockdown'; thuiswerkend in een anderhalvemetersamenleving. Juridische opleidingsinstituten moesten abrupt overschakelen op digitaal onderwijs. Het bracht nieuwe uitdagingen met zich mee: hoe deel je een online cursus zodanig in dat de spanningsboog goed blijft en cursisten betrokken blijven?

Daarnaast ondervonden opleiders de nodige organisatorische problemen. Cursussen, trainingen en opleidingen moesten worden verplaatst naar online of latere datums en cursisten waren terughoudend met nieuwe aanmeldingen. Het was '*never a dull moment*', zoals Emile Jansen, opleidingsmanager op de Grotius Academie, het typeert.

Ook voor de VU Law Academy in Amsterdam was het veel meebewegen met de veranderende coronaregels. 'Het was flink omschakelen en we moesten steeds onze processen aanpassen,' vertelt directeur Evelien Zwart. 'Dat vroeg veel van medewerkers, docenten en deelnemers.' Bijkomende 'uitdaging' was dat de NOvA in 2020 het verplicht aantal vakbekwaamheidspunten (PO-punten) voor advocaten halveerde. Door de

Evelien Zwart

Ellen Smit

coronacrisis waren er grote veranderingen in het onderwijsaanbod en niet alle opleidingsinstellingen konden meteen voldoen aan alle de eisen (zoals toetsbaar zijn). Bovendien werden door de coronamaatregelen advocaten beperkt in hun mogelijkheden het verplicht aantal opleidingspunten te behalen. Voor de opleiders betekende het echter een extra terugval in het aantal aanmeldingen van nieuwe cursisten.

Er waren ook partijen die al bekend waren met digitaal onderwijs en juist groeiden tijdens de lockdown en de anderhalvemetersamenleving, zoals het in Utrecht gevestigde PO-Online. 'Wij zagen bij de start van de pandemie een piek in het aantal aanvragen. De telefoon stond roodgloeiend,' vertelt directeur Ellen Smit. 'Wij konden meteen opschalen want thuisonderwijs is onze specialiteit; PO-Online biedt juridische cursussen alleen maar via e-learning aan. Het zijn online multimediale producten in abonnementsvorm, ontworpen om onafhankelijk van tijd en plaats *on demand* te volgen. We zijn het best te vergelijken met een Netflix-abonnement, waarbij je series volgt wanneer dat jou uitkomt.'

NIEUWE TRENDS

Door de coronapandemie, de lockdowns, het thuisonderwijs en de anderhalvemetersamenleving veranderden de kennisvragen van advocaten. OSR juridische opleidingen bood in het begin als extra service online spreekuren aan. 'Daarin praatten we deelnemers in een uurtje bij over wat COVID en de maatregelen daartegen betekenden voor een specifiek rechtsgebied,' vertelt directeur Petra Jungjohann. 'Denk aan het huurrecht bij bedrijfsruimtes of het arbeidsrecht en hoe om te gaan met zieke werknemers. Dat waren de eerste cursussen die we na de uitbraak van COVID online aanboden. Dit jaar zien we een toenemende belangstelling voor onderwijsrecht.

> — Corona heeft ons geleerd wat de kracht van ontmoeten is

Door corona werden verschillen in het onderwijs groter. Dat leidde tot meer juridische kwesties van bijvoorbeeld ouders die klachten indienden over het schooladvies van hun kinderen. Daar willen zowel bestuurders als advocaten op voorbereid zijn.'

Er werden ook andere trends geconstateerd, zoals de groeiende vraag naar incompanytrainingen. 'Het is een opvallende stijging,' stelt Jelle Berghuis, manager opleidingen bij Sdu Opleidingen in Den Haag. 'Advocatenkantoren willen graag een cursus met een eigen sausje eroverheen alleen voor hun eigen werknemers. Dan kunnen deelnemende advocaten openlijk praten over de kantoorpolicy, zonder dat de concurrent meekijkt. We zien daarbij een toenemende behoefte aan maatwerk. Kantoren nemen ook steeds vaker een totaalpakket aan producten en diensten bij ons af, met bijvoorbeeld een supersnelle juridische zoekmachine, online databases, een digitale bibliotheek, of andere innovatieve oplossingen.' Ook OSR juridische opleidingen in Utrecht ziet een enorme groei in incompanytrainingen, met name inhoudelijk en op het gebied van vaardigheidstrainingen. 'Sociale zindelijkheid,' noemt Emile Jansen van de Grotius Academie (Nijmegen) dit laatste, al biedt de opleider de training zelf niet aan.

De Grotius Academie merkt dat bij hun deelnemers veel belangstelling is voor Europees, financieel en contractenrecht. Opleidingsmanager Emile Jansen: 'Het Europees recht wordt belangrijker en is sterk in ontwikkeling. Advocaten krijgen er meer en meer mee te maken. Hetzelfde geldt voor de digitalisering van de financiële markten. *Crypto currency*, *crowd funding*, *sustainable finance* (duurzame groei financieren) en internationaal privaatrecht (IPR) zijn

Opleidingsinstituten

Voor dit artikel hebben we de volgende opleidingsinstituten gesproken:

- PO-Online (onderdeel van de E-WISE Group), opgericht in 1998, is naar eigen zeggen marktleider in online juridisch onderwijs. De opleider biedt op dit moment meer dan 90 online cursussen voor advocaten die jaarlijks door enkele duizenden advocaten worden gevolgd. Gevestigd in Utrecht.
- OSR juridische opleidingen (Utrecht) bestaat sinds 1981 en bedient jaarlijks 2.500 tot 3.000 cursisten met haar open aanbod en gemiddeld 2.000 incompany. Advocaten vormen met 60-70 procent de grootste doelgroep. OSR heeft een aanbod van 300 opleidingen waarvan ongeveer 100 incompany.
- De Grotius Academie (Nijmegen) is in 1985 opgericht door een aantal faculteiten der rechtsgeleerdheid van Nederlandse universiteiten. De Grotius Academie verzorgt 21 postacademische specialisatieopleidingen en daarbij behorende 20 vervolgopleidingen voor jaarlijks 1.400 cursisten. De helft daarvan is advocaat.
- Sdu Opleidingen in Den Haag is onderdeel van Sdu en de internationale Lefebvre Sarrut-groep. De opleidingentak is in 2008 voortgekomen uit de Vermande Studiedagen. Jaarlijks volgen er 8.000 professionals (waarvan 60 procent advocaat) een opleiding op het gebied van wet- en regelgeving. Het aanbod bestaat uit 500 cursussen.
- De VU Law Academy (Amsterdam) bestaat al ruim 25 jaar en is onderdeel van de juridische faculteit van de Vrije Universiteit Amsterdam en biedt rond de 100 cursussen (paar uur) en leergangen (paar maanden) aan. Het totaal aantal deelnemers is jaarlijks rond de 3.000 waarvan het overgrote gedeelte advocaat is.

Jelle Berghuis

enorm actueel en meteen ook grensoverschrijdend. Neem alleen al de vraag bij welke rechter je moet zijn bij een grensoverschrijdend geschil. Minder Europees, maar eveneens populair bij ons is gezondheidsrecht. Daar valt onder andere klachtrecht onder, aansprakelijkheid, patiëntenrechten, toezicht op zorgverleners en -bestuurders. Maar ook de privacy van patiëntgegevens.'

Evelien Zwart (VU Law Academy) ziet dat er behoefte is aan verdieping en specialisatie: 'Onze leergang pensioenrecht, waarvan we een van de weinige aanbieders zijn, intellectueel eigendomsrecht en aanbestedingsrecht zijn erg populair. Die laatste niet alleen bij advocaten, maar ook bij inkopers. Zij zijn niet juridisch geschoold, maar krijgen wel te maken met specifieke regels in een ingewikkeld proces. Er wordt in Nederland steeds meer aanbesteed. Dit najaar starten we met een nieuwe leergang Klimaatverandering en Energietransitie. Daar zijn al veel aanmeldingen voor.'

Bij PO-Online zijn de podcasts over actuele juridische onderwerpen in opkomst. Directeur Ellen Smit: 'Het zijn professionele geluidsopnames in de vorm van rondetafelgesprekken met meerdere specialisten. We leven in een roerige tijd en de maatschappelijke ontwikkelingen met allerlei juridische consequenties volgen elkaar in rap tempo op. Denk aan de coronapandemie, maar ook aan #MeToo (seksueel overschrijdend gedrag) of EncroChat, het digitaal versleutelen van berichten. Geen podcast, maar wel opvallend populair is onze cursus over de wijzigingen in de Wwft, de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme. We zien een toenemende behoefte aan hyperspecialisatie in het eigen rechtsgebied.'

KRUISBESTUIVINGEN

Het onderwijs is door corona definitief veranderd: door de pandemie moesten opleidingsinstituten noodgedwongen technologische veranderingen doorvoeren. Ellen Smit van PO-Online: 'Online nascholing is niet meer weg te denken uit het scholingsaanbod. Het besef groeit dat het flexibel is en dat het reistijd scheelt. Door het thuiswerken zijn cursisten in alle leeftijdsgroepen gewend geraakt aan online studeren. Gelukkig is na COVID de kwaliteitslat steeds hoger komen te liggen. Met een opgenomen presentatie in een provisorische studio of een tekst online zetten, kom je nu niet meer weg. Ik verwacht dat mobiel en online manieren van leren steeds meer zullen worden geaccepteerd en een vlucht zullen nemen.'

Bij de andere onderwijsinstellingen blijkt het gemis van onderwijs op locatie groot. Emile Jansen van de Grotius Academie: 'Hoewel we natuurlijk blijven na-

— *Blended learning*, de combinatie van fysiek en online les, heeft de toekomst

denken over kruisbestuivingen wordt online onderwijs door onze docenten en leerlingen minder gewaardeerd. Er mist toch een stukje interactie. Op de Grotius Academie draait het naast verdieping van kennis ook om netwerken: de eenpitter uit de provincie kan negen maanden samenwerken met advocaten uit de Zuidas. Er is de mogelijkheid om een keer bij de koffieautomaat een casus te bespreken. Daar zit voor mensen een meerwaarde. Gelukkig zijn we weer volledig overgegaan op fysiek onderwijs waarbij we ook online inzetten. Bijvoorbeeld kennisclips die cursisten in hun eigen tijd kunnen bekijken.'

Petra Jungjohann (OSR) merkt dat er een grote behoefte is om elkaar fysiek te treffen. 'Corona heeft ons geleerd wat de kracht van ontmoeten is – al hebben we gemerkt dat zowel docenten als cursisten het een meerwaarde vinden als we de intake online doen. We bieden momenteel extra opleidingen op locatie aan en een borreltje ter afsluiting. We verwachten dat op termijn een goede mix zal ontstaan tussen klassikale lessen en e-learning. Gelukkig is iedereen de afgelopen twee jaar een stuk flexibeler geworden. Als er onverhoopt wat gebeurt, bijvoorbeeld een docent die positief is getest en niet naar de locatie kan komen, kunnen we snel schakelen en de cursusdag alsnog online geven.'

Dat constateert ook Evelien Zwart (VU Law Academy). 'We maken onderscheid tussen leergangen die vele maanden duren, en kortdurende cursussen van maximaal een dag. Voor corona waren al onze leergangen fysiek en dat hebben we nu weer grotendeels opgepakt. De meeste docenten en deelnemers hebben bij langere trajecten de voorkeur voor fysieke interactie, zoals in groepjes met casuïstiek aan de slag gaan. Cursussen, de eenmalige bijeenkomsten van een paar uur, bieden we nu online en fysiek aan. We gaan zeker verder met digitaal onderwijs, maar het is voor ons geen doel op zich en we willen het vooral inzetten waar het meerwaarde heeft en aansluit op de behoefte. We kijken hoe het loopt. Vergeet niet dat COVID de deur nog niet uit is.'

Petra Jungjohann

VIES WOORD

Online onderwijs was (en is) een zucht, maar door corona eveneens een zegen. Want advocaten kunnen het onafhankelijk van tijd en plaats volgen wat minder reistijd betekent, meer flexibiliteit, gemak en tijdsbesparing. Het onderwijssysteem is hierdoor definitief veranderd. Jelle Berghuis van Sdu: 'Online is niet langer een vies woord als het om educatie gaat. Waar het voor corona nog als een inferieur product werd gezien, heeft ieder inmiddels – zij het noodgedwongen – ervaren hoe het is om online educatie te volgen. Ik denk dat de meeste advocaten niet snel meer een uur heen en een uur terug zullen rijden voor een actualiteitencursusje van twee uur. Dergelijke lessen kun je prima online geven en is een vast onderdeel geworden bij de meeste onderwijsinstellingen.'

Toch zal de behoefte aan fysiek onderwijs blijven bestaan, zeker bij langere leergangen. 'We moeten met elkaar zoeken naar de juiste mix van onderwijs,' besluit Berghuis. 'Wordt het 50-50 online en fysiek? Wordt het 40-60 procent? Of 70-30 procent? De vraag is waar de balans tot stilstand komt en wat het nieuwe normaal wordt. Ergens zal de gulden middenweg liggen. Het is nog een beetje een modewoord, maar ik ben ervan overtuigd dat *blended learning,* juist de combinatie van fysiek en online lesgeven, de toekomst heeft. De mogelijkheden zijn eindeloos en, niet onbelangrijk, online onderwijs opent de deuren naar nieuwe producten en verdienmodellen.'

Emile Jansen

VU Law Academy Juridische opleidingen

Programma 2022

Nieuwe leergang Klimaat verandering en energietransitie

Klimaatverandering vormt één van de grootste uitdagingen van deze tijd en zal de komende jaren een grote impact hebben op overheden, de industrie en het overige bedrijfsleven. Zij worden geconfronteerd met innovatieve (energie) projecten, het verplicht beperken van CO_2-emissies en corrigerend optreden van de rechter.
In deze nieuwe VU leergang die start op 2 november 2022 krijgt u een overzicht van het juridische kader waarmee de ambities uit het Coalitieakkoord en het Europese Fit-for-55 pakket moeten worden gerealiseerd; en waarbinnen het bedrijfsleven en overheden moeten opereren en zullen investeren.
Wilt u meer weten meldt u dan aan voor de informatiesessie op **23 juni** a.s.

Cursussen voorjaar 2022

- **Actualiteiten aanbestedingsrecht**
  dinsdag 21 juni 2022 | NOvA 4 PO/2PWO
- **Actualiteiten bestuursrecht/ bestuursprocesrecht**
  woensdag 22 juni 2022 | NOvA 4 PO/4 PWO
- **Actualiteiten onderwijsrecht**
  dinsdag 28 juni 2022 | NOvA 4 PO

Masterclasses Aanbestedingsrecht

- Masterclass Aanbestedingsrecht III
  dinsdag 27 september 2022
- Masterclass Aanbestedingsrecht IV
  dinsdag 15 november 2022

Actualiteitenlezingen Pensioenrecht

- Actualiteitenlezing Pensioenrecht II
  woensdag 29 juni 2022
  THEMA: De Wet toekomst pensioenen
- Actualiteitenlezing Pensioenrecht III
  woensdag 28 september 2022
  THEMA: Pensioenrechtspraak
- Actualiteitenlezing Pensioenrecht IV
  woensdag 7 december 2022
  THEMA: De Wet toekomst pensioenen

Overzicht VU leergangen 2022

Leergang Aanbestedingsrecht voor juristen
START: 5 september 2022 | NOvA 38 PO
o.l.v. mr. dr. Sophie Prent en prof mr. Chris Jansen

Leergang Specialisatie strafrecht
START: 15 september 2022 | NOvA 48 PO
o.l.v. mr. dr. Yannick van den Brink

Leergang Onderwijsrecht
START: 22 september 2022 | NOvA 20 PO
o.l.v. prof. dr. Renée van Schoonhoven

Leergang Arbeidsrecht
START: 29 september 2022 | NOvA 42 PO
o.l.v. prof. mr. dr. Willemijn Roozendaal en prof. dr. mr. Willem Bouwens

Leergang Verdieping contractenrecht
START: 31 oktober 2022 | NOvA 21 PO
o.l.v. prof. mr. Lodewijk Smeehuijzen

Leergang Financieel-economisch strafrecht
START: 1 november 2022 | NOvA 36 PO
o.l.v. prof. mr. Roan Lamp

Leergang Klimaatverandering en energietransitie **NIEUW**
START: 2 november 2022 | NOvA 36 PO
o.l.v. mr. dr. Marjolein Dieperink

Leergang Intellectueel-eigendomsrecht
START: 1 november 2022 | NOvA 21 PO
o.l.v. prof. mr. Stef van Gompel

Leergang Financieel toezichtrecht **NIEUW**
START: 7 november 2022 | NOvA 24 PO
o.l.v. prof. dr. Bart Joosen

Leergang Sport & recht
START: 15 november 2022 | NOvA 24 PO
o.l.v. prof. mr. Marjan Olfers

lawyers for lawyers

Wie in Oeganda burgers een stem geeft is de vijand

— door **Trudeke Sillevis Smitt**

Milieuzaken voor de rechter brengen, natuurlijk. Maar ook bij nationale regeringen opkomen voor de positie van advocaten en de rechterlijke macht. Zo bestrijd je milieu-onrecht, zegt de Oegandese milieurechtadvocaat Dickens Kamugisha.

‘Een Oegandese politiecel, daar word je liever niet in gestopt, zeker niet tussen zware criminelen. Maar ik zie het als onderdeel van mijn werk,’ zegt Dickens Kamugisha, milieurechtadvocaat in Kampala, Oeganda, en CEO van AFIEGO, een organisatie die zich inzet voor milieurechtvaardigheid.
Over dat onderwerp is in Oeganda veel te doen, vooral sinds er in 2006 olie werd gevonden in de buurt van Lake Albert. Er komt 1.400 kilometer pijplijn, dwars door talloze natuurgebieden en woongemeenschappen in Oeganda en Tanzania, die de olie moet brengen naar een haven aan de Indische Oceaan.

VERJAAGD

‘Er wordt nog niet gegraven,’ vertelt Kamugisha via Zoom, ‘maar ze zijn bezig met grondacquisitie. Het project heeft een enorme impact op essentiële biodiverse ecosystemen. Mensen worden van hun grond verjaagd. Het verlies van je land is hier het verlies van je leven: mensen zijn ervan afhankelijk voor hun voedsel, hun inkomen, alles.’
Volgens Kamugisha handelt de overheid in strijd met de wet. ‘Je moet bij zo’n project de risico’s identificeren, een helder, samenhangend plan hebben hoe je die risico’s afwendt en hoe je gaat meten of dat lukt. Dat ontbreekt allemaal. We hebben zeven rechtszaken lopen, in Oost-Afrika maar ook in andere landen waar bedrijven zitten die bij het olieproject betrokken zijn, zoals Frankrijk.’
AFIEGO doet ook *capacity training* en gaat naar de dorpen om mensen te vertellen wat hun rechten zijn, dat ze moeten worden gecompenseerd. Dat wordt steeds lastiger. ‘De regering doet alles om te voorkomen dat mensen voor hun rechten kunnen opkomen. Daarom worden wij gevolgd, gehinderd en lastiggevallen.’

OPGEPAKT

Voorlopige climax was in oktober 2021, toen een aantal AFIEGO-collega’s werd opgepakt omdat de organisatie zonder vergunning zou opereren – ten onrechte, zegt Kamugisha. ‘Na een dag kwamen ze vrij, maar toen ze zich weer moesten melden, ben ik meegegaan om mijn staf uit de wind te houden. Helaas werden we allemaal drie dagen vastgezet, nu op een andere beschuldiging: we zouden niet de juiste documenten hebben overgelegd. Beide beschuldigingen zouden hooguit een boete opleveren, geen misdrijf waarvoor ze je mogen arresteren. En een rechter kregen we niet te zien, terwijl dat binnen 48 uur hoort te gebeuren.’
Tot een strafzaak is het vooralsnog niet gekomen. ‘Dat ontneemt ons de mogelijkheid te laten zien dat ze helemaal geen zaak hadden. Ze willen dat we ophouden een stem te geven aan de duizenden mensen die niet in staat zijn voor zichzelf op te komen. Wie burgers helpt de regering ter verantwoording te roepen of corruptie tegen te gaan, is de vijand.’

Dickens Kamugisha

Wat is zijn boodschap? ‘We moeten niet alleen rechtszaken voeren, maar op nationaal niveau ervoor pleiten dat advocaten en rechters vrijelijk hun werk kunnen doen, zonder vrees voor repercussies.’
Ook in andere zaken ervaart Kamugisha tegenwerking. ‘Ze bellen je op, zetten je onder druk om ermee te stoppen. En de rechtspraak helpt niet. Door inefficiëntie, corruptie en tussenkomst van de autoriteiten wordt er nooit een zaak op tijd afgerond. Ik heb een zaak uit 2014 waarin nog steeds geen zitting heeft plaatsgevonden.’
Denkt Kamugisha dat de oorlog in Oekraïne invloed heeft? ‘Die invloed is nu al enorm. De energiemarkt wordt krapper, de prijzen zijn met meer dan dertig procent gestegen. Het wordt dus nog aantrekkelijker voor de betrokken partijen om de olie zo snel mogelijk uit de grond te halen.’

Kamugisha was op 19 mei gastspreker op het seminar ‘Milieurechtvaardigheid en het werk van internationale milieurechtadvocaten’, georganiseerd door Lawyers for Lawyers en de Amsterdamse orde.

Groot, ja.
Grootspraak, nee.

CMS is een van de grootste advocatenkantoren ter wereld met meer dan 70 vestigingen in ruim 40 landen. Je vindt ons in een van de torens aan de Zuidas. Ons kantoor mag groot zijn, grootspraak is ons vreemd. We zijn altijd nuchter gebleven want we weten wat ons te doen staat: onze cliënten helpen, met veelal complexe vraagstukken. We kennen hun markten en staan hen als sparringpartner op beslissende momenten terzijde. Werk je als ambitieuze en scherpzinnige advocaat graag in een omgeving waarin topprestaties voor je opdrachtgevers belangrijker zijn dan prestige? Kijk op cms.law.

cms.law

30 ‘Op een groot, gemengd kantoor is de sfeer duidelijk anders. Die is machoachtig. Hard werken en niet piepen.’

vak & mens

Het Verschil
— Vanaf het uitbreken van de oorlog in de Oekraïne stond de telefoon roodgloeiend bij BenninkAmar

Achtergrond
— Pilot echtscheidingen: iedereen is positief maar toch loopt het niet storm

het verschil

Sanctie-experts

door **Erik Jan Bolsius** — beeld **Jean-Pierre Jans**

Een aantal jaren konden Sebastiaan Bennink en Yvo Amar hun sanctierechtkantoor met z'n tweeën bemannen. Door de Oekraïne-oorlog is het kantoor sterk gegroeid.

Wie denkt dat de zakelijke advocatuur saai is, moet eens een dagje meelopen met de advocaten van BenninkAmar. In het oude ING-hoofdkantoor aan de Amsterdamse Zuidas hebben ze het ontzettend druk, vooral door de oorlog in Oekraïne. De economische sancties tegen Rusland leiden tot een hoop juridische vragen voor exporterende bedrijven, financiële instellingen en technologiebedrijven, hun klantenkring. Advocaat Yvo Amar vertelt het niet voor het eerst aan een journalist, deze weken: 'Internationale handelssancties leveren een fijnmazig netwerk op van regeltjes die bepaalde transacties verbieden. Voor bedrijven is het echt lastig om te weten of iets nog wel mag, of alleen nog met een vergunning, of helemaal niet meer.' Los van concrete adviezen hierover, helpt het kantoor cliënten ook aan compliance-programma's waarmee ze de sanctieregels kunnen toepassen, vertelt Amar: 'We beschrijven de stappen die nodig zijn voor het controleren van de handelende partijen, de geldstromen en de goederen.' In Europa gevestigde bedrijven moeten daarbij ook rekening houden met Amerikaans recht, licht hij toe. 'Dat recht is van toepassing zodra een Amerikaan betrokken is, of Amerikaanse goederen, maar ook als er in dollars wordt betaald. Maar als een Nederlands bedrijf met een vestiging in Japan exporteert naar Rusland, moet je ook de Japanse regelgeving kennen.' Amar en zijn collega's hebben een breed internationaal netwerk, verzekert hij.

Niet alle werkzaamheden zijn zwaar specialistisch, vertelt hij erbij. 'De eerste screening gebeurt via databases met de geldende sancties, wie de eigenaren van de wederpartij zijn en of er negatieve pers is. Daarna komt het erop aan goed te beoordelen wat die informatie betekent voor je cliënt. Wij willen altijd een antwoord geven, dus echt een ja of nee op de vraag of een bedrijf mag exporteren.' Er klinkt spijt door in zijn stem als hij vertelt dat er toch soms een nuancering nodig is. 'De Europese sancties tegen Rusland zijn best vaag, het vergt tijd voordat die duidelijk zijn. Er komen veel nieuwe sancties, denk maar aan de bevriezingsmaatregel, of het uitgevaardigde transactieverbod. Valt een lening daar ook onder, of een dividenduitkering, of een claim? En mag je geld ontvangen van een partij onder een bevriezingsmaatregel als je je goederen al hebt geleverd voordat de sancties ingesteld werden?'

PANIEK

Vanaf het uitbreken van de oorlog in de Oekraïne stond de telefoon roodgloeiend. Er was wel paniek bij klanten, vooral middelgrote en beursgenoteerde bedrijven. 'Iedereen die exporteert, heeft er last van. Je kunt altijd tegen een gesanctioneerde partij aanlopen, of je nou in de voedings- of maakindustrie zit, maar ook jachtenbouwers en financiële instellingen.' Compagnon en medeoprichter Sebastiaan Bennink vertelt dat dat in het begin wel anders was. 'Yvo en ik waren min of meer in dit rechtsgebied gerold bij De Brauw. Van de ene zaak kwam de andere, maar voor een groot kantoor was dit werk op dat moment niet zo interessant, omdat het meestal kortlopende zaken waren. Terwijl, een handhavingstraject bij een toezichthouder kan zo een jaar lopen, dus daar zit echt wel werk in. Ik stelde voor een eigen kantoor te beginnen. Spannend, maar sanctierecht was in 2014 net een beetje hot, na de inval van Rusland in de Krim, en met maatregelen tegen Syrië en Iran.' Het net gestarte kantoor kon mee op de eerste handelsmissie naar Iran en hield daarna regel-

BenninkAmar

Wie: Veertien advocaten, juristen en ondersteuning.
Waar: Amsterdam.
Hoe: Sanctierecht, exportcontrole en internationaal handelsrecht.

V.l.n.r.: Yvo Amar, Tomasz Kodrzycki & Sebastiaan Bennink

matig presentaties en cursussen over exportcontrole en sancties. ‘We gingen het hele land door om koffie te drinken en te vertellen over ons werk en ons kantoor. Inmiddels weet iedereen ons te vinden, dus wat we in toen in gedachten hadden, komt nu uit. Het is fantastisch om een eigen kantoor op te zetten en te zien hoe dat zich heeft ontwikkeld tot waar we nu staan. Door het nieuws rond de handhaving van economische sancties vragen bedrijven nu ook vaker zelf al advies over exportregels. We moeten nu zelfs weleens nee verkopen, maar proberen een cliëntenstop te voorkomen door, onder andere, het aannemen van nieuwe collega’s.’

In 2021 sloot de ervaren strafpleiter Tomasz Kodrzycki (38) aan als partner. Hij zag het sanctierecht groeien: ‘Het OM is sinds een jaar of acht actief bezig met dit soort overtredingen. Ik vind het mooi werk, omdat het ontzettend politiek is, het volgt de internationale ontwikkelingen.’ Dankzij zijn Poolse *roots* is Kodrzycki extra betrokken bij de Oekraïne-oorlog, een deel van zijn familie woont niet ver van de grens. ‘Een sanctie is een belangrijk economisch wapen, dat zelfs een oorlog kan beslechten. Als de EU stopt met de inkoop van Russische olie en gas, heeft Poetin echt een probleem.’ Hoewel de drie partners van het kantoor het recht op een eerlijk proces en goede verdediging benadrukken, weigeren ze Russische oligarchen als cliënt. Kodrzycki: ‘Er is een symbiotische relatie tussen oligarchen en de Russische regering, daar worden door de sancties gaten in geslagen. Een oligarch heeft ervoor gekozen om onderdeel uit te maken van een corrupt systeem. Ik heb daar weerstand tegen en kan mijn gevoel niet uitschakelen, dus dan ben ik voor hen ook niet de beste advocaat.’

De twee kantoorkamers langs de A10 zijn inmiddels te klein voor het kantoor. Er is nieuwe kantoorruimte gehuurd, maar ook de tijd om die goed in te richten is schaars. Net voor een werkoverleg stelt Amar zich voor aan een nieuwe werkstudent, die wat verbaasd reageert. ‘We bleken al kennisgemaakt te hebben,’ lacht Amar. De door zijn collega Bennink genoemde investeringen in teamgevoel lijken nodig te zijn, al is de sfeer tijdens het overleg amicaal. Ze hebben een externe coach, gingen deze winter met zijn allen skiën, en er wordt regelmatig geborreld. Ook voor Kodrzycki is het nieuw: ‘Je moet managen, nadenken over strategie en je hebt een verantwoordelijkheid die een stuk verdergaat dan het juridisch inhoudelijke werk. Het leuke is om het met elkaar te doen, anders was ik wel eenpitter geworden. Ja, het is soms erg druk, maar dit is een dienstbaar beroep, je bent altijd advocaat, dus laat doorwerken hoort er soms bij. We proberen het zo veel mogelijk te vermijden, als je nooit een etentje wilt annuleren vanwege je werk, moet je dit vak niet kiezen.’

— Er is een symbiotische relatie tussen oligarchen en de Russische regering

WIJ Advocaten, v.l.n.r.: Angelique van Dijk-Eijkhout, Suzanne Colsen, Sandra Kücüksen-Everts, Daphne Gouweloos, Janneke Kruijswijk Jansen, Margje Benningen, Marijke Lohman, Nicolette Klein Nagelvoort, Brenda Fluit

Een ontspannen en veilige sfeer, met ruimte voor emotie en kwetsbaarheid. *All female law firms* zijn eensgezind. ‘Wij hebben geen mannen nodig.’

‘Wij willen een zaak niet per se winnen, maar het probleem oplossen’

door **Francisca Mebius** — beeld **Martijn Gijsbertsen**

Een middagje naar een wellnesscentrum, een *high tea* of een uitstapje naar LaDress om een jurk uit te zoeken. Het zijn kantooruitjes die je niet snel tegenkomt bij het doorsneekantoor dat ook door mannen wordt bevolkt. Verder zit het verschil tussen ‘vrouwenkantoren’ en gemengde kantoren vooral in de sfeer, vindt Margje Benningen, advocaat en partner bij het Amsterdamse WIJ Advocaten. ‘We zijn zakelijke, professionele dienstverleners. We werken op een manier die niet veel afwijkt van hoe mannen met elkaar werken. Op een groot, gemengd kantoor is de sfeer wel duidelijk anders. Die is machoachtig. Hard werken en niet piepen.’

Benningen is zelf afkomstig van de Zuidas waar ze naar eigen zeggen een leuke tijd heeft gehad. Samen met vijf andere advocaten van dezelfde sectie (verzekerings- en aansprakelijkheidsrecht) bij Houthoff richtte zij in 2011 WIJ Advocaten op. Medeoprichter Daphne Gouweloos: ‘Toen we vertrokken bij Houthoff gingen we aanvankelijk alle zes onze eigen weg, maar we hielden wel contact. Tijdens een etentje kwamen we al grappend op het idee om samen een kantoor op te richten. Daarna ging het snel. In nog geen vier maanden tijd was de financiering rond en hadden we een plan en pand.’

Ruim tien jaar later telt het kantoor twaalf vrouwelijke advocaten (allemaal afkomstig van een groot kantoor), vier vrouwelijke ondersteuners en twee vrouwelijke invalkrachten. WIJ legt zich toe op het verzekerings- en aansprakelijkheidsrecht, bepaald geen

Family Affairs V.l.n.r.: Ellen Keijzerwaard, Bente van Baaren (secretaresse) & Saskia Braun

typisch vrouwelijk rechtsgebied.
Vooral in het begin liepen de vrouwen daar tegenaan. ‘Wij werken in de grootzakelijke wereld en komen natuurlijk veel mannen tegen,’ zegt Benningen. ‘Toen we begonnen, hadden we weleens te maken met mannen die het moeilijk vonden om met vrouwen te werken. Zo middeleeuws.’
WIJ Advocaten is het grootste kantoor in Nederland dat enkel uit vrouwen bestaat, blijkt uit cijfers van de NOvA. Nederland heeft 330 kantoren (eenpitters niet meegeteld) die uitsluitend door vrouwen worden bevolkt. Het merendeel daarvan (236 kantoren) wordt gevormd door twee vrouwen. Daartegenover staan 419 kantoren met alleen mannen (exclusief eenpitters). Ook hier bestaat het merendeel (265 kantoren) uit duo’s. Bij 1540 kantoren is sprake van een gemengde bezetting. Het grootste vrouwelijke advocatenkantoor telt twaalf vrouwen, het op een na grootste tien. Het grootste ‘mannenkantoor’ bestaat uit zeven advocaten.
Volgens Benningen is een pluspunt van hun kantoor dat medewerkers zich kwetsbaar op kunnen stellen. ‘Er is ruimte voor iemands privéleven. Als er een ander belangrijk ding in je leven is, dan moet daar ruimte voor zijn. Je hoeft niet tachtig uur per week te werken. Je moet gewoon je werk goed doen en we vinden het daarnaast belangrijk dat je je leven op orde hebt. Aan de lunchtafel kan het aan de andere kant ook over voetbal gaan. Ik heb niks met echte vrouwenpraat.’
Meer empathisch vermogen, minder door het ego geleid en minder competitief dan mannen. Dat zijn vol-

> — Ga niet eerst bij tien mensen checken wat ze van de elfde persoon vinden

gens de partners van WIJ Advocaten de belangrijkste eigenschappen van vrouwen die hen tot een goed advocaat maken. Benningen: ‘Vooral in letselschadezaken helpt empathisch vermogen echt. En wij willen een zaak niet per se winnen, maar het probleem oplossen. Dat is de allerbelangrijkste regel die we hebben, een heel mooie waarde van ons kantoor.’

DEZELFDE TAAL

Open en direct zijn, is volgens de advocaten de sleutel tot succes van hun kantoor. De zes partners van WIJ Advocaten hebben onderling de afspraak dat potentiele kwesties meteen worden uitgesproken. Zoals mannen dat doen. ‘Mannen zijn direct en dat vinden wij ook belangrijk,’ zegt Gouweloos. ‘Ga niet eerst bij tien mensen checken wat ze van de elfde persoon vinden. Daar zijn we alert op.’
Saskia Braun van het Rotterdamse familierechtkantoor Family Affairs (twee advocaten en een secretaresse) herkent dat. ‘Vrouwen blijven wat langer in hun emoties hangen, in het contact met elkaar. Wij ervaren in onze samenwerking dat het belangrijk is om dingen uit te spreken. Als er emoties zijn, praten we erover.’
Braun richtte het kantoor twee jaar geleden op samen met Ellen Keijzerwaard. Verschil met WIJ Advocaten is dat Family Affairs werkt binnen een rechtsgebied dat wél als typisch vrouwelijk te boek staat. Eerder werkte Braun bij SmeetsGijbels ook met voornamelijk vrouwen en als bestuurslid van de vFas (vereniging van Familierecht Advocaten Scheidingsmediators) heeft ze

ook vooral met vrouwen te maken. ‘De vFas heeft nu 889 leden, daarvan zijn er 145 man. Als ik naar mijn eigen praktijk kijk, heb ik slechts zelden een mannelijke tegenpartij als advocaat.’

Het is voor Braun en Keijzerwaard geen bewuste keuze geweest om met alleen vrouwen te werken. ‘Maar het heeft wel mooi uitgepakt,’ zegt Keijzerwaard. ‘De sfeer is gezellig, gemoedelijk. Er wordt veel gelachen en er worden veel persoonlijke verhalen verteld. We hebben het niet alleen over zakelijkheden en feitelijkheden, maar we hebben het over emoties en wat er is ons leven speelt. Dat is echt een voordeel. Je spreekt dezelfde taal. En we kunnen opbouwende kritiek van elkaar hebben.’

Gouweloos van WIJ Advocaten vindt het vooral belangrijk dat medewerkers zich veilig voelen en betrokkenheid voelen bij zaken die thuis spelen, zoals een zwangerschap. ‘Toen ik zelf zwanger raakte, werkte ik nog op de Zuidas en dat was daar minder aan de orde. Kort na de geboorte van mijn eerste kind ben ik weggegaan. De omstandigheden op de Zuidas vond ik op dat moment niet ideaal. Ik voelde me toch opgelaten als ik op tijd weg moest om mijn kind op te halen bij de opvang en koos ervoor om een stap buiten de advocatuur met bijbehorende urendruk te maken. Wij hebben er ook begrip voor als iemand even wat minder wil werken omdat de kinderen nog klein zijn. Eén advocaat bij ons werkt momenteel drie dagen. Dat vinden wij prima. Het is niet zo’n issue, ook al zie je natuurlijk het liefst dat iemand vijf dagen werkt. Alles is bespreekbaar.’

Benningen noemt het ‘doodzonde en niet nodig’ dat grote kantoren goed vrouwelijk potentieel verliezen op het moment dat er kinderen in het spel komen. Het is volgens haar belangrijk dat kantoren meebewegen naar een betere privé-werkbalans. ‘Ook mannen willen meer thuis zijn en niet alleen maar werken. Het is niet per se een vrouwelijke waarde meer, want de moderne jonge mannen gaan ook inzien dat ze niet tachtig uur per week willen werken. Jonge stellen willen de taken thuis beter verdelen tegenwoordig. In mijn ideale wereld heeft iedereen genoeg tijd om zijn privéleven te hebben en te delen met een partner. Wij hebben iets eerder dan de grote kantoren gemerkt dat dit *the way to go* is. Wij kunnen het nu doen zoals wij het willen. Daarom zijn we met z’n zessen gestart.’

DOMINANTE LEIDER

Missen de vrouwen dan nooit een man op kantoor? ‘Ik zou het best leuk vinden,’ bekent Gouweloos. ‘Maar nodig is het zeker niet. Je moet in je kantoor alle karakterkleuren hebben: rood, geel, groen en blauw. Daar ben je naar op zoek. Je moet verschillende types hebben in je bedrijf om de boel goed aan te sturen. Dat is bij ons gelukt. Mannen zijn vaak rood, de dominante leider. Die hebben wij gelukkig ook binnen ons kantoor. We vullen elkaar goed aan en doen ieder wat we leuk vinden en waar we goed in zijn.’

Hoyng De Mönnink Advocatuur V.l.n.r.: Philippine Hoyng & Marjan de Mönnink

Ook Keijzerwaard en Braun van Family Affairs zeggen complementair aan elkaar te zijn. Keijzerwaard: ‘We hebben een goede taakverdeling. Saskia heeft een groot netwerk. Ik doe de financiën. De website hebben we uitbesteed. We missen daarbij dus echt geen man. Ik heb heel lang met een man samengewerkt. Die kon ontzettend leuk moppentappen. Dat is wel leuk voor de sfeer. En hij kon even een schilderijtje ophangen. Dat lossen we nu op met een klusjesman.’

Philippine Hoyng van Hoyng De Mönnink Advocatuur in Haarlem (arbeidsrecht en familierecht, twee

‘Goede werk-privébalans in top van de advocatuur niet haalbaar’

De balans tussen werk en privé is bij de grote advocatenkantoren nog steeds niet optimaal, bleek onlangs uit gesprekken tussen *NRC* en 38 jonge vrouwelijke advocaten van grote kantoren. Het weerhoudt bijna allen ervan een lange carrière bij hun huidige werkgever te overwegen. Werken bij een groot kantoor is voor sommigen vooral een welkome verlenging van hun studententijd. Het merendeel van de vrouwen koos hun werkgever dan ook vanwege het sociale aspect.
Naast het feesten wordt hard gewerkt, schrijft *NRC*. Meer dan de helft van de vrouwen werkt regelmatig tot elf uur ’s avonds of in het weekend. Die lange werkdagen zijn nu nog geen probleem voor één op de vijf vrouwen. Maar voor langere tijd zouden ze het werk niet allemaal willen blijven doen. Ruim de helft van de huidige advocaten geeft aan te willen blijven ‘zolang het leuk is’. Ze willen bovenal een goede balans tussen werk en privé. Of dat haalbaar is in de top van de advocatuur, betwijfelen ze. Driekwart van de jonge vrouwelijke advocaten spreekt van een masculiene cultuur binnen hun kantoor. Wie als jonge vrouw, met ‘vrouwelijke eigenschappen’, de top wil halen moet een olifantshuid hebben, of zich aanpassen. Een kleine meerderheid van de vrouwen bestempelt de kwaliteiten die gewaardeerd worden in de advocatuur als ‘mannelijke eigenschappen’. Wie in de advocatuur wil doorgroeien, zal dit gegeven moeten accepteren, menen zij.
Mannelijke eigenschappen zijn eigenschappen die volgens de advocaten traditioneel aan mannen worden toegeschreven, zoals zelfvertrouwen, besluitvaardigheid, assertiviteit en directheid. Zorgzaamheid, emotionaliteit, bescheidenheid en kwetsbaarheid zouden behoren tot ‘vrouwelijke eigenschappen’. Toe-eigenen van ‘mannelijke eigenschappen’ voelt voor een aantal advocaten als een overlevingsmechanisme. Ruim de helft van de vrouwen spreekt voorzichtig uit meer empathie en individuele belangstelling te willen van de partners. Veel jonge vrouwen die *NRC* sprak, hebben het gevoel dat de top van de advocatuur niet is ingericht voor moeders. Dit beïnvloedt in veel gevallen hun ambities.

advocaten, een advocaat-stagiair en een secretaresse) is blij dat ze binnen kantoor alleen met vrouwen te maken heeft. Ze vindt het prettiger dan met mannen erbij. ‘Ik kom bij Tanger Advocaten vandaan en daar hadden we best veel mannen en een paar stoere vrouwen. Dat laatste zijn we hier ook en dat is prettig. We zijn direct en behoorlijk *straight forward*. Mannen kunnen nog weleens een beetje zeikerig zijn en rotopmerkingen maken. Van “O, neem je de middag vrij?” als je een uurtje eerder weggaat. Mannen zijn bemoeizuchtiger, minder van leven en laten leven.’
Collega De Mönnink heeft daar naar eigen zeggen in het verleden minder last van gehad. ‘Ik was altijd de kantooroudste bij Muller & Partners in Haarlem, waar ik bijna 33 jaar heb gewerkt. Dan ervaar je het toch anders. Ik vond dat haantjesgedrag van mannen ook wel weer grappig.’
Toch zijn beide vrouwen content met de sfeer zoals die nu is. ‘We lachen ons kapot en er wordt hard gewerkt,’ aldus Hoyng. ‘Klusjes op kantoor laten we doen door de man van het naburige kantoor. En anders wordt de partner van de secretaresse bijgeschakeld.’
Niet konkelen, wees direct, is de gouden tip van Hoyng. ‘Als je een vrouwenkantoor wilt beginnen, zorg dan ook dat je het kunt,’ vult haar collega De Mönnink aan. ‘Dat je niet alsnog mannen nodig hebt om je te helpen. Dat is voor mij echt een *no-go*.’
Gouweloos van WIJ Advocaten adviseert vooral te doen waar je als advocaat energie van krijgt en waar je goed in bent. ‘En blijf met elkaar communiceren over alles.’ Haar collega Benningen zou dat mannen ook aanraden. Specifiek voor vrouwen is het belangrijk dat ze zich niet uit het veld laten slaan, zegt ze.

— Mannen kunnen nog weleens een beetje zeikerig zijn en rotopmerkingen maken

‘Blijf gewoon jezelf en probeer niet mee te doen in die mannenwereld door jezelf mannelijke waarden aan te meten. Dat is niet nodig. Je bent goed genoeg zoals je bent als vrouw en er zijn genoeg eigenschappen die heel waardevol zijn, zeker als advocaat.’ Benningen noemt empathisch vermogen, oplossingsgerichtheid en zorgvuldigheid.
Volgens Keijzerwaard (Family Affairs) is het vooral belangrijk duidelijk uit te spreken wat er speelt en niet alles meteen persoonlijk te maken. ‘Heb vooral veel plezier met elkaar. We moeten ons een beetje als familie voelen. Maak van je hart geen moordkuil en investeer in elkaar.’
Betekent het feit dat de drie kantoren nu alleen uit vrouwen bestaan dat mannen niet welkom zijn? ‘Integendeel,’ zegt Benningen. ‘Al denk ik dat wij voor mannen nu, met zoveel vrouwen, niet zo aantrekkelijk zijn. Er hebben in het verleden wel mannen bij ons gesolliciteerd maar die legden het kwalitatief tot nu toe altijd af tegen de vrouwen. Het gaat om de kwaliteit en om de persoon.’
Family Affairs is al enige tijd op zoek naar versterking. Of dat nu een vrouw of een man is, maakt voor de dames niet uit. Braun: ‘Een man erbij is niet nodig, maar ze zijn meer dan welkom. Ze worden niet zwanger, dus dat is wel handig.’

ADVOCATENVANORANJE

IS VERHUISD ÈN HEEFT PLEK VOOR EEN ZELFSTANDIG ADVOCAAT!

ADVOCATENVANORANJE IS VERHUISD NAAR EEN GROTER EN MOOIER KANTOOR, EN HEEFT PLAATS VOOR NOG EEN ADVOCAAT. KOM JIJ ALS ZELFSTANDIGE ADVOCAAT EENS MET ONS KENNISMAKEN?
DIVERSE RECHTSGEBIEDEN MOGELIJK. NEEM VOOR MEER INFO CONTACT OP MET CAREL ERASMUS

JOAN MUYSKENWEG 128, 1114 AN AMSTERDAM
E. ERASMUS@ADVOCATENVANORANJE.NL - I. WWW.ADVOCATENVANORANJE.NL

020 - 210 90 09

Kies per relatie de methode voor e-facturatie

- Per e-mail met pdf- en UBL-factuur, met iDEAL-betaalknop.
- Via het Peppol-netwerk.
- In Ledes-formaat.

VOOR MEER INFORMATIE:
urios.nl/e-facturatie

Maak nu een afspraak voor een demo!

Met eigen ogen de mogelijkheden van Urios zien?

urios
eenvoud bespaart tijd, al meer dan 20 jaar!
072 512 22 05 | INFO@URIOS.NL | URIOS.NL

Is uw oude verzekeringskantoor u ontgroeid?

Groeide uw verzekeringskantoor zo groot, dat goede service voor u verleden tijd is? Of wilt u uw polissen toetsen aan de eisen van de moderne tijd? Ron Borgdorff is meer dan 25 jaar het vertrouwde adres voor advocaten, notarissen en vrijgevestigde juristen. **Ouderwetse service, altijd bereikbaar en mét persoonlijke aandacht.**

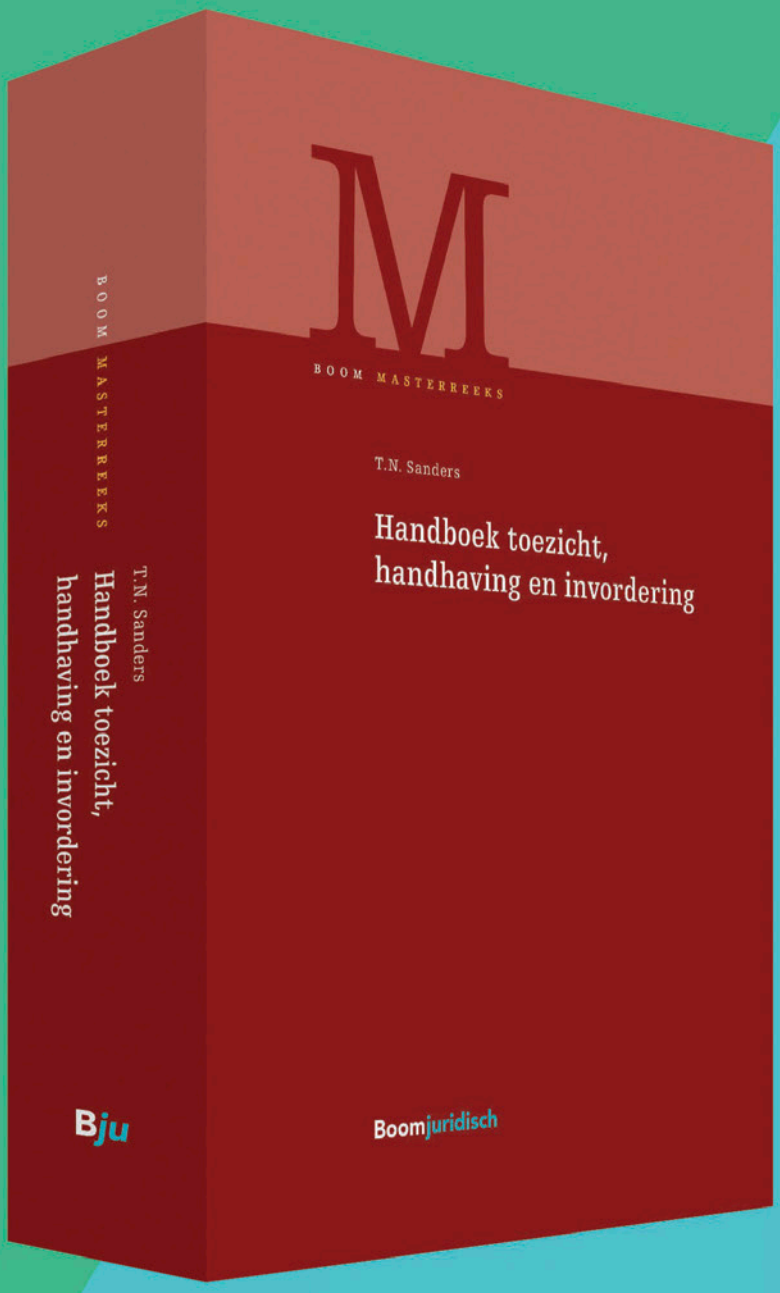
RON BORGDORFF

VAN BOETZELAERLAAN 24H • 3828 NS HOOGLAND • TEL. 033-20 35 000 • INFO@RONBORGDORFF.NL • WWW.RONBORGDORFF.NL

VERZEKERINGEN ZOWEL ZAKELIJK ALS PARTICULIER OA: • BEROEPS- EN BEDRIJFSAANSPRAKELIJKHEID • CYBERRISKS- EN DATALEKKEN • ARBEIDSONGESCHIKTHEID • VERZUIM • INVENTARIS

Boom juridisch

Wetenschappelijke inzichten om direct in de praktijk toe te passen

Handboek toezicht, handhaving en invordering

Een compleet overzicht van het bestuursrechtelijke handhavingsrecht

Thomas Sanders

ISBN: 9789462126732
eISBN: 9789051898842
1e druk, 2022, 662 pagina's

Bestel uw exemplaar vandaag via www.boomjuridisch.nl

Boom juridisch

advocaat en algoritme

Collectieve actie tegen asociale reuzen

Komen sociale media weg met privacyschending? Of gaan ze gebruikers betalen voor hun data?

— door **Marco de Vries**

Gezelligheid en privacy gaan moeilijk samen. Op een feestje of in een bomvol café komen persoonlijke levenssfeer en lichamelijke integriteit al snel in het gedrang. En willen we online iets leuks delen, dan grabbelen sociale media in onze camerabeelden, gesprekken, contacten en locatiegegevens.

Daarmee kunnen ze in theorie van alles opslaan en verwerken: muisbewegingen, verkeersbewegingen, oogbewegingen, gezichtsherkenning, spraakherkenning, zoekgeschiedenis, bestelgedrag, vingerafdruk en biometrie en hartslag en bloeddruk via een smartwatch. In theorie vallen de platforms onder onze privacywetgeving. Maar het toezicht op de meeste techreuzen is sinds de inwerkingtreding van de AVG in 2018 uitbesteed aan de Ierse privacywaakhond, waar veel techbedrijven hun Europese zetel hebben. Daar lopen allerlei onderzoeken waar we weinig over horen. Toen de Nederlandse Autoriteit Persoonsgegevens vorig jaar TikTok met € 750.000 beboette wegens schending van kinderprivacy, verkaste die ook snel naar Dublin.

Waar overheden schoorvoeten, rest de individuele burger de dagtaak om zich door profielinstellingen, *advanced settings*, eindeloze algemene voorwaarden en cookievoorkeuren heen te klikken. Of om af te haken en de gezelligheid weer in de analoge wereld te zoeken. Maar er is nog een optie, want het recht kent ook een soort sociaal platform: de massaclaim.

Sinds de invoering van de nieuwe Wet afwikkeling massaschade in collectieve actie in 2020 zijn de mogelijkheden nog wat verder verruimd en wordt de een na de andere claim tegen techreuzen aangekondigd. Apple, Google, Airbnb, Oracle, ze komen allemaal aan de beurt. Tegen TikTok zijn zelfs drie claimstichtingen bezig.

Het verst gevorderd is een claim tegen Facebook van de Consumentenbond, de Data Privacy Stichting en tweehonderdduizend aangesloten gebruikers. Dit najaar wordt de zaak inhoudelijk behandeld door de rechtbank in Amsterdam en het vonnis komt volgend voorjaar, verwacht advocaat Flip Wijers van het Amsterdamse kantoor Lemstra Van der Korst, dat namens de eisers optreedt. ‘Facebook presenteert zich als gratis, maar gebruikers betalen met hun data en het is niet transparant wat Facebook daarmee doet.’

Ter onderbouwing van de claim wordt verwezen naar het harde oordeel van de Autoriteit Persoonsgegevens uit 2017. De rechtszaak loopt sinds eind 2019. ‘Onze claim valt nog net onder de oude wet,’ legt Wijers uit, ‘maar de rechtbank ziet het als een benchmark voor al die privacyclaims die sindsdien zijn aangekondigd. Een unieke zaak, ook binnen Europa.’

Mocht de rechter beslissen dat Facebook inderdaad onrechtmatig heeft gehandeld, dan zouden tien miljoen Nederlandse gebruikers zich kunnen melden voor schadevergoeding. ‘Misschien wil Facebook dat risico vermijden en eerder schikken,’ zegt Wijers, ‘dan gaan we onderhandelen over een passend bedrag.’ Massaclaims in andere Europese landen zijn voor naar verluidt lage bedragen afgekocht door Meta – zoals het bedrijf achter Facebook zich tegenwoordig noemt – maar de Nederlandse claim is sterker met steun van juridische zwaargewichten en een grote achterban van gebruikers.

Het is de wereld van het recht met zijn aloude rituelen tegen Zuckerbergs Metaverse, ongrijpbaar en alomtegenwoordig. Bijna als in de film, superhelden in toga tegen de Matrix. Alleen gaat de rechtszaak niet over goed tegen kwaad, maar over geld. Over miljardenwinsten en miljardenclaims. Het kwaad is al geschied. De privacy krijgen we niet terug.

En hoeveel gedupeerden zouden een claimstichting vinden zonder Google Ads? Algoritmes dragen bij aan het succes van massaclaims. Want net zo makkelijk als mensen hun privacy wegvinken, vullen ze hun mailadres in bij de Consumentenbond om daarvoor gecompenseerd te worden. Maar dan moet de rechtbank nog wel even besluiten dat het verdienmodel van sociale media in Nederland niet langer opgaat.

Heeft u zelf een zaak waarbij een algoritme een rol speelt, stuur dan een e-mail naar redactie@advocatenblad.nl o.v.v. algoritmes.

Jouw eigentijdse pitch

Een goede pitch prikkelt en wekt nieuwsgierigheid. Acquisitietrainer Daniëlle de Jonge geeft tips.

— door **Daniëlle de Jonge**

Er zijn genoeg momenten te bedenken waarbij het nodig is dat je kort en krachtig vertelt wat je doet. Bijvoorbeeld als je je voorstelt op een netwerkbijeenkomst, in een acquisitie- of kennismakingsgesprek, op je LinkedIn-profiel of bij een publicatie. Een sterke pitch is onmisbaar om te hebben. Dan wel graag een pitch waarmee je de ander nieuwsgierig maakt en wel zo dat diegene denkt: met jou wil ik verder praten!

Een standaardverhaal afdraaien, werkt averechts als je een onuitwisbare indruk wilt maken. Begin om die reden een pitch nooit met je functie. De ander heeft daar meteen een mening over en staat mogelijk minder open voor jouw verhaal. A la: 'Advocaat? Ik ken al iemand/die heb ik niet nodig/enzovoort.' Kies je voor een andere opening, dan trigger je meteen op een onderscheidende manier.

ESSENTIËLE ELEMENTEN

Als je een pitch ontwikkelt, richt je dan op onderdelen die altijd relevant zijn. Per situatie spits je ze toe op jouw gesprekspartner. Op die manier is een standaardriedeltje onmogelijk. Afhankelijk van de gelegenheid voeg je informatie toe of laat je juist alleen de kern horen. De eigentijdse pitch kent vijf essentiële elementen:

1. Vertel wie je ideale cliënt is en wat je voor die doelgroep doet.
   'Ik help …'
2. Benoem drie kernpunten van jouw werk/veelvoorkomende klantvraagstukken.
   'Met …'
3. Omschrijf kort complimenten die cliënten vaak geven.
   'Cliënten van mij zeggen/ervaren vaak …'/'Onlangs vertelde een cliënt …'
4. Breng de pitch op smaak met één of twee aansprekende voorbeelden.
5. Eindig met een call-to-action door iets aan te bieden of een vraag te stellen.
   'Als je wilt, stuur ik je graag …'/'Hoe heb jij geregeld dat …'

Humor, ondersteunend beeldmateriaal, storytelling? Doen! Mits het gepast is en aansluit bij jouw gesprekspartner uiteraard.

HUMAN2HUMAN AANDACHT

Door met deze essentiële elementen te spelen in jouw pitch, maak je het een levendig geheel. En je geeft aandacht aan de persoon met wie je spreekt, omdat je de inhoud op hem of haar afstemt. Human2Human dus. Dat prikkelt en wekt nieuwsgierigheid. Bijvoorbeeld door te vertellen hoe cliënten samenwerken met jou ervaren. Het is veel fijner om te vertellen hoe iemand jou ervaart, dan dat je zelf een rijtje geweldige eigenschappen opsomt. Je voert in feite het woord namens jouw blije cliënten, dat schept vertrouwen. Een vergelijkbaar effect creëer je met voorbeelden van zaken of veelvoorkomende cliëntvragen. Er ontstaat een beeld van wat je doet en je versterkt het gevoel bij jouw deskundigheid. Je gesprekspartner denkt al snel: 'Als een ander enthousiast over je is, waarom zou ik er dan niet voor gaan?'

CALL-TO-ACTION. ECHT?!

De call-to-action geeft sommige advocaten kriebels, want: te commercieel. Dat is maar net hoe je het bekijkt. Het is niet de bedoeling dat je er een reclamepraatje van maakt, dan sla je de plank mis. De afsluiting gebruiken als opening naar een interessant vervolg is wél slim. Bied waar mogelijk iets waardevols aan: een blog of vlog van jouw hand bijvoorbeeld. Of een uitnodiging voor een webinar van jouw kantoor. Daar heeft iemand iets aan. Een andere optie is om de pitch compleet te maken met een vraag. Bijvoorbeeld: 'Hoe vaak checken jullie of contracten nog actueel zijn?' of: 'Wat zijn binnen jouw bedrijf de grootste risico's?' Dit soort vragen leiden naar jouw praktijk en bij voorkeur naar datgene waarin jij onderscheidend bent.

Met een basispitch voorhanden weet jij voortaan een zakelijk onweerstaanbare indruk te maken. En dat helpt je om jouw praktijk te laten groeien en bloeien.

Alderse Baas
advocaten

Altijd al advocaat
in het Friese merengebied
willen worden?

Kijk op onze website
www.aldersebaas.nl

LRGD

landelijk
register van
gerechtelijke
deskundigen

*vakinhoudelijk en
procedurele kennis
samengebracht*

Het LRGD is hét register van gerechtelijke deskundigen: experts op vele vakgebieden met een op het deskundigenonderzoek gerichte juridische opleiding.

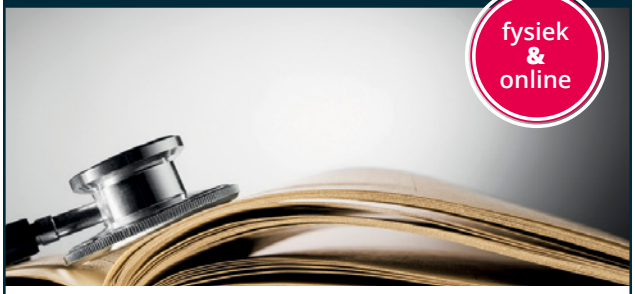

www.lrgd.nl

Medilex
onafhankelijke nascholing
voor zorgprofessionals

Gezondheidsrecht
voor juridisch professionals

fysiek
&
online

Leer niet alleen wélke regels er gelden,
maar ook wat ze voor de praktijk betekenen
én hoe u er het beste mee om kunt gaan**.**

Data: 29 september, 6 en 13 oktober 2022

Meer info:
medilex.nl/gezondheidsrechtjurist

CIVIELE CASSATIE, PROCESBEGELEIDING OF PREJUDICIËLE VRAAG BIJ DE HOGE RAAD?

Alt Kam Boer advocaten

Zie onze website **www.altkamboer.com** voor een track record van de afgelopen 25 jaar.
Vaste prijsafspraken mogelijk.

Info: mrs. H.J.W. Alt en W.A. Jacobs
Bezoekadres: Statenlaan 28, 2582 GM Den Haag
T: 070 - 358 94 79 | E: alt@altkamboer.com | E: jacobs@altkamboer.com

gezien

Van Koppen: 'Vraag je af of bewijs bewijst'

door **Sabine Droogleever Fortuyn**

Wat kunnen strafrechtadvocaten leren van *De som van alle bewijs: scenario's in strafzaken*? Auteur en emeritus hoogleraar rechtspsychologie Peter van Koppen over zijn nieuwste boek.

'Als strafrechtadvocaat moet je je voortdurend afvragen of het bewijsmiddel wel bewijst,' zegt rechtspsycholoog Peter van Koppen, bij velen bekend als onderzoeker die een van de grootste gerechtelijke dwalingen mede aan het licht bracht: de Schiedammer parkmoord.

Een fundamenteel probleem bij veel juristen is volgens de emeritus hoogleraar rechtspsychologie dat als een bewijsmiddel past bij één scenario, het ook bewijst. Alternatieve scenario's worden vaak niet goed overwogen. 'Als mijn vrouw dood gevonden wordt, en mijn DNA zit overal aan, dan bewijst het niet dat ik haar om het leven heb gebracht. Er is een aannemelijker alternatief scenario, dat mijn DNA aan haar zit omdat we getrouwd zijn en samenleven.' Een tweede belangrijke les die strafrechtadvocaten uit Van Koppens boek kunnen destilleren, is dat ze moeten doorgraven in bewijsmiddelen. Hij noemt de DNA-rapporten van het Nederlands Forensisch Instituut (NFI). 'Tegenwoordig staat daarin: het DNA van de verdachte matcht met wat er op plaats delict is gevonden. Maar het NFI levert het bewijs niet mee. Er is geen enkele gelegenheid om uit te zoeken of het klopt. Dat advocaten met zo'n rapport akkoord gaan, dat gebeurt in Nederland vrij standaard, is een schande.' Advocaten moeten volgens Van Koppen ten minste de DNA-piekenprofielen opvragen, zodat ze een eigen deskundige het bewijs van het NFI kunnen laten controleren. 'Ieder bewijsmiddel vergt interpretatie. Soms zijn er andere interpretaties mogelijk. En daarbij, er kunnen ook fouten worden gemaakt door het NFI,' zegt hij. Hetzelfde geldt volgens hem bij kogelvergelijkingen. 'Op de kogels en de hulzen moet je de krassen kunnen zien.' En met een kopie van foto's van de plaats delict moeten advocaten volgens Van Koppen ook geen genoegen nemen. 'Ze moeten de digitale foto's kunnen bekijken en inzoomen.

> — Dat advocaten met zo'n DNA-rapport akkoord gaan, dat gebeurt in Nederland vrij standaard, is een schande

In zijn jongste boek *De som van alle bewijs: scenario's in strafzaken*, dat begin mei verscheen, is te lezen hoe bewijs moet worden gewaardeerd en wanneer er genoeg bewijs is voor een veroordeling. Het is een vervolg op zijn eerdere boeken over bewijsproblemen in het strafrecht: *Dubieuze zaken* (1992) dat hij samen met Hans Crombag en Willem Albert Wagenaar schreef, *Overtuigend bewijs* (2011) en *Gerede twijfel* (2013).

Van Koppen ondersteunt in zijn boek de theorie van het bewijsrecht met strafzaken. Zo is er aandacht voor de veroordeling van de Surinaamse oud-president Desi Bouterse voor drugstransport. 'Het is idioot dat deze man op basis van dit bewijs is veroordeeld,' zegt hij. 'Er was alleen maar een heel zwakke kroongetuige.' Met een verklaring van een kroongetuige moet je sowieso oppassen, waarschuwt Van Koppen. 'Alleen al vanwege het feit dat hij strafvermindering krijgt voor zijn verklaring.' Vervolgens moet de verklaring van de kroongetuige goed worden gecontroleerd. Daar schortte het bij de veroordeling van Bouterse aan, benadrukt Van Koppen. 'In een nette rechtsstaat als die van Nederland, mag je iemand pas veroordelen als een concreet delict waarvoor hij wordt vervolgd, wordt bewezen. Dat is hier geenszins het geval.'

Het is een van de vele voorbeelden waaraan je volgens Van Koppen ziet dat die nette Nederlandse rechtsstaat onder druk staat. 'Er is een verharding van het strafklimaat. Er wordt steeds zwaarder gestraft, veel gemakkelijker met bewijs omgegaan. Steeds meer officieren van justitie zijn geen magistraten meer maar *crimefighter* geworden. Vooralsnog kun je zeggen dat we er in Nederland beter aan toe zijn dan in veel andere landen, maar dat betekent niet dat je je geen zorgen moet maken.'

De som van alle bewijs: scenario's in strafzaken, Peter van Koppen, De Kring, mei 2022.

Waakzaam burgerschap

Burgers met te weinig burgerschap en leiders met te weinig leiderschap. Die komt jurist en oud-minister van Justitie Ernst Hirsch Ballin steeds vaker tegen.

In zijn jongste boek *Waakzaam burgerschap – Vertrouwen in democratie en rechtsstaat herwinnen* (Querido Facto, 2022) uit Hirsch Ballin zijn zorgen over Nederland. Volgens hem is onze democratische rechtsstaat door de coronapandemie en andere grote problemen, zoals klimaatverandering en extreme ongelijkheden, sterk ontregeld. Waakzaamheid over mensen die zich verlaten voelen is nodig. De grondslagen van de rechtsstaat moeten weer versterkt worden, stelt de voormalig CDA-politicus, die in mei afzwaaide als hoogleraar staats- en bestuursrecht aan Tilburg University.

In zijn boek laat Hirsch Ballin zien dat de rechtsstaat richting en inhoud geeft aan democratische processen. ‘In het parlement aanvaarde wetten mogen de macht van de meerderheid niet onaantastbaar maken: ze behoren te kunnen worden getoetst aan de Grondwet en aan rechtsbeginselen. Burgers moeten daarvoor een beroep kunnen doen op de rechter. Mensenrechten moeten de ontwikkeling van persoonlijke en gezamenlijke levensprojecten veiligstellen. Daarbij is solidariteit tussen mensen, met volgende generaties en met de natuur als geheel onmisbaar.’

Hirsch Ballin spreekt zelf van een ‘hedendaagse gids voor wie in verwarring is’. Het boek is een oproep aan iedereen – als burger of in publieke functies – om de waakzaamheid te vergroten.

column

Mr. X wraakt tuchtrechter

Vrees voor vooringenomenheid van een tuchtrechter is gerechtvaardigd als die kantoorgenoot is van een advocaat die optreedt namens een partij die indirect een rol speelt bij de klacht.

Ook als de cliënt van die kantoorgenoot niet de klager is. Ook als de tuchtrechter op een andere vestiging werkt dan de kantoorgenoot van die slechts indirect betrokken client. Ook als de tuchtrechter in een andere sectie werkt en de cliënt niet kent, aldus de wrakingskamer van de Raad van Discipline Arnhem-Leeuwarden.

Mr. X trad op voor een echtpaar dat dreigde door een woningstichting uit huis te worden gezet wegens overlast. De woningstichting legde in kort geding een verklaring van de buren over. Na die procedure werkte mr. X mee aan een video die op social media werd verspreid. Een buurman die op de video in beeld kwam, klaagde bij de tuchtrechter in Den Bosch over mr. X vanwege zijn betrokkenheid bij het filmpje.

Mr. X wraakte één van de advocaat-tuchtrechters, omdat zij een kantoorgenoot was van de advocaat die de woningstichting bijstaat. Zij zat ook in het team woningcorporaties van dat kantoor. Deze tuchtrechter kon daarom volgens mr. X niet onafhankelijk en onbevangen worden geacht.

De tuchtrechter voerde bij de wrakingskamer verweer: ze was nooit opgetreden voor de woningstichting en kende de zaak waar het om ging helemaal niet. Zij wist niet eens dat die woningstichting cliënt was van het kantoor waar zij werkte als arbeidsrechtadvocaat.

Maar de wrakingskamer overweegt dat de woningstichting wel een prominente rol speelt in het conflict tussen klager en de cliënten van mr. X. Hun belangen komen ook deels overeen. De woningstichting gebruikte de verklaring van de buurman. Mr. X liet zich in het filmpje ook ‘in niet mis te verstane bewoordingen’ uit over de woningstichting, aldus de wrakingskamer.

Bij de vraag of een advocaat wel of niet bij een zaak betrokken is, moet óók worden gekeken naar het samenwerkingsverband waarvan de advocaat deel uitmaakt, zegt de tuchtrechter. Daarom geldt de woningstichting hier ook als cliënt van de gewraakte tuchtrechter. Daarom is in dit geval volgens de wrakingskamer de bij mr. X levende vrees over vooringenomenheid objectief gerechtvaardigd. De wraking wordt toegewezen (ECLI:NL:TADRARL:2021:358, Raad van Discipline Arnhem-Leeuwarden 21-977/AL/LI/W).

door **Trudeke Sillevis Smitt**

Pilot scheiden in goed overleg

Afscheid van het toernooi.

— door **Sabine Droogleever Fortuyn**

De pilot procedure gezamenlijke toegang ouders (PGTO) beoogt de schade voor kinderen bij een scheiding te beperken. Ouders, advocaten en rechter zoeken gezamenlijk naar oplossingen voor het conflict. Maar het loopt nog niet bepaald storm. Hoe kan dat?

Als advocaat-mediator stond Lisa Hermus in een mediation twee ouders bij die uit elkaar gingen. De exen werden het niet eens over de vraag wie het huis mocht overnemen. Hermus: 'Het leek een impasse te worden. Ik heb ze voorgesteld de zaak aan de rechter voor te leggen binnen de procedure gezamenlijke toegang ouders (PGTO).' Rechter bij de rechtbank Oost-Brabant, locatie Den Bosch Frédérique Roll behandelde de zaak. 'Toen ik ze naar hun belangen vroeg, kwam er ook oud zeer op tafel. Door te praten en te luisteren, ontstond er begrip over en weer. Vervolgens zijn we op zoek gegaan naar wat de ouders nodig hadden om prettig verder te kunnen met hun leven.'

Gaandeweg werd duidelijk dat ze allebei een goede plek wilden hebben om te wonen, voor zichzelf én voor de kinderen. De ouders werden het erover eens dat er geld tegenover moest staan om in het huis te mogen blijven wonen. Die notie leidde uiteindelijk tot overeenstemming.

LAAGJE DIEPER

Het is één van de zaken die binnen de pilot PGTO bij de rechtbank Oost-Brabant, locatie Den Bosch heeft gelopen. Nog tot 1 oktober 2023 kunnen ouders en hun advocaten aan deze pilot deelnemen. Doel van de PGTO is dat ouders uit elkaar gaan met zo min mogelijk strijd en daardoor zo min mogelijk schade voor de kinderen. Op zitting gaan ze onder regie van de rechter met elkaar in gesprek (zie kader).

De pilotprocedure staat ook open voor samenlevers die niet getrouwd zijn, vertelt rechter en PGTO-pro-

model?

jectleider bij de Haagse rechtbank Leonie Koper. ‘Normaal gesproken moeten ze twee procedures voeren, één civielrechtelijke voor de goederenrechtelijke vraagstukken, voor conflicten rondom de kinderen moeten ze bij de familierechter zijn.’ Hermus noemt het feit dat de kwestie over het overnemen van de woning niet door een civiele rechter maar door een familierechter werd behandeld een ander groot pluspunt. ‘De rechter begreep: het gaat over meer dan alleen het huis. Het gaat ook over gehoord worden, gezien worden. Over dat mensen zich zorgen maken of ze een dak boven het hoofd van hun kinderen hebben. Daarom is het ook zo goed dat een familierechter die de dynamiek van een scheiding begrijpt, deze zaken doet. Het gaat verder dan het feitelijke onderwerp, het huis, de alimentatie, of wat dan ook.’

— Normaal praat je tégen de rechter, nu mét de rechter

Van het traditionele toernooimodel is bij scheidingszaken via de PGTO geen sprake. Daardoor lopen procedures veel sneller. Koper: ‘Een gewone scheidingsprocedure begint met een verzoekschrift, dan volgt een verweerschrift. Er kunnen zelfstandige verzoeken worden ingediend, en verweer op de zelfstandige verzoeken. Van al die stukken kan uitstel worden gevraagd. Op een gegeven moment is een zaak zittingsrijp. Dan gaat deze op de zittingsplank omdat er een wachttijd is. Voor je het weet ben je bijna een jaar verder.’

Bij een zaak binnen de PGTO komen partijen binnen zes weken op zitting, vervolgens hebben ze binnen vier weken uitspraak. Die snelheid spreekt deelnemers aan de pilot aan. Het is volgens hen beter voor de relaties tussen de partners en hun kinderen. Ouders en kinderen worden minder lang blootgesteld aan een stressvolle procedure en krijgen niet de gelegenheid om in de diverse processtukken standpunten in te nemen die verharding van het geschil veroorzaken. Hermus: ‘De tand des tijds veroorzaakt vaak erosie aan relaties van scheidende partners. Ze krijgen nieuwe partners, of er komt ruzie. Als er vaart in de zaak zit, voorkomt het dat er allerlei conflicten ontstaan.’

Lisa Hermus

Procedure gezamenlijke toegang ouders

De pilot procedure gezamenlijke toegang ouders (PGTO) begon 1 april 2021 en loopt tot 1 oktober 2023 bij de rechtbank Den Haag en de rechtbank Oost-Brabant, locatie Den Bosch. Ook zaken vanuit andere arrondissementen kunnen worden aangebracht in de pilot. Advocaten, advocaat-mediators of gezinsadvocaten mogen hun cliënt of cliënten bijstaan. De pilot is bedoeld om familieprocedures af te wikkelen met zo min mogelijk schade voor de kinderen. Voorwaarde is dan ook dat de scheidende partners minderjarige kinderen hebben. Ook ongetrouwde scheidende partners met kinderen kunnen hun scheiding via de procedure regelen.
Voorafgaand aan de procedure proberen de scheidende ouders er eerst zelf uit te komen, in mediation of in een vier-gesprek met hun advocaten. Als dat niet lukt, vullen ze gezamenlijk een deelnameformulier in (te downloaden via Rechtspraak.nl) waarop ze aankruisen waar ze het wel en niet over eens zijn en waar ze het op zitting over willen hebben.
Op zitting gaan de rechters met partijen in gesprek en proberen ze tot een gezamenlijke oplossing te komen. Lukt dat niet, dan hakt de rechter een knoop door. Binnen zes weken mogen partijen op zitting komen, vervolgens hebben ze binnen vier weken een uitspraak. Partijen kunnen tegen deze uitspraak in hoger beroep gaan.
Het soort scheidingszaken dat binnen de pilot wordt afgewikkeld, is heel divers. Het kan gaan over conflicten over gezag, omgang of de hoofdverblijfplaats van de kinderen. Maar ook een alimentatiekwestie, een geschil over de verdeling van pensioen of de afwikkeling van de huwelijksgoederengemeenschap leent zich voor de pilot. Een zaak met een combinatie van conflicten kan eveneens via de procedure gezamenlijke toegang ouders worden gevoerd.

Frédérique Roll

Betrokken advocaten merken op dat rechters op zitting meer tijd hebben voor partijen dan tijdens een gewone scheidingsprocedure. ‘In een ouderwetse zitting praat je tégen de rechter, in een zitting via de nieuwe procedure praat je mét de rechter. Dat vind ik een groot verschil,’ zegt advocaat-mediator Jurgen Peters (Justum Advocaten & Mediators, Zoetermeer). Een jaar geleden voerde hij een scheidingszaak via de PGTO. Peters: ‘Van grote waarde is de rust waarin een zaak binnen de PGTO plaatsvindt, de kwaliteit van de vragen die de rechter stelt. Voor partijen is duidelijk dat de rechter echt luistert en daarbij de tijd neemt om een laagje dieper te gaan dan wat de strijdpunten zijn. De rechter heeft oog voor de onderliggende belangen, dat vond ik heel prettig.’

DREMPELS

Al met al zijn ervaringsdeskundigen erg te spreken over de pilot. Toch komt deze maar moeizaam op gang. Tussen 1 april 2020 en 1 april 2021 zijn er bij de rechtbank Den Haag en de rechtbank Den Bosch in totaal twaalf (scheidings)zaken via de PGTO gevoerd, terwijl er plek was voor honderd zaken. De ontwikkelaars van de pilot gissen naar de precieze reden van het achterblijvend aantal deelnemers. Bij de rechtbank Den Bosch is er een reflectiebijeenkomst over gehouden, waarbij rond de zeventig advocaten aanwezig waren. Ook de rechtbank Den Haag heeft een door

> — De tand des tijds veroorzaakt erosie aan de relaties van scheidende partners

ruim tweehonderd deelnemers bezochte bijeenkomst georganiseerd over de PGTO voor de advocatuur, de mediators en de bijzondere curatoren. Een van de redenen die advocaten noemden om niet deel te nemen aan de pilot is dat het meer tijd kost. Een nieuwe procedure betekent dat advocaten zich erin moeten verdiepen. Ook het invullen van het deelnameformulier, voorafgaand aan de procedure, werpt volgens advocaten een drempel op. Advocaat-mediator Peters: ‘Het is een behoorlijk dik formulier. Wat beide partijen willen ten aanzien van de geschilpunten moet erin worden verwoord, alle stukken moeten worden aangehecht. Advocaten moeten flink wat werk verzetten. Ze vragen zich misschien af of het wel in het belang van hun cliënt is om vooraf een gezamenlijk formulier op die manier aan te bieden.’
Rechter en PGTO-projectleider bij de rechtbank Oost-Brabant Sanne Korthuis-Becks geeft aan dat het deelnameformulier inmiddels is vereenvoudigd. Ook de rechtbank Den Haag heeft goed naar de advocatuur geluisterd en heeft het deelnameformulier ver-

— De rechter begreep: het gaat over meer dan alleen het huis

eenvoudigd en meer dan gehalveerd. Feit blijft wel dat de pilot een nieuwe werkwijze en andere mindset van advocaten vraagt. Advocaten moeten veel meer gezamenlijk optrekken met elkaar en de ouders, omdat het deelnameformulier een gezamenlijk document is, en zich richten op de gezamenlijke belangen. Ook moeten ze samen alle relevante stukken aanleveren zodat de zaak compleet is.

Inmiddels bieden de rechtbank Den Haag en de rechtbank Oost-Brabant overigens ook de mogelijkheid om een reguliere (scheidings)procedure gaandeweg om te zetten naar een procedure gezamenlijke toegang ouders.

Bij de PGTO hebben advocaten ook een iets andere rol dan tijdens een traditionele scheidingsprocedure. Peters: 'Je gaat beter niet op standpunten pleiten maar met en onder regie van de rechter zoeken naar oplossingen in belang van partijen.' De advocaat-mediator vermoedt dat ook dit advocaten ervan kan weerhouden deel te nemen aan de pilot. 'Het kan zijn dat sommige advocaten of hun cliënten niet in dit concept geloven.'

Daar komt volgens Peters bij dat lang niet alle scheidingen zich lenen voor de PGTO. 'Als familierechtadvocaat filter je van tevoren of een zaak geschikt is voor mediation of een viergesprek. Als partijen daaruit komen, kom je tot een gezamenlijk scheidingsverzoek.' Ook zaken die te ver zijn geëscaleerd, als bijvoorbeeld een ondertoezichtstelling speelt of als kinderen uit huis zijn geplaatst, worden mogelijk niet behandeld bij de pilot.

Onbekend maakt onbemind: het is een andere veelgehoorde reden waarom advocaten zelden kiezen voor de PGTO. Daar probeert Peters verandering in te brengen. 'Als de cliënt niet direct openstaat voor mediation of een viergesprek, bespreek ik de mogelijkheid om aan het project deel te nemen en ga ik in op de voordelen van de procedure. Als je samen, onder regie van een rechter, tot afspraken kunt komen, houden deze veel beter stand dan wanneer de rechter op eigen houtje een knoop doorhakt. Dat is ook uit onderzoek gebleken. En dat in twee maanden tijd. Als ik cliënt zou zijn, zou ik het wel weten.'

EVALUATIE

Na afloop van de pilot, oktober 2023, gaat de Universiteit Utrecht de effecten ervan onderzoeken. Projectleider Koper onderstreept dat om steekhoudende conclusies te kunnen trekken het van belang is dat er meer zaken via de PGTO gaan lopen. Tijdens de evaluatie zal worden onderzocht of de aannames die de ontwikkelaars van de pilot van tevoren hebben gedaan, kloppen. Of het klopt dat door sneller op zitting te komen, door een andere zittingsaanpak, door sneller te beslissen, minder schade wordt toegebracht aan de kinderen. Projectleider Korthuis-Becks: 'Vervolgens willen we kijken welke elementen zich ervoor lenen om te implementeren in de reguliere scheidingsprocedure.'

Sanne Korthuis-Becks

Dat een zaak pas op zitting wordt toegelaten als alle stukken er zijn, zodat er een compleet beeld van de situatie is, zou Korthuis-Becks in de toekomst in iedere scheidingsprocedure terug willen zien. Ook de snelheid waarbinnen de procedures binnen de pilot worden behandeld, vinden betrokkenen een voorbeeld voor iedere scheidingsprocedure bij de rechtbank.

Jurgen Peters

Hermus noemt het element van 'gezamenlijke'. 'Ouders zouden standaard voorafgaand aan een procedure met elkaar in gesprek moeten gaan. De maatschappij is nog erg ondervertegenwoordigd in "het mijn en het dijn" en conflictmodellen, in plaats van dat conflicten gezamenlijk worden opgelost.'

Advocaat-mediator Peters vindt het van grote meerwaarde dat alle scheidingszaken binnen de pilot door familierechters worden behandeld en dat ze daarbij mediationvaardigheden inzetten. Hij maakt daarbij wel de kanttekening dat deze benadering op zitting meer tijd vraagt. Tijd die er, met de huidige rechterstekorten, mogelijk niet is voor iedere scheidingsprocedure. Korthuis-Becks bevestigt dat. En ze vindt het wrang. 'Want procedures met deze benadering zouden ook vaker een hoger beroep kunnen voorkómen.'

Leonie Koper

Passie voor het ondernemingsrecht?

Windt Le Grand Leeuwenburgh in Rotterdam zoekt gedreven advocaat-stagiairs en medewerkers voor de teams:

- Insolventie en herstructurering
- Corporate / M&A
- Corporate litigation

Interesse?

We maken graag kennis met jou. Kijk voor alle mogelijkheden op werkenbijwindtlegal.com.

Windt Le Grand Leeuwenburgh
ADVOCATEN

DE KEMPENAER
ADVOCATEN SINDS 1816

VACATURES:

AANBESTEDINGSRECHT • BOUWRECHT

HUURRECHT • BESTUURSRECHT • OMGEVINGSRECHT

Vanwege de uitbouw en de groei van onze praktijken zoeken wij versterking. Wil je meer weten over de vacatures en de mogelijkheden om bij ons aan de slag te gaan?

Neem voor Aanbestedingsrecht • Bouwrecht • Huurrecht contact op met Björn Ramakers via: b.ramakers@dekempenaer.nl of bel 026 3522 888.

Voor Bestuursrecht • Omgevingsrecht kun je contact opnemen met Pedro Heinen via: p.heinen@dekempeaner.nl of bel 026 3522 888.

Zie meer informatie op www.dekempenaer.nl/vacature

de dealmaker

Geduld bewaren

— door **Bendert Zevenbergen**

Het jonge kantoor Norbruis Clement Advocaten adviseerde bunq bij de overname van Tricount. Advocaat Niels Douma zat tegenover meerdere verkopers met elk eigen belangen. ‘Het vergde vooral geduld om een deal op papier te krijgen waar iedereen zijn handtekening onder wilde zetten.’

Niels Douma

Het in 2019 opgerichte kantoor Norbruis Clement Advocaten mag zich inmiddels de huisadvocaat van bunq noemen bij overnames en financieringstransacties. Vorig jaar adviseerde het kantoor de internetbank bij de investering van Pollen Street Capital en bij de overname van kredietfinancier Capitalflow. ‘Bunq is niet een traditionele bank, maar wil net als wij dingen anders en beter doen waarbij het belang van de klant altijd centraal staat,’ zegt advocaat Niels Douma (36). ‘We hebben een goede klik en ze vinden het prettig dat ze vaste aanspreekpunten hebben binnen ons team.’

Norbruis Clement Advocaten is opgezet door twee doorgewinterde fusie- en overnamespecialisten: Richard Norbruis, die onder meer partner was bij NautaDutilh en Freshfields, en Thijs Clement, advocaat, fiscalist en voormalig partner bij Van Doorne. Vorig jaar traden Maxim Terweij en Douma toe, die beiden ervaring opdeden bij Stibbe. ‘Het kantoor groeide snel en had behoefte aan verjonging. Inmiddels zoeken we nog twee advocaten met drie tot vier jaar ervaring die net als Maxim en ik ondernemend zijn en ons kantoor verder willen uitbouwen.’

December vorig jaar kreeg het kantoor een nieuwe opdracht van bunq: de overname van het Belgische Tricount. Tricount beheert een app waarmee gebruikers hun gezamenlijke uitgaven beheren. ‘Dat kan bijvoorbeeld gaan om inwoners van een studentenhuis die met de app hun onderlinge uitgaven voor boodschappen kunnen verrekenen.’ Tricount heeft 5,4 miljoen gebruikers in verschillende Europese landen. Bunq biedt onlinebankrekeningen aan, mogelijkheden om te beleggen en sinds kort ook hypotheken.

Het kantoor kreeg bij de onderhandelingen te maken met meerdere advocaten die namens de verschillende verkopers van Tricount optraden. ‘De aandelen van Tricount werden gehouden door meerdere partijen, waaronder de oprichters van Tricount en enkele investeerders.’ Namens de oprichters traden de advocaten van het internationale kantoor Fieldfisher op, terwijl andere aandeelhouders door onder meer het Amerikaanse White & Case werden geadviseerd.

Mede doordat de oorspronkelijke oprichters actief worden binnen bunq liepen de belangen van de verkopende aandeelhouders niet altijd parallel, legt Douma uit. ‘In het geval dat één aandeelhouder als verkopende partij optreedt en partijen definitief uit elkaar gaan, kan de koper zich nadrukkelijker richten op zijn eigen belang.’ Bij Tricount moest echter rekening worden gehouden met de verschillende en ook deels tegenstrijdige belangen van de verkopers. Douma: ‘In de dialoog met de verkopers bleken flexibiliteit en creativiteit uiteindelijk belangrijke factoren tot succes te zijn, evenals een nodige dosis geduld om een deal op papier te krijgen waar iedereen zijn handtekening onder wilde zetten.’

DAS IMPORT

PREMIUM MERKDEALER OCCASIONS

Veel geïmporteerd:

Mercedes-Benz · ASTON MARTIN · Ferrari

Das Import is een zelfstandige en onafhankelijke organisatie die bemiddelt bij aanschaf en import van auto's uit voornamelijk Duitsland en is geen merkhouder van voornoemde merken.

JONGE AUTO'S, RECHTSTREEKS VAN DE MERKDEALER

ZORGELOOS & BETROUWBAAR

Das Import is sinds 2005 hét vertrouwde adres voor jong gebruikte occasions van officiële merkdealers uit Duitsland. Van Mini tot Ferrari, elektrisch tot benzine.

- ☑ Aanzienlijke besparing
- ☑ Groot aanbod van jonge occasions
- ☑ Europees geldende fabrieksgarantie
- ☑ Financial lease & inruil mogelijk

VIDEO WERKWIJZE

*Scan de QR code en bekijk onze **bedrijfsvideo** met een uitleg van onze werkwijze*

Kies uit meer dan 200.000 Duitse merkdealer auto's

www.dasimport.nl

088 - 088 3777 | info@dasimport.nl

50 Geeta Nandoe Tewarie:
‘Gebrek aan diversiteit is een gemiste kans’

van de nova

Jaarverslag NOvA
— Het jaar 2021 in cijfers

Innovatieplatform
— Boven de toevoegingsgrens

Gebrek aan diversiteit is een gemiste kans

Diversiteit en inclusie bieden de advocatuur letterlijk toegevoegde waarde, die echter nog lang niet overal wordt verzilverd. Er is een omslag nodig, vindt advocaat Geeta Nandoe Tewarie, lid van het Platform Inclusie en Diversiteit van de NOvA. 'Kijk naar de kwaliteiten van jonge advocaten die je aanneemt, niet naar de verschillen.'

De omzetgedreven cultuur binnen de advocatuur werkt diversiteit nogal eens tegen, omdat er door multiculturele advocaten ten onrechte wordt gedacht dat er geen balans tussen werk en privé is, vindt Nandoe. 'Terwijl diversiteit en een multiculturele mix van medewerkers belangrijk zijn en juist kunnen bijdragen om meer omzet te behalen. Bij een openstaande vacature wordt vaak eerst binnen het eigen netwerk gezocht, wat juist geen vernieuwing teweegbrengt. We leven in een multiculturele samenleving. Het bedrijfsleven en daarmee de cliënt worden steeds internationaler. De advocatuur weerspiegelt dat nog veel te weinig. Multiculturele advocaten kunnen vanuit hun culturele achtergrond gemakkelijker samenwerken met bijvoorbeeld Arabische of Oost-Europese cliënten. Ze begrijpen deze cliënten sneller en kunnen zich beter inleven in hun situatie. Daarom ben ik ervan overtuigd dat gebrek aan diversiteit binnen de advocatuur écht een gemiste kans is.'

BEROEPSOPLEIDING

Vanuit haar rol als trainer vaardigheden en mentor binnen de Beroepsopleiding Advocaten van de NOvA spreekt Nandoe advocaat-stagairs op verschillende momenten van de opleiding. 'Opvallend is dat advocaat-stagiairs met een multiculturele achtergrond vaker als ondernemer-stagiair starten omdat ze moeilijker aan een stageplek komen. Daardoor moeten ze meer zelf het wiel uitvinden en leren ze het vak niet altijd op de juiste manier. Hierdoor kan verschil ontstaan in de kwaliteit tussen een gemiddelde advocaat-stagiair en een ondernemer-stagiair waardoor de groeikans kleiner wordt en de kans op een klacht groter.' Een omslag in de denkwijze binnen de advocatuur heeft hierop volgens haar grote invloed. 'Als kantoren de toegevoegde waarde van diversiteit inzien dan creëert dat ook meer gelijke kansen voor advocaat-stagiairs die een stageplek zoeken. En dat verbetert uiteindelijk de kwaliteit van de hele balie.'

INVESTEREN IN DESKUNDIGHEID

Ondanks een aantal afwijzingen in haar carrière kreeg Nandoe alle kansen om te doen wat ze wilde, maar het kwam niet vanzelf naar haar toe. Ze was altijd druk met verschillende nevenactiviteiten naast haar praktijk. 'Wat ik multiculturele advocaten wil meegeven, is te investeren in het

Platform Inclusie en Diversiteit

De NOvA onderstreept het belang van gelijke kansen, diversiteit en inclusie. In 2021 is het Platform Inclusie en Diversiteit opgericht, met als doel om diversiteit en inclusie binnen de advocatuur te bevorderen. Circa 35 advocaten met verschillende achtergronden nemen hieraan deel. In een seminar op 24 maart jl. werden onder andere de resultaten besproken van de baliebrede enquête over diversiteit en inclusie. Hieruit bleek onder meer dat twee derde van de respondenten vindt dat hun kantoor een inclusieve werkomgeving biedt waarin alle advocaten gelijkwaardig worden behandeld. De uitkomsten laten ook zien dat diversiteit bij bijna de helft van de kantoren verder kan worden verbeterd en dat een grote meerderheid van mening is dat grotere inzet voor een meer diverse en inclusieve advocatuur gewenst is. Download alle onderzoeksresultaten op advocatenorde.nl/seminar-diversiteit-en-inclusie.

© Sjoerd van der Hucht

Geeta Nandoe is in 1999 beëdigd in het Haagse arrondissement. Zij startte haar carrière bij Streefkerk Advocaten, met als aandachtsgebied het aansprakelijkheidsrecht. Ze schreef voor de redactie van het Orde Bulletin bij de Haagse Orde, deed mee aan het Anglo Dutch Exchange uitwisselingsprogramma van Nederlandse en Britse advocaten, was docente aansprakelijkheidsrecht bij het Instituut voor Schadeverzekering Verkeersdeelnemers NIBE-SVV en publiceerde een aantal artikelen op het gebied van verzekerings- en aansprakelijkheidsrecht binnen de praktijkgroep Insurances van de International Bar Association (IBA). Momenteel is zij verbonden aan Groenendijk & Kloppenburg advocaten en lid van het Platform Inclusie en Diversiteit van de NOvA.

opdoen van ervaring om je deskundigheid te vergroten en je te verdiepen in de omgeving waarin je werkzaam wilt zijn. Ga er buiten je eigen praktijk op uit. Door alleen te studeren, kom je er namelijk niet. Met de juiste bagage beschik je over de juiste deskundigheid. Pas dan kun je je werk echt goed doen.'

MEER BEWUSTWORDING

Tijdens de beroepsopleiding ontmoette Nandoe een multiculturele advocaat-stagiair die zich niet thuis voelde op het advocatenkantoor waar hij stage liep. Zes maanden lang zette hij een ander gezicht op. Van nature had hij een afstandelijke blik en zakelijke houding die door collega's verkeerd werden begrepen. Hij functioneerde in zijn werk uitstekend, maar kreeg terug dat hij meer moest lachen en gezelliger moest zijn. Nadat zij hem had ontmoet, realiseerde Geeta Nandoe zich nog meer dat kwaliteit en deskundigheid en hoe je als persoon bent los van elkaar kunnen staan. 'Accepteer mensen die anders zijn en kijk naar de kwaliteiten in plaats van wat iemand niet heeft. Vraag mensen niet om zichzelf te veranderen, maar probeer je aan elkaar aan te passen.' Volgens Nandoe moet er uiteindelijk vanuit alle kanten in de advocatuur meer bewustwording komen, van partners tot multiculturele advocaat-stagiairs. 'De denkwijze in het hele systeem moet veranderen, pas dan hebben diversiteit en inclusie een kans van slagen.'

Geeta Nandoe Tewarie

— Kijk naar de kwaliteiten, niet naar wat iemand niet heeft

Gratis 10 PO-punten bij Hoffelijk Juridisch

Met de subsidieregeling NL leert door

Permanent Actueel

Hét vernieuwende opleidingsconcept van Hoffelijk Juridisch waarmee je volledig digitaal je benodigde PO-punten haalt en daarnaast 365 dagen per jaar je vakkennis up-to-date houdt.

hoffelijk.nl/juridisch

010 - 760 11 07

Scan de code of ga naar
hoffelijk.nl/gratis-po-punten

Dilemma: zwaar weer

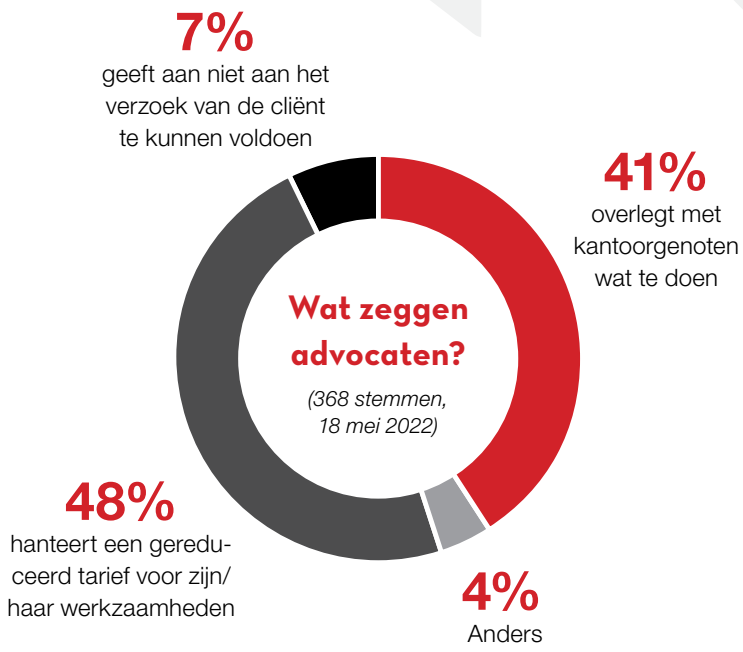
Uw cliënt kan failliet gaan door de uitkomst van een zaak. Hij wil in hoger beroep en vraagt u zo min mogelijk uren te rekenen om een faillissement af te wenden. Komt u hem tegemoet?

HET DILEMMA

Ik ben advocaat ondernemingsrecht bij een middelgroot kantoor. Een vaste cliënt verkeert in zwaar weer. Dit komt onder andere doordat hij een hoogoplopend geschil heeft met één van zijn beste zakelijke relaties. De uitkomst van deze zaak zou tot gevolg kunnen hebben dat cliënt failliet gaat en anders houdt hij zijn hoofd net boven water. Er komt een negatief vonnis in eerste aanleg en cliënt kan niet anders dan in hoger beroep gaan. Om een faillissement af te wenden, vraagt hij mij om zo min mogelijk uren in rekening te brengen. Wat doe ik?

WAT ZEGT DE NOVA?

Op grond van gedragsregel 17 is een advocaat gehouden een redelijk honorarium in rekening te brengen en is er een verbod op 'no cure, no pay' en 'quota pars litis' (zie hiervoor ook artikel 7.7 van de Verordening op de advocatuur). In dit dilemma ziet 7% van de respondenten geen heil in de zaak en geeft aan niet aan het verzoek te kunnen voldoen. Echter bijna de helft van de respondenten hanteert een gereduceerd tarief en meer dan een derde van de respondenten overlegt met kantoorgenoten. Een andere mogelijkheid, die ook volgt uit de reacties, is dat je met je cliënt afspreekt dat je bij een positief vonnis declareert op basis van een hoger tarief en bij een negatief vonnis op basis van een lager tarief waarbij wel van belang is dat het lager tarief de kosten moet dekken.

Test uw ethisch kompas!

Met de DilemmApp wil de NOvA discussie over dilemma's binnen de advocatuur bevorderen en het bewustzijn vergroten. Iedere twee weken ontvangt u een nieuw dilemma in de app waarmee u een afweging maakt tussen tegenstrijdige belangen. Na publicatie van het nieuwe dilemma plaatst de NOvA ook een slotopmerking bij het vorige dilemma, waarin de mogelijke overwegingen voor en tegen een bepaalde keuze voor u op een rijtje worden gezet. U kunt zelf ook dilemma's indienen binnen de app of deze mailen naar dilemma@advocatenorde.nl.
Download de NOvA DilemmApp gratis in de App Store (iOS) of Google Play Store (Android). Let op: selecteer de app met het blauwe logo en de witte pijlen. Als u voor de eerste keer de app opent, wordt u om een wachtwoord gevraagd. Vul hier in: Advocaat!

wetgevingsadvies

Uitbreiding strafbaarheid spionage mager onderbouwd

De NOvA telt achttien adviescommissies wetgeving, verdeeld over bijna alle disciplines van het recht, die aan de algemene raad advies uitbrengen over wetsvoorstellen die ter consultatie aan de NOvA worden voorgelegd. Recent bracht de NOvA de volgende wetgevingsadviezen uit:

Conceptwetsvoorstel Wet eenmaking Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering
Van: NOvA/adviescommissie burgerlijk procesrecht
Aan: ministerie van Justitie en Veiligheid
Datum: 13 mei 2022
Advies: De adviescommissie burgerlijke procesrecht juicht de eenmaking en vereenvoudiging die met het wetsvoorstel wordt beoogd toe. Wel is verduidelijking nodig of en hoe de specifieke voorschriften van de Wet afwikkeling massaschade in collectieve actie (WAMCA) zich in cassatie laten toepassen.

Concept-aanwijzing procesafspraken in strafzaken
Van: NOvA/adviescommissie strafrecht
Aan: Openbaar Ministerie
Datum: 2 mei 2022
Advies: Het voorleggen en vaststellen van een concept-aanwijzing procesafspraken in strafzaken is op dit moment te prematuur. De adviescommissie strafrecht adviseert het arrest van de Hoge Raad, omtrent de toelaatbaarheid van procesafspraken en de eventuele voorwaarden die daaraan gesteld moeten worden, af te wachten.

Besluit evidente staatloosheid
Van: NOvA/adviescommissie vreemdelingenrecht
Aan: ministerie van Justitie en Veiligheid
Datum: 28 april 2022
Advies: De adviescommissie vreemdelingenrecht juicht een procedure voor vaststelling van staatloosheid toe. Op een aantal punten is het besluit niet in overeenstemming met verdragen, of worden rechten van staatlozen onvoldoende gewaarborgd.

Wijziging Wetboek van Strafrecht: rechtsmacht en strafmaximum mensensmokkel
Van: NOvA/adviescommissie strafrecht
Aan: ministerie van Justitie en Veiligheid
Datum: 26 april 2022
Advies: De adviescommissie strafrecht adviseert het wettelijke strafmaximum voor mensensmokkel niet te verhogen, omdat niet is onderbouwd waarom die verhoging de beweerde afschrikwekkende werking zal hebben.

Besluit toekomst pensioenen
Van: NOvA/adviescommissie pensioenrecht
Aan: ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Datum: 26 april 2022
Advies: De adviescommissie pensioenrecht adviseert enkele conceptartikelen en samenhangende onderwerpen in het besluit te verduidelijken.

Wetsvoorstel uitbreiding strafbaarheid spionage
Van: NOvA/adviescommissie strafrecht
Aan: ministerie van Justitie en Veiligheid
Datum: 25 april 2022
Advies: Volgens de adviescommissie strafrecht is dit tamelijk vergaande wetsvoorstel, dat voorziet in een aparte strafbaarstelling van spionageactiviteiten voor een buitenlandse mogendheid, mager onderbouwd.

JURIDISCHE DATABANK
Download alle wetgevingsadviezen via advocatenorde.nl/juridische-databank. Kijk voor alle wetgevingsadviescommissies op advocatenorde.nl/adviescommissies.

bureau in beeld

Rechtzoekenden boven de toevoegingsgrens verdienen ook goede toegang tot het recht

Bij het landelijk bureau van de NOvA werken ongeveer zestig professionals binnen vier afdelingen: beleid & regelgeving, juridische & bestuurlijke zaken, financiën & organisatie en communicatie. In deze rubriek geeft een bureaumedewerker een inkijkje in zijn of haar dagelijkse werkzaamheden.

door **Jasper Pruis**
beleidsadviseur bij het bureau van de NOvA

Circa 38% van de Nederlandse bevolking komt in aanmerking voor gefinancierde rechtsbijstand op grond van de Wet op de rechtsbijstand. Hierdoor kunnen mensen met een beperkt inkomen bij een juridisch probleem een advocaat of mediator inschakelen, waarvoor de overheid een groot deel van de rechtsbijstandskosten betaalt. Dit systeem is een groot goed, maar de groep met een inkomen net boven de toevoegingsgrens valt buiten de boot. Zij hebben geen recht op een door de overheid gefinancierde advocaat. Advocaatkosten, die soms flink kunnen oplopen, komen dan voor eigen rekening.

Het is voor de NOvA van groot belang dat de toegang tot het recht ook voor deze groep financieel mogelijk blijft. Daarom organiseert de NOvA op 14 juni 2022 een Innovatieplatform over mogelijke innovaties die deze groep rechtzoekenden betere toegang tot rechtsbijstand biedt. Advocaten en betrokken organisaties krijgen tijdens deze bijeenkomst de gelegenheid om gezamenlijk ideeën uit te wisselen en te bespreken hoe de toegang tot het recht voor deze groep rechtzoekenden die boven de toevoegingsgrens vallen, kan verbeteren.

De bijeenkomst wordt ingeleid door Martijn Snoep, ACM-bestuursvoorzitter en voormalig managing partner van De Brauw Blackstone Westbroek. Sanne van Oers, lid van de algemene raad met aandachtsgebied 'Advocaat in de maatschappij', zal de bijeenkomst namens de NOvA voorzitten. In de 'Ten geleide' op pagina 3 van dit *Advocatenblad* snijdt zij ook dit thema aan. Als beleidsadviseur gefinancierde rechtsbijstand bereid ik dit Innovatieplatform voor, samen met andere collega's. Mijn persoonlijke drijfveer bij dit onderwerp is de toeslagenaffaire. Onder de gedupeerden zijn namelijk veel ouders met een middeninkomen boven de toevoegingsgrens, die door de toeslagenaffaire in grote financiële en juridische problemen terecht zijn gekomen. Dit is voor mij het meest pregnante voorbeeld waaruit blijkt hoe kwetsbaar je als burger bent als de rechtsstaat faalt.

Jasper Pruis

Vacature

In het najaar van 2022 ontstaan twee vacatures in de algemene raad. De algemene raad roept gezaghebbende advocaten op hun interesse voor een van beide functies kenbaar te maken.

Oproep vervulling vacatures in de algemene raad

PROFIEL

- Een vooraanstaand en vakbekwaam advocaat met uitstekende reputatie.
- Aantoonbare bestuurlijke kwaliteiten en ervaring.
- In staat de kernwaarden van de advocatuur goed uit te dragen.
- Teamplayer.

AANDACHTSGEBIEDEN

Binnen de algemene raad zijn de aandachtsgebieden verdeeld. Het aandachtsgebied 'advocaat in de praktijk' komt vrij, evenals het aandachtsgebied 'advocaat als mens'. Voor een evenwichtige verdeling van kennis en achtergrond wordt gezocht naar diepgaande bestuursrechtelijke kennis en/of achtergrond binnen een groot kantoor. Voor meer informatie over de aandachtsgebieden: zie advocatenorde.nl/over-de-nova/bestuursorganen/algemene-raad.

INFORMATIE OVER DE FUNCTIE

Het tijdsbeslag voor een lid van de algemene raad is gemiddeld 500 uur per jaar. De NOvA verstrekt een tegemoetkoming voor gederfd inkomen, naast vergoeding van reiskosten.
De maandelijkse vergaderingen van de algemene raad vinden plaats in Den Haag. Daarnaast is er door het jaar heen een aantal vaste bijeenkomsten, onder meer de vergaderingen van het college van afgevaardigden.

SOLLICITATIES EN VOORDRACHTEN

Uw belangstelling voor een functie kunt u kenbaar maken bij algemeen deken Robert Crince le Roy of algemeen secretaris Raffi van den Berg (telefoon: 070-335 35 35, e-mail: secretariaat@advocatenorde.nl). Zij beantwoorden ook graag uw vragen. U kunt uw sollicitatie ook per post richten aan de Nederlandse orde van advocaten, Postbus 30851, 2500 GW Den Haag.
Sollicitaties ontvangen wij graag uiterlijk 1 juli 2022; deze worden vanzelfsprekend vertrouwelijk behandeld. De algemene raad streeft ernaar in september 2022 in de vergadering van het college van afgevaardigden met voordrachten te komen.

Informatie voor advocaten over sanctieregelgeving

Zoals aangekondigd na het rondetafelgesprek sanctiemaatregelen en advocatuurlijke dienstverlening in april, heeft de NOvA op haar website een speciale pagina ingericht met praktische informatie voor de advocatuur over de sanctiemaatregelen. Advocaten vinden hier een overzicht van de sanctieregelgeving, uitleg over de verschillende sanctiepakketten en relevante actualiteiten. Ook heeft de NOvA in samenwerking met de balie een top 10 van veelgestelde vragen samengesteld. Zodra er nieuwe ontwikkelingen zijn, zal de NOvA deze informatie actualiseren.

MEER INFORMATIE

Kijk op advocatenorde.nl/standpunten/sanctieregelgeving.

Maastricht University
LAW.next
Stepping stones for your career

Juridische cursussen en opleidingen in alle rechtsgebieden

LAW.next helpt jou als juridische professional op een vernieuwende manier te kijken naar actuele ontwikkelingen en uitdagingen in de moderne maatschappij.

- ✓ Ervaren docenten uit de praktijk
- ✓ Kleinschalig en interactief
- ✓ Sterk in actualiteit
- ✓ Ook incompany & op maat

Ga naar law-next.nl →

SCAN MIJ

Committ Legal
dé advocaat voor ondernemers

vooruit-gang

leidend

Groei jij met ons mee?
Wegens ambitie en groei zijn wij op zoek naar:

Advocaat medewerker arbeidsrecht
Heb jij een afgeronde beroepsopleiding en wil je vooruit? Solliciteer dan direct!

Juridisch medewerker
Ben jij arbeidsrechtelijk goed onderlegd en ga je graag de uitdaging aan in een dynamisch en ambitieus team? Kom dan werken bij Committ Legal.

Wij zijn gevestigd aan de Koningsweg 42 in Den Bosch

Scan de code en ga direct naar onze vacatures.

Bekijk de volledige vacatures op
committlegal.nl/vacatures

OUTVIE
Connecting Knowledge & Networking

Opleidingen van de **hoogste kwaliteit**, zoals u gewend bent.

Overtreffen op juridisch vakgebied

- **Technologie Foundation voor Juristen**
  Start 4 September 2022 | **30 PO-punten NOvA**
- **Duurzaamheid & Recht**
  Start 20 September 2022 | **18 PO-punten NOvA**
- **Verdieping van de ICT-contractspraktijk**
  Start 3 Oktober 2022 | **24 PO-punten NOvA**
- **Actualiteitenreeks IT, Technologie & Recht**
  Start 4 Oktober 2022 | **9-18 PO-punten NOvA**
- **Cybersecurity voor Juristen**
  Start 8 November 2022 | **18 PO-punten NOvA**

Of scan de QR code

Bekijk het volledige opleidingsaanbod op

outvie.nl/legal

? veelgestelde vragen

Voldoe ik aan de vereisten van de kwaliteitstoetsen als ik optreed als gespreksleider?

Top 3 van veelgestelde vragen van advocaten aan het Informatiepunt deze maand.

1

V: Voldoe ik aan de vereisten van de kwaliteitstoetsen als ik optreed als gespreksleider?
A: Momenteel nog niet. Met ingang van 1 juli 2022 wijzigt de Verordening op de advocatuur op dit punt. Zie hiervoor de Wijzigingsverordening vakbekwaamheid 2022 op regelgeving.advocatenorde.nl. Dat betekent dat als u vanaf 1 juli 2022 als gespreksleider optreedt, u ook deelneemt aan de kwaliteitstoetsen en daarmee ook voldoet aan de vereisten van de kwaliteitstoetsen.

2

V: Ik ga weg bij mijn huidige kantoor, maar weet nog niet wat ik ga doen. Kan ik ingeschreven blijven op het tableau?
A: Om ingeschreven te blijven op het tableau geldt als voorwaarde dat u aan een kantoor bent verbonden. Bij een wijziging van kantoor wordt u altijd gevraagd naar een nieuw kantooradres. U geeft deze wijziging door via Mijn Orde. Heeft u geen nieuw kantoor(adres), dan zult u zich moeten laten uitschrijven van het tableau.

3

V: Ik ga bij een buitenlandse vestiging van mijn kantoor werken. Wat moet ik regelen ten behoeve van mijn inschrijving op het tableau?
A: U kunt hiervoor ontheffing vragen door middel van het formulier 'ontheffing kantoorhouden buiten Nederland' (zie advocatenorde.nl/modellen-handleidingen-formulieren). Via dat formulier verzoekt u om ontheffing van de verplichting in één arrondissement op één locatie kantoor te houden omwille van kantoor houden buitenland (artikel 12, derde lid, van de Advocatenwet). Let op! U moet de aanvraag ten minste twee maanden voor vertrek naar het buitenland indienen bij de algemene raad.

MEER VRAGEN?

Bekijk alle veelgestelde vragen op advocatenorde.nl/faqs. Staat uw vraag hier niet bij? Het Informatiepunt voor advocaten is op werkdagen bereikbaar van 9.00 tot 17.30 uur op (070) 335 35 54 en via informatiepunt@advocatenorde.nl. Het Informatiepunt geeft voorlichting aan advocaten over de regelgeving voor de advocatuur en beantwoordt vragen van advocaten over het gebruik van online applicaties van de NOvA.

benoemingen

ADVIESCOMMISSIE MEDIATION

Benoemd als lid per 19 mei 2022:
- Mr. F.H. (Frauke) van der Beek
- Mr. P.A. (Paul) Boontje
- Mr. R. (Ramon) Frankfort
- Mr. M.H.W.N. (Marloes) Lammers
- Mr. A.M. (Annette) van Riemsdijk
- Mr. A. (Aai) Schaberg

Voor de balie

Als publiekrechtelijke beroepsorganisatie voor de advocatuur bevordert de Nederlandse orde van advocaten (NOvA), in het belang van een goede rechtsbedeling, een behoorlijke uitoefening van de praktijk door advocaten. Op deze pagina vindt u de belangrijkste contactgegevens, informatiebronnen en diensten van de NOvA.

CONTACT MET DE NOVA

- **Adres**
  Monarch Tower
  Prinses Beatrixlaan 5
  Postbus 30851
  2500 GW Den Haag
- **Contact algemeen**
  Telefoon: (070) 335 35 35
  E-mail: info@advocatenorde.nl
  Website: advocatenorde.nl
- **Informatiepunt voor advocaten**
  Het Informatiepunt geeft voorlichting over de regelgeving voor de advocatuur, beantwoordt vragen over online applicaties van de NOvA en signaleert ontwikkelingen binnen de advocatuur. Het Informatiepunt geeft geen adviezen in individuele zaken.
  Telefoon: (070) 33 53 554
  E-mail: informatiepunt@advocatenorde.nl
  Bereikbaar: maandag t/m vrijdag van 9.00 tot 17.30 uur.
  Kijk voor veelgestelde vragen op advocatenorde.nl/faq.
- **Woo-verzoeken**
  Het indienen van een Woo-verzoek bij de NOvA kan per e-mail via jz@advocatenorde.nl of per post via Postbus 30851, 2500 GW Den Haag.
- **Social media**
  twitter.com/advocatenorde
  linkedin.com/company/advocatenorde

HANDIGE WEBSITES

- **Website NOvA**
  Het laatste nieuws, standpunten van de NOvA en praktische informatie voor advocaten over de beroeps- en praktijkuitoefening.
  i: *advocatenorde.nl*
- **Nieuwsabonnement**
  Abonneer u op nieuwsberichten van de NOvA per thema.
  i: *advocatenorde.nl/nieuws/abonneren*
- **Zoek een advocaat**
  Vind alle advocaten op naam, kantoor, plaatsnaam en rechtsgebied.
  i: *zoekeenadvocaat.nl*
- **Wet- en regelgeving**
  Alle wet- en regelgeving voor de advocatuur.
  i: *regelgeving.advocatenorde.nl*
- **Mijn Orde**
  Pas uw (contact)gegevens aan, vind het noodnummer en CvA-stukken.
  i: *mijnorde.advocatenorde.nl*
- **Tuchtrecht Updates**
  Uitspraken van het hof en de Raden van Discipline.
  i: *tuchtrecht-updates.nl*
- **Beroepsopleiding Advocaten**
  Informatie voor advocaat-stagiairs en patroons.
  i: *beroepsopleidingadvocaten.nl*

WEERBAARHEID EN VEILIGHEID

- **Noodtelefoon en noodknop**
  Advocaten die een dreiging ondervinden of vragen hebben over hun veiligheid kunnen strikt vertrouwelijk bellen met het noodnummer van de NOvA, dat te vinden is op Mijn Orde (alleen bedoeld voor advocaten). In voorkomende gevallen biedt de NOvA een noodknop aan.
  i: *advocatenorde.nl/nova-noodtelefoon*
- **Veiligheidsscan**
  Vraag kosteloos een veiligheidsscan aan, waarna beveiligingsexperts uw advocatenkantoor beoordelen op (fysieke en digitale) kwetsbaarheden.
  i: *advocatenorde.nl/veiligheidsscan*
- **Weerbaarheidstraining**
  Schrijf u kosteloos in voor deze praktische training die concrete handvatten biedt om in uw dagelijkse praktijk proactief om te gaan met agressie en bedreiging.
  i: *advocatenorde.nl/weerbaarheidstraining*
- **Telefonische hulplijn LawCare**
  Voor advocaten die vertrouwelijk willen sparren met een ervaren vakgenoot.
  Bereikbaar op: (085) 06 40 182; ma-vr: 10-12 uur en 20-22 uur, za: 14-16 uur.
  i: *advocatenorde.nl/lawcare*

KWALITEITSBEVORDERING EN PRAKTIJKUITOEFENING

- **DilemmApp**
  Download de app met ethische dilemma's voor de advocatuur.
  i: *advocatenorde.nl/dilemmapp*
- **Self-assessment**
  Online tool voor advocaten om te reflecteren op hun eigen handelen als professional.
  i: *self-assessment.advocatenorde.nl*
- **Advocatenpas-app**
  De advocatenpas op uw mobiele telefoon.
  i: *advocatenorde.nl/advocatenpas-app*
- **Tool Beroepsaansprakelijkheidsverzekering**
  Ondersteuning bij het kiezen of controleren van uw beroepsaansprakelijkheidsverzekering.
  i: *advocatenorde.nl/beroepsaansprakelijkheidsverzekering*
- **Modellen, handleidingen en formulieren**
  Van model voor bekendmaking van rechtsgebieden tot handleiding geheimhoudernummers.
  i: advocatenorde.nl/praktijkuitoefening

NEDERLANDSE ORDE VAN ADVOCATEN

Het Advocatenblad is het officiële orgaan van de Nederlandse orde van advocaten. Het katern 'Van de NOvA' wordt verzorgd door de afdeling communicatie van de NOvA.

NOvA publiceert jaarverslag 2021

De Nederlandse orde van advocaten heeft haar jaarverslag over 2021 uitgebracht. Hierin belicht de NOvA in vogelvlucht hoe zij als publiekrechtelijke beroepsorganisatie uitvoering heeft gegeven aan haar (wettelijke) taken.

De NOvA staat voor een goede rechtsbedeling en toegang tot het recht. Andere activiteiten zijn het zorgdragen voor de beroepsopleiding, het systeemtoezicht, het bevorderen van de kwaliteit van de beroepsgroep en de organisatie en bekostiging van de tuchtrechtspraak.

UITGELICHT

Een aantal dossiers is vanwege de impact en actualiteit extra uitgelicht. Zo gaat het jaarverslag in op de uitbreiding van het weerwaarheidsprogramma met de introductie van weerbaarheidstrainingen en veiligheidsscans voor advocaten en de oprichting van de Taskforce Bescherming tegen ondermijning. Op het gebied van gefinancierde rechtsbijstand staat de NOvA uitgebreid stil bij de verhoogde vergoedingen voor sociaal advocaten in het belang van rechtzoekenden, waar de NOvA zich jarenlang voor heeft ingezet. Andere highlights zijn de vernieuwde Beroepsopleiding Advocaten, die na jarenlange voorbereiding in het voorjaar van 2021 van start is gegaan, en de oprichting van het Platform Inclusie en Diversiteit.

MEER INFORMATIE

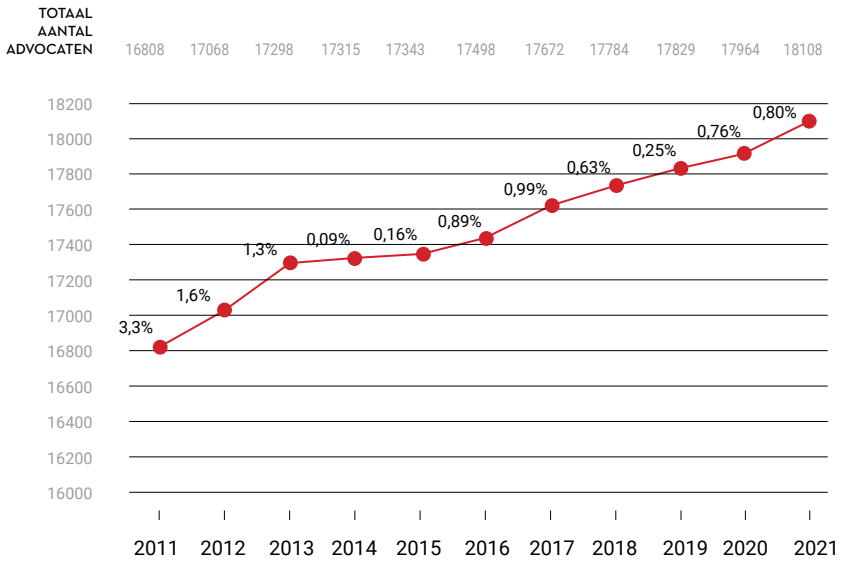
Download het NOvA-jaarverslag 2021 op advocatenorde.nl/nieuws (13 mei). Publicatie van het financieel jaarverslag 2021 geschiedt na goedkeuring door het college van afgevaardigden op 30 juni 2022.

Het jaar 2021 in cijfers

Tableau

- Het aantal advocaten groeide naar 18.108, een beperkte toename van 0,8%. Hiervan zijn 1.069 advocaten nieuw beëdigd en 169 herbeëdigd. In 2021 zijn 9 advocaten geschrapt en 18 onvoorwaardelijk geschorst.
- Het grootste arrondissement is Amsterdam (1.066 kantoorvestigingen, 6.039 advocaten), het kleinste Overijssel (245 kantoorvestigingen, 665 advocaten). De meeste advocaten zijn eenpitter (3.309) of werken bij grotere kantoren met meer dan 65 advocaten (2.748).
- Het aandeel vrouwelijke advocaten nam iets toe tot ruim 45,5% (8.252 vrouw, 9.856 man). Tot en met 39 jaar is het merendeel vrouw, boven de 40 jaar zijn er meer mannelijke advocaten. De gemiddelde leeftijd van advocaten is gelijk gebleven: 43,1 jaar.

Groei van de balie in de laatste 10 jaar

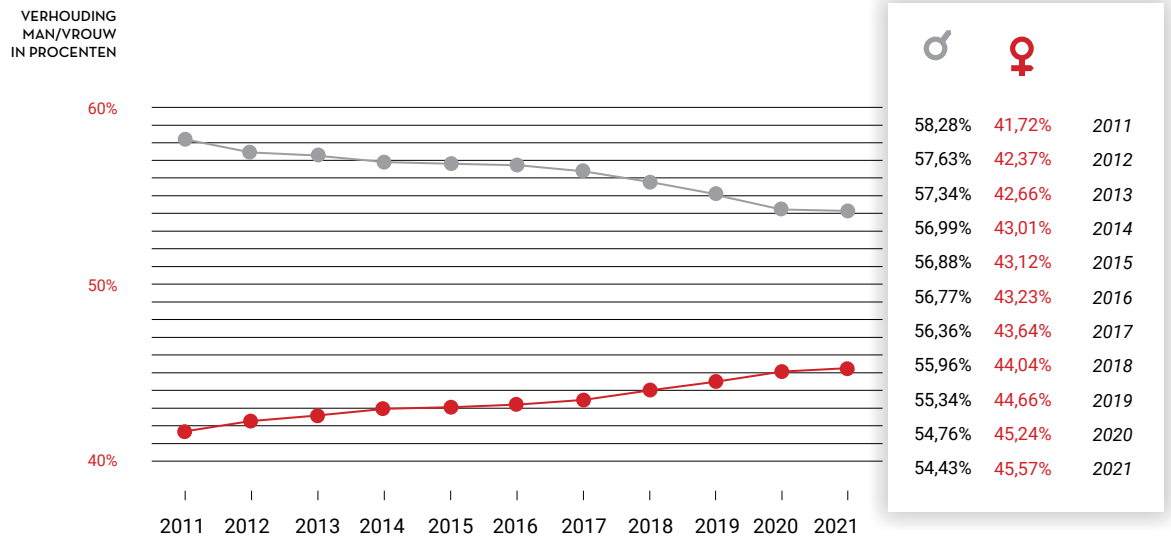
Beleid

- Met de subsidieregeling beroepsopleiding sociaal advocaten kregen 175 advocaat-stagiairs bij sociaal advocatenkantoren de opleidingskosten vergoed.
- Binnen het weerbaarheidsprogramma van de NOvA hebben 250 advocaten een weerbaarheidstraining gevolgd en zijn bij ruim 200 advocatenkantoren veiligheidsscans uitgevoerd.
- In een enquête onder advocaten gaf twee derde aan dat hun kantoor een inclusieve werkomgeving biedt waarin iedereen gelijkwaardig wordt behandeld.
- Het aantal advocaten dat belde met LawCare, de hulplijn voor de advocatuur, verdubbelde bijna van 17 naar 33.
- De unit Financieel Toezicht Advocatuur voerde bij advocaten(kantoren) 6.031 onderzoeken uit.
- De 18 adviescommissies wetgeving brachten 43 wetgevingsadviezen uit.

Overig

- In 2021 werkten bij de NOvA 58 medewerkers (71% vrouw en 29% man).
- De algemene raad heeft 19.191 bestuursrechtelijke besluiten genomen, waarvan 14 naar aanleiding van Wob-verzoeken.
- Het Informatiepunt voor advocaten heeft 4.271 telefoontjes en 6.346 e-mails afgehandeld.
- Het aantal 'self service'-mutaties van persoonlijke gegevens op het tableau (zoals adresgegevens, rechtsgebieden en geheimhoudernummers) via Mijn Orde bedroeg 18.674.

Verhouding man/vrouw in de laatste 10 jaar

♂	♀	
58,28%	41,72%	2011
57,63%	42,37%	2012
57,34%	42,66%	2013
56,99%	43,01%	2014
56,88%	43,12%	2015
56,77%	43,23%	2016
56,36%	43,64%	2017
55,96%	44,04%	2018
55,34%	44,66%	2019
54,76%	45,24%	2020
54,43%	45,57%	2021

Aantal advocaten per arrondissement, verdeling naar kantoorgrootte per 1/1/2022

KANTOORGROOTTE	Amsterdam	Den Haag	Gelderland	Limburg	Midden-Nederland	Noord-Holland	Noord-Nederland	Oost-Brabant	Overijssel	Rotterdam	Zeeland-West-Brabant	TOTAAL
Eenpitter	614	376	268	192	461	187	174	235	147	407	248	***3309***
2	314	176	116	102	196	154	104	140	84	218	110	***1714***
3-4	460	207	176	150	276	158	141	158	98	264	175	***2263***
5-8	796	245	211	117	294	132	156	170	90	287	188	***2686***
9-16	660	276	144	108	272	112	112	137	82	224	90	***2217***
17-32	448	305	68	87	169	24	66	128	45	262	166	***1768***
33-64	610	118	125	0	49	33	0	179	119	170	0	***1403***
65+	2137	238	80	0	83	0	0	0	0	210	0	***2748***
Totaal	***6039***	***1941***	***1188***	***756***	***1800***	***800***	***753***	***1147***	***665***	***2042***	***977***	***18108***

juridische netwerk partners

De Juristprofielbank

Ontbreekt uw kantoor en expertise profiel?

Registreer dan direct uw profiel op DeJuristprofielbank.nl

Netwerk met duizenden zakelijke professionals voor het juridisch segment. Ontbreekt uw kantoor en expertise profiel?

Registreer dan nu uw profiel op DeJuristprofielbank.nl

DeJuristprofielbank.nl is ook vindbaar via Recht.nl

Bel Capital Media Services 024 - 360 77 10 of mail@capitalmediaservices.nl

BZSE is met negen advocaten het grootste kantoor van Sint Maarten. BZSE heeft ook een vestiging op Curaçao.

Voor de vestiging op Sint Maarten zijn wij voor de belastingrechtpraktijk op zoek naar een:

ADVOCAAT-MEDEWERKER BELASTINGRECHT

(MET BIJ VOORKEUR 3 – 5 JAAR ERVARING)

PROFIEL BZSE

BZSE is niet alleen het grootste kantoor van Sint Maarten, maar ook het meest toonaangevende. Als enige op Sint Maarten hebben wij specialisten op zowel het gebied van het civiele (proces)recht, het bestuursrecht, als het belastingrecht. Door onze werkwijze, professionaliteit en integriteit hebben wij binnen en buiten Sint Maarten een sterke reputatie opgebouwd. Onze cliënten zijn met name (middel)grote ondernemingen, zoals banken, hotels, resorts en internationale investeerders.

PROFIEL ADVOCAAT IN DE BELASTINGRECHT-PRAKTIJK

Wij zijn niet op zoek naar een dertien in een dozijn advocaat. Het is van belang dat onze nieuwe collega een aantal jaren (internationale) werkervaring als advocaat in de belastingpraktijk heeft, de Engelse taal goed beheerst en daarnaast zelfstandig, leergierig, analytisch en klantgericht is. Iemand die het avontuur op een relatief klein, maar zeer internationaal georiënteerd, Caribisch eiland aandurft en aan wie grote zaken en belangen van veeleisende commerciële cliënten kunnen worden toevertrouwd.

WAT BIEDT BZSE

- goede ‘work/life balance’ in een internationale setting;
- de mogelijkheid om een eigen praktijk op te bouwen;
- uitdagend en afwisselend werk, waaronder veel proceswerk;
- de mogelijkheid om door te groeien naar partner;
- uitstekende arbeidsvoorwaarden, waaronder een commissie- en een bonusregeling

INTERESSE IN DEZE VACATURE

Heb je interesse in deze vacature, stuur dan een sollicitatiebrief met curriculum vitae, cijferlijsten en eventuele stage-beoordelingen naar Camiel Koster, e-mail: ckoster@bzselaw.com.

Als je geen belastingrecht achtergrond hebt, maar wel ervaring als advocaat, schroom dan niet om een open sollicitatie te sturen.

BZSE

Attorneys at Law | Tax Lawyers

transfers

Wie, wat, waar?

Wie stapte over, wie stopte en wie begon voor zichzelf? Bent u onlangs van kantoor veranderd of eigen baas geworden? Deel uw ervaringen en stuur een e-mail naar redactie@advocatenblad.nl.

NAAR ANDER KANTOOR

Alhashime, mr. J.: NautaDutilh N.V. te Amsterdam
Ay, mw. mr. Y.: WRT Law B.V. te Amsterdam
Belhadj, mw. mr. E.: Simmons & Simmons LLP te Amsterdam
Bloembergen-Nooter, mw. mr. S.H.: Vangoud Advocaten te Arnhem
Crombag, mw. mr. C.L.P.J.: Marxman Advocaten B.V. te Amersfoort
Dalpi, mw. mr. K.I.: Backx & Ripmeester Verzekeringsadvocaten B.V. te Rotterdam
Dijk-van Oosterhout, mw. mr. I. van: SCG Advocaten BV te Eindhoven
Eerden, mr. T.P. van der: Justion Advocaten te Rotterdam
Gäbler, mr. C.R.G.: DAAN Advocatuur B.V. te Arnhem
Gringhuis, mw. mr. L.N.: De CLERCQ Advocaten Notariaat te Leiden
Haaren, mr. A.J.M. van: Van de Gevel & Grootjans Advocaten & Mediators te Doetinchem
Hendriks, mw. mr. M.B.E.: Ernst & Young Nederland LLP te Rotterdam
Lameijer, mr. J.W.A.: Shell International B.V. te 's-Gravenhage
Martens, mr. T.G.: Boontje Advocaten & Mediators te Amsterdam
Mensink, mr. L.P.W.: Kennedy Van der Laan te Amsterdam
Nunen, mw. mr. W. van: Sneep Advocaten te Breda
Olthoff-Worst, mw. mr. M.M.: Advocaten Familie- & Erfrecht te Doorn
Opstal, mr. F.S. van: RESOR N.V. te Amsterdam
Orlic, mw. mr. N.: The Data Lawyers te Amsterdam
Peeperkorn, mw. mr. I.M.: Dommerholt Advocaten N.V. te Zwolle
Praag, mr. E.J. van: Kennedy Van der Laan te Amsterdam
Rietjens, mr. B.: Koninklijke Ahold Delhaize N.V. te Zaandam
Roy, mr. A.J.M. van: Van Roy c.s. Advocaten te Leiden
Ruiter, mw. mr. A.P.E. de: Achmea te Apeldoorn
Sewman, mr. A.S.: Bruinsma Advocaten te Lemmer
Sjoerts, mr. L.: Hekkelman Advocaten N.V. te Nijmegen
Slooter, mw. mr. B.R.: NautaDutilh N.V. te Amsterdam
Ulusoy, mw. mr. Ö.: AV & L Advocatuur en Mediation te Arnhem
Vissink, mr. S.W.: bureau Brandeis te Amsterdam
Vodegel, mr. R.A.: Kennedy Van der Laan te Amsterdam
Weelderen, mr. R.A. van: Firm & Finance Advocaten te Zwolle
Wilmer, mw. mr. A.J.M.: Osborne Clarke N.V. te Amsterdam

NAAR NIEUW(E) KANTOOR OF ASSOCIATIE

3M advocaten-Dhr Rubens (mr. M.P.J. Rubens te Nijmegen)
Advocatenkantoor Nederveen (mw. mr. A.C.M. Nederveen te Wijk bij Duurstede)
Advocatenkantoor Özer (mr. F. Özer te Rotterdam)
Dorant Law (mw. mr. J.B.S. Dorant te Haarlem)
Forte advocatuur (mw. mr. M. van der Steeg te Deventer)
Korvinus Zandt Bruinsma Rafik advocaten (mr. M. Rafik te Amsterdam)
SIMPL advocatuur | interim (mr. R.J. Versteeg te 's-Hertogenbosch)
Terpstra | Albayrak Strafrechtadvocaten (mr. E. Albayrak en mw. mr. H.M. Terpstra te Leeuwarden)

UIT DE PRAKTIJK

Baetsen, mw. mr. K., Rotterdam (01-05-2022)
Bekker, mw. mr. R.J.R., Amsterdam (01-05-2022)
Bos, mr. P.H., Zoetermeer (01-05-2022)
Bosman, mr. A.R., Brussel (02-05-2022)
Bruijn, mw. mr. M.N. de, Almere (01-05-2022)
Colombijn, mw. mr. L.G., Utrecht (01-05-2022)
Dupree, mw. mr. J.A., Baarn (01-05-2022)
Eeten, mw. mr. M.M. van, Den Helder (01-05-2022)
Embregts, mw. mr. L.M.E., Heerlen (18-04-2022)
Geerdes, mr. C.F., Arnhem (01-05-2022)
Groen, mr. R., Amsterdam (30-04-2022)
Groothuis, mr. L.F., Amsterdam (30-04-2022)
Haan, mr. J.W. de, Rotterdam (01-05-2022)
Hemert, mr. E.M. van, Alkmaar (04-05-2022)
Hummelen, mr. J.M., Amsterdam (30-04-2022)
Jansen, mw. mr. S.F., Amsterdam (09-05-2022)
Jerphanion, mw. mr. D., 's-Gravenhage (01-05-2022)
Kiewiet, mw. mr. M., Amsterdam (29-04-2022)
Klaasse, mw. mr. A.C.M., Rotterdam (30-04-2022)
Kuipers, mw. mr. M.V., Amsterdam (01-05-2022)
Maas-van Weert, mw. mr. W.S., Eindhoven (01-05-2022)
Most, mw. mr. W.M. van der, Almere (26-04-2022)
Nass, mw. mr. M.J.M.H., Simpelveld (30-04-2022)
Nauta, mr. B.J., Barendrecht (01-05-2022)
Nottroth, mw. mr. N., Voorburg (01-05-2022)
Ophoven, mr. U. van, Leek (01-05-2022)
Orden, mr. L.F. van, Amsterdam (01-05-2022)
Otten, mw. mr. M.E.W., Maastricht (30-04-2022)
Oudijn, mw. mr. P.A., Hardinxveld-Giessendam (02-05-2022)
Putkamer, mr. R., 's-Gravenhage (01-05-2022)
Razenberg, mr. B.P.W.F., Rotterdam (10-05-2022)
Seelen, mr. P.P.J.T.M., Vriezenveen (06-05-2022)
Smit, mr. E., Apeldoorn (23-04-2022)
Snippe, mw. mr. M., Amsterdam (30-04-2022)
Stein, mw. mr. S.H., Rotterdam (30-04-2022)
Thomassen, mw. mr. M.H.C., Amsterdam (01-05-2022)
Visser, mw. mr. J., Leek (01-05-2022)
Wagner, mr. T.Chr., Utrecht (01-05-2022)
Weststrate, mr. M.H.L., Vlaardingen (01-05-2022)
Witte, mw. mr. N.F.G. de, Apeldoorn (01-05-2022)

OVERLEDEN

Brouwer, mr. J.W., Assen (28-02-2022)

Een advocaat die via Mijn Orde de oprichting van een nieuw kantoor, een verhuizing naar een ander kantoor of een uitschrijving van het tableau doorgeeft, dient expliciet toestemming te geven voor publicatie in het *Advocatenblad*. Dit overzicht is derhalve niet volledig.

uitspraken

Van de tuchtrechter

Recente uitspraken, geselecteerd en bewerkt door de Commissie Disciplinaire Rechtspraak, bestaande uit Tjitske Cieremans, Maurice Mooibroek en Robert Sanders.

TEGENSTRIJDIG BELANG TUSSEN MEERDERE CLIËNTEN

- Hof van Discipline 1 april 2022, zaak nr. 210264, ECLI:NL:TAHVD:2022:72.
- Gedragsregel 15.
- Bij tegenstrijdige belangen tussen meerdere cliënten dienen alle cliënten heengezonden te worden.

In deze kwestie ontstaat een geschil binnen een coöperatie. Het gaat om een samenwerking tussen een bv van advocaten, waaronder mr. X, enerzijds en klager, een door de rechtbank regelmatig aangestelde bewindvoerder, anderzijds. De advocaten gaan op enig moment een samenwerkingsverband aan met andere advocaten en richten een nieuw kantoor op. Wanneer duidelijk wordt dat de rechtbank de bewindvoeringszaken niet langer door klager wil laten behandelen, stelt een vennoot van mr. X aan de rechtbank voor om de zaken om niet door een (andere) bewindvoerder te laten overnemen. Als de rechtbank daarmee ingestemd heeft, sluit deze nieuwe bewindvoerder zich aan bij het nieuwe kantoor van deze vennoot en mr. X. Klager is het niet met de gang van zaken eens. Er ontstaan diverse geschillen binnen de coöperatie over de afwikkeling en andere kwesties. Op enig moment besluit de advocaten-bv binnen de coöperatie in het kader de afwikkeling eenzijdig af te wikkelen en een bedrag vanuit de advocaten-bv via de coöperatie door te leiden aan het nieuwe kantoor. Dat wordt door de voorzieningenrechter teruggedraaid. Mr. X trad in het kort geding op voor het nieuwe kantoor. Wanneer mr. X zich vervolgens ook meldt als advocaat van zowel de coöperatie als het nieuwe kantoor in deze kwestie (en andere kwesties), maakt klager bezwaar.
De deken had mr. X al dringend geadviseerd zich geheel te onttrekken wegens het optreden voor meerdere partijen met tegenstrijdige belangen, maar daar zag mr. X geen reden voor. De raad achtte tegenstrijdige belangen aanwezig. Immers, binnen de coöperatie rommelde het flink, terwijl er ook een kortgedingvonnis lag op basis waarvan het nieuwe kantoor het bedrag van de eenzijdige afwikkeling aan de coöperatie diende terug te storten. Die belangen waren niet in één advocatenhand te verenigen. De raad kwam tot een waarschuwing.
Het hof begint met de opmerking dat het feit dat mr. X bestuurder was van het nieuwe kantoor geen reden op zich was om zich te onttrekken. Volgens het hof is het een advocaat toegestaan om voor zijn kantoor of voor kantoorgenoten op te treden. Echter, de tegenstrijdige belangen tussen de coöperatie en het nieuwe kantoor waren evident, zeker toen er een kortgedingvonnis lag waarin stond dat de een de ander diende terug te betalen. In die situatie had mr. X zijn optreden moeten staken en beide partijen, coöperatie én het nieuwe kantoor, moeten wegsturen. Dat leidt bij het hof tot de maatregel van berisping, in verband met de schending van de kernwaarde partijdigheid.

OPTREDEN TEGEN OUD-CLIËNT

- Hof van Discipline 1 april 2021, zaak nr. 210253, ECLI:NL:TAHVD:2022:71.
- Gedragsregel 15.
- Eerder optreden voor holding levert later geen conflicterend op met dga.

Van 2007 tot 2011 trad mr. X op voor de holding van klaagster. Het optreden betrof bijstand bij het kopen van een vennootschap en eindigde in verband met een vertrouwensbreuk, waarna mr. X nog tegen de holding heeft geprocedeerd om de facturen voor zijn bijstand betaald te krijgen. In 2019 neemt mr. X een zaak aan voor de ex-echtgenoot van klaagster. Het gaat om een procedure, een geschil over uitleg van een vaststellingsovereenkomst.
Klaagster maakt bezwaar tegen het optreden van mr. X voor haar ex. Zij stelt dat mr. X vertrouwelijke, financiële informatie had over haar holding, die niet los te zien is van haar privésituatie. Ook stelt zij dat mr. X in de tijd dat hij voor de holding optrad een huisvriend was en haar en haar toenmalige echtgenoot, nu dus ex en client van mr. X, geregeld privé zag. Los van deze klachten inzake conflicterende belangen, meende klaagster ook dat mr. X haar ex tegen haar opzette en hem aanmoedigde om haar te stalken en te intimideren.
De klachten inzake de conflicterende belangen werden door de raad gegrond verklaard. De raad overwoog dat mr. X weliswaar niet voor klaagster zelf optrad, maar wel voor haar holding waarvan zij de dga was en daarmee in feite het contact van mr. X. De raad ziet klaagster daarom als cliënt als bedoeld in gedragsregel 15.

Het hof denkt daar anders over. De holding is toch echt een andere (rechts)persoon en klaagster is dus niet de voormalig cliënt. Vraag blijft of de zaak van de holding zodanig nauw verweven is met de huidige kwestie dat mr. X de zaak van de ex had moeten weigeren omdat de voormalig cliënt erop mag vertrouwen dat de destijds gedeelde informatie vertrouwelijk blijft. Of de informatie daadwerkelijk wordt gebruikt, is dan niet van belang: het gaat om de mogelijkheid. Alles afwegende komt het hof tot de conclusie dat het mr. X vrijstond om voor de ex te gaan optreden. Het betrof een andere zaak. Het was niet gebleken dat mr. X vertrouwelijke informatie had van de holding en/of klaagster die van belang kon zijn voor de nieuwe zaak. En redelijke bezwaren bestonden niet: het was acht jaar geleden dat mr. X voor de holding was opgetreden en in de periode daarna was geen sprake meer geweest van vriendschappelijke contacten tussen klaagster en mr. X. Kortom de klachten waren ongegrond. De door de raad opgelegde waarschuwing werd dus doorgehaald.
De derde klacht, aanmoedigen om te stalken en intimideren, werd door de raad al ongegrond verklaard en het hof bekrachtigt dat oordeel.

RONSELVERBOD

- Hof van Discipline 4 april 2022, zaak nr. 210282, ECLI:NL:TAHVD:2022:76.
- Gedragsregel 28.
- Advocaat biedt zijn gedetineerde cliënt kleine geldbedragen om zaken over te kunnen nemen.

Klager is verdachte geweest in een strafzaak waarin mr. X hem heeft bijgestaan. Op de dag van de zitting van de strafzaak werd op de bankrekening van klager een bedrag bijgeschreven van € 50, met omschrijving '25/2 bank klager/verweerder'. Daarna is nogmaals € 50 naar klagers rekening overgemaakt. Klager is vervolgens veroordeeld tot een ISD-maatregel.
Klager verwijt mr. X dat deze de betalingen heeft gedaan om zaken over te kunnen nemen ('te ronselen') en/of zodat klager het ingestelde hoger beroep in die zaken niet zou intrekken. Volgens mr. X was het een aardigheid, ook vanwege de goede band destijds. De Raad van Discipline verklaart de klacht ongegrond, omdat niet kan worden vastgesteld dat de bedragen zijn overgemaakt met het door klager gestelde doel. De raad is van oordeel dat het overmaken van kleine bedragen aan een cliënt niet automatisch een schending van de kernwaarden onafhankelijkheid en integriteit oplevert.
Het is de deken die zelfstandig tegen dit oordeel in beroep gaat. Mr. X betoogt in appel dat het gebruikelijk is onder strafrechtadvocaten om bij een bezoek een 'aardigheid' voor een gedetineerde cliënt mee te nemen, vergelijkbaar met een pakje sigaretten. Zo is het hem reeds als stagiair aangeleerd om ervoor te zorgen dat de cliënt aan de advocaat gebonden blijft. De betalingen moeten in dat licht worden beschouwd en niet als directe vergoeding voor het overnemen van de zaken.
Het hof ziet dat anders. Het beschouwt de door mr. X aan klager overgemaakte bedragen als meer dan een 'aardigheid'. Uit het strafvonnis blijkt dat klager veroordeeld werd voor de diefstal van een tuinkrukje, geen huisvesting had, verslaafd was aan verschillende middelen en zich veelvuldig schuldig had gemaakt aan vermogensdelicten. Voor iemand in die positie en daarbij gedetineerd, is € 100 een substantieel bedrag, aldus het hof.
Hoewel mr. X bij de deken en ook op de mondelinge behandeling bij het hof te kennen heeft gegeven de bedragen niet als directe vergoeding voor het kunnen behandelen van de lopende zaken van klager te hebben overgemaakt, heeft hij ook bevestigd dat de betalingen zijn verricht nadat klager daarom had gevraagd en om klager als cliënt aan zich te binden.
Het vermeend ronselen van cliënten door met name strafrechtadvocaten is al jaren een bron van zorg, zo overweegt het hof. Dat heeft ertoe geleid dat ook in de meest recente aanpassing van de gedragsregels een duidelijke grens is gesteld. Gedragsregel 28 stelt dat van een advocaat wordt verwacht dat hij zich onthoudt van initiatieven om in een lopende zaak een cliënt van een andere advocaat tot de zijne te maken. Die regel geeft nadere invulling aan de kernwaarden onafhankelijkheid en integriteit; een advocaat mag de keuze van een potentiële cliënt niet beïnvloeden. Mr. X heeft door het overmaken van de bedragen deze kernwaarden geschonden. Hij heeft daarmee niet gehandeld zoals het een behoorlijk advocaat betaamt.
Berisping.

REVIEWS

SUZANNE ARAKELYAN OVER ADVOCAATSCORE

Suzanne Arakelyan, sinds 2017 klant van Advocaatscore:

“Arakelyan: *“Ik ben ervan overtuigd dat feedback je als advocaat en mens helpt groeien. Inmiddels maak ik al jaren dankbaar gebruik van Advocaatscore en gebruik de terugkoppelingen in mijn praktijk. Advocaatscore helpt mij om mijn zichtbaarheid te verbeteren en de cliënten aan te trekken die ook daadwerkelijk bij mij passen.”*

Vraag nu een gratis demo aan!

juridisch

Kroniek
— Tuchtrecht

Analyse
— Mansfield Rule kan ook Nederland kleur brengen

Inhoud

KRONIEK TUCHTRECHT

69 Tuchtprocesrecht
- **69** Vervaltermijn dekenbezwaar
- **69** Klachten tegen de deken
- **70** Verwijzing naar een andere orde
- **71** Voortzetting behandeling na intrekking klacht
- **71** Klachtomschrijving
- **71** Intrekken hoger beroep door advocaat
- **72** Medewerkingsplicht aan onderzoek deken
- **73** Medewerking als bijzondere voorwaarde
- **73** Vrijheid verweer te voeren
- **73** Belang om te klagen en klaagtermijn
- **73** Ontvankelijkheid curatoren
- **74** Maatregelkeuze
- **74** Onpartijdige en onafhankelijke tuchtrechter
- **75** Verhouding met wederpartij/derden
- **75** Onnodig grievend
- **75** Omgang met vertrouwelijke gegevens
- **76** Geheimhoudingsplicht (ook jegens de rechtsbijstandsverzekeraar)

76 Verhouding met de cliënt
- **76** Communicatie: inhoud opdrachtbevestiging en afspraken
- **78** Communicatie: procesadvies
- **78** Declareren: tenaamstelling declaraties
- **79** Declareren: zekerheid voor betaling
- **79** Belangenverstrengeling

Publicatiedatum 7 juni 2022

102e jaargang
Het *Advocatenblad*, het blad voor de Nederlandse advocatuur, verschijnt 10 keer per jaar en wordt uitgegeven door Boom juridisch. De van de Nederlandse orde van advocaten onafhankelijke redactie stelt de inhoud samen.

Hoofdredacteur
Kees Pijnappels

Coördinatie
Tatiana Scheltema

Illustraties
Floris Tilanus

Vormgeving
Textcetera, Den Haag

Eindredactie
Tatiana Scheltema

Correctie
Sandra Braakmann

Citeerwijze
Adv.bl. 2022-5, Kroniek Tuchtrecht, p.

Aan dit nummer werkten mee
Tjitske Cieremans, Maurice Mooibroek, Robert Sanders

Digitaal
Eerdere kronieken zijn ook digitaal te raadplegen op Advocatenblad.nl/kronieken.

HOI 2021 KEURMERK

Nederlands uitgeversverbond
Groep uitgevers voor vak en wetenschap

— kroniek Tuchtrecht

— door **Tjitske Cieremans, Maurice Mooibroek en Robert Sanders**

Deze Kroniek behandelt de uitspraken van de tuchtrechter uit de periode april 2020 tot maart 2022 op het gebied van het materieel tuchtrecht of het tuchtprocesrecht die interessant, nuttig of illustratief zijn voor de praktijk. In verband met de actuele ontwikkelingen rond het dekenaal toezicht is bijzondere aandacht besteed aan de positie van de deken en de verhouding tussen advocaten en de deken in het tuchtrecht. Tevens komt een aantal in het oog springende materieeltuchtrechtelijke aspecten aan bod, zoals de omgang met vertrouwelijke informatie uit bijvoorbeeld mediation, de relatie tot verzekeraars en de tenaamstelling van declaraties.

TUCHTPROCESRECHT

Vervaltermijn dekenbezwaar

Een ambtshalve klacht van de deken (dekenbezwaar) valt onder de reikwijdte van artikel 46g Advocatenwet, zodat ook voor het indienen van een dekenbezwaar een vervaltermijn van drie jaar geldt. Die termijn gaat lopen na de dag waarop de deken heeft kennisgenomen of redelijkerwijs kennis heeft kunnen nemen van het handelen of nalaten waarop het bezwaar van de deken ziet. De deken heeft een eigen bevoegdheid om een bezwaar in het algemeen belang in te dienen in tegenstelling tot ieder ander die klaagt met een eigen persoonlijk belang, zoals degene die de deken heeft ingelicht. Het moment van bekendheid van de informant met de feiten wordt niet aan de deken toegerekend. Als toezichthouder in het advocatentuchtrecht komt de deken op voor het algemeen belang. De deken kan daarom niet als 'belangenbehartiger' of 'rechtsopvolger' worden aangemerkt (HvD 17 mei 2021, ECLI:NL:TAHVD:2021:94).

Klachten tegen de deken

In een aantal uitspraken heeft het Hof van Discipline de positie van de beklaagde advocaat in zijn hoedanigheid van deken verduidelijkt. De deken oefent zijn toezichthoudende taken als advocaat én als bestuursorgaan uit, waardoor zijn handelen zowel via het advocatentuchtrecht (persoonlijk als advocaat) als via het bestuursrecht (institutioneel als bestuursorgaan) kan worden getoetst. Dat de deken naast toezichthouder zoals bedoeld in artikel 5:11 Awb ook advocaat is, brengt mee dat de verweerder ook persoonlijk onder het advocatentuchtrecht valt. De rechtvaardiging voor die 'dubbele' toetsingsmogelijkheid is erin gelegen dat een

deken, anders dan andere bestuursorganen, als advocaat een geprivilegieerde positie heeft, wat onder meer tot uiting komt in een vergaande geheimhoudingsplicht. Zo is de deken als advocaat 'geheimhouder'. Deze bevoorrechte positie maakt dat een advocaat, ook als hij als deken handelt, zich betamelijk en in overeenstemming met de kernwaarden voor advocaten behoort te dragen en hierop persoonlijk tuchtrechtelijk aanspreekbaar is (HvD 15 maart 2021, ECLI:NL:TAHVD:2021:46).

Het hof acht het onwenselijk indien de deken als gemachtigde optreedt van zijn voorganger, vanwege de objectieve toezichthoudende rol van de deken op het handelen van advocaten in zijn arrondissement. Het gebruik onder dekens dat de zittend deken een klacht tegen een van zijn voorgangers voor zijn rekening neemt, miskent dat een (inmiddels afgetreden) deken persoonlijk en niet als deken ter verantwoording wordt geroepen (HvD 15 maart 2021, ECLI:NL:TAHVD:2021:47).

Tuchtrechtelijk kan de deken in die functie de plank dus misslaan. Een deken deed in het kader van een klachtbehandeling een mededeling over de uitleg van een gedragsregel en ging hiermee voorbij aan de heersende tuchtrechtelijke jurisprudentie, waardoor hij klager aldus onjuist heeft geïnformeerd. Met deze onjuiste informatie is klager op het verkeerde been gezet. Door het doen van een dergelijke onjuiste mededeling wordt het vertrouwen in de advocatuur beschadigd. De deken onderzoekt ingediende klachten als voorportaal van de tuchtrechter en van hem mag worden verwacht dat hij klagers in tuchtzaken correct informeert over de heersende uitleg van gedragsregels (HvD 8 mei 2020, ECLI:NL:TAHVD:2020:110). Naast een waarschuwing werd deze deken ook in de proceskosten veroordeeld. Het verwijtbaar handelen heeft weliswaar plaatsgevonden in zijn hoedanigheid van deken, maar dat laat onverlet dat het hem als advocaat persoonlijk aan te rekenen is en dat hem op die grond persoonlijk een kostenveroordeling kan worden opgelegd, aldus het hof.

Eveneens onjuist handelde de deken die op basis van een volgens hem van de Raad van State afkomstig signaal een onderzoek instelde. Dat signaal ontving hij enkel telefonisch en hij heeft niet geverifieerd of dit signaal ook daadwerkelijk afkomstig was van de Raad van State, terwijl mocht worden verwacht dat hij eerst zou zijn nagegaan van wie het signaal afkomstig was en dit had vastgelegd in zijn eigen dossier. Pas vier maanden later heeft hij desgevraagd enig onderzoek naar de herkomst van het signaal verricht. De deken heeft het signaal niet kunnen verifiëren en kon zich ook niet herinneren waarop zijn besluit tot onderzoek was gebaseerd. Volgens het hof had de deken zich bewust moeten zijn van de impact van zijn handelwijze jegens de advocaat en zich moeten onthouden van de lichtvaardige wijze waarop hij is omgegaan met een vermeend 'signaal'. Dit dekenaal onderzoek zonder enige documentatie, waarbij geen reproduceerbare belangenafweging werd gemaakt, leidde tot een berisping (HvD 15 maart 2021, ECLI:NL:TAHVD:2021:46).

Verwijzing naar een andere orde

Klachten tegen de deken worden door de voorzitter van het Hof van Discipline naar een andere deken verwezen. In het geval van een klacht tegen de deken en klachten tegen twee advocaten, die zagen op hetzelfde feitencomplex, verwees de voorzitter de klachten tegen de advocaten om redenen van doelmatigheid met analoge toepassing van artikel 46c lid 5 Advocatenwet door naar de deken van dezelfde orde als de klacht tegen de deken (HvD 27 juli 2020, ECLI:NL:TAHVD:2020:279).

Verwijzing wordt ook wel op inhoudelijke gronden geweigerd door de voorzitter. Een klacht tegen de deken over het niet-innemen van een dekenstandpunt ex artikel 46d lid 8 Advocatenwet had volgens de voorzitter onvoldoende gewicht om in aanmerking te komen voor verwijzing naar een deken van een andere orde voor onderzoek. Ten aanzien van het verwijt dat de deken strafbare feiten zou hebben ge-

pleegd, stelde de voorzitter vast dat klager op zeer lichtzinnige wijze dergelijke zware aantijgingen had gedaan, zonder begin van een onderbouwing. Dit verwijt viel niet te kwalificeren als een serieus te nemen klacht die voor verwijzing in aanmerking komt. Klager maakte hiermee misbruik van zijn klachtrecht tegen de deken en ook daarom werd deze klacht van klager niet naar een deken van een andere orde verwezen (HvD 1 december 2021, ECLI:NL:TAHVD:2021:229).
Een klacht gericht tegen de stafjurist van de deken werd door de voorzitter wel verwezen naar een deken van een andere orde, nu de klacht verband hield met het optreden van de stafjurist als gemachtigde van de deken in een klachtprocedure tegen de deken. Van de deken kon immers niet worden verlangd dat hij in het kader van een klacht onderzoek zou doen naar de gedraging van zijn gemachtigde (HvD 6 oktober 2020, ECLI:NL:TAHVD:2020:280).
Aan verwijzing kan ook misbruik van klachtrecht in de weg staan, zoals in het geval van een klager die op lichtvaardige en buitensporige wijze klachten indiende tegen iedereen die op zijn pad kwam. Ook deze klager moest begrijpen dat er een grens is aan het klachtrecht en dat die grens nu was bereikt. Er was geen reden om een derde deken in te schakelen om te onderzoeken of de tweede deken de handelwijze van de eerste deken voldoende voortvarend had onderzocht, temeer daar de eerste deken zich ervoor heeft ingezet dat de eerder door hem aangewezen advocaat zich bereid verklaarde zijn rechtsbijstand aan klager voort te zetten en klager geen goede gronden heeft aangevoerd om zich hiertegen te verzetten. De voorzitter van het hof wees het verzoek af wegens misbruik van klachtrecht (HvD 8 januari 2021, ECLI:NL:TAHVD:2021:76).
Van een klacht mag minimaal worden verlangd dat deze concreet is omschreven en is voorzien van een toereikende motivering. Verwijzing van de 'klacht' naar een andere deken voor nader onderzoek kan zinloos zijn omdat op basis hiervan niet valt in te zien wat er voor een andere deken te onderzoeken is. In een dergelijk geval wees de voorzitter het verzoek om de 'klacht', die niet voldeed aan de minimale eisen, te verwijzen naar een deken van een andere orde daarom af. Klager moest er rekening mee houden dat vervolgverzoeken en/of klachten met een vergelijkbare inhoud buiten behandeling zouden worden gesteld wegens misbruik van klachtrecht (HvD 2 maart 2020, ECLI:NL:TAHVD:2020:273).
Een klacht van een klaagster die is gericht tegen twee advocaten, afkomstig uit verschillende arrondissementen, die vanwege inhoudelijke samenhang beide zijn behandeld door dezelfde deken, kan worden behandeld door één en dezelfde raad op grond van een verwijzing door het hof ex artikel 46aa lid 5 Advw (HvD 16 februari 2021, ECLI:NL:TAHVD:2021:98).

Voortzetting behandeling na intrekking klacht

Ook gaandeweg de tuchtprocedure kan de deken de klacht van een klager overnemen indien de klager besluit zijn klacht alsnog in te trekken. De Raad van Discipline heeft op grond van artikel 47a lid 3 Advocatenwet de bevoegdheid tot voortzetting van de behandeling van de klacht om redenen van algemeen belang. Op grond van artikel 47a lid 4 Advocatenwet wordt alsdan de deken klager en verliest de klacht daarmee het karakter van 'klacht van de wederpartij'. De omstandigheid dat de wederpartij mogelijk in zijn klacht niet-ontvankelijk zou zijn geweest wegens gebrek aan een eigen belang, speelt dan geen rol meer. De deken kan als klager immers wel klachten naar voren brengen waarbij (alleen) de cliënt belang heeft. De omstandigheid dat de deken in het voortraject geen reden had om zelfstandig een dekenbezwaar in te dienen en, nadat hij als deken de klacht heeft voortgezet, geen eigen klachten heeft geformuleerd, raken niet de zelfstandige bevoegdheid van de raad tot voortzetting van de klacht om redenen van algemeen belang als hiervoor bedoeld (HvD 6 juli 2020, ECLI:NL:TAHVD:2020:122).
Met de intrekking van een klacht zal behoudens de aanwezigheid van redenen van algemeen belang de tuchtzaak eindigen, ook in hoger beroep. In een zaak waarin de klacht en de uitspraak van de raad ter zitting van het hof met partijen inhoudelijk waren besproken, leidde dat ertoe dat klager ter zitting zijn klacht introk. Het hof zag geen reden van algemeen belang tot (ambtshalve) voortzetting van de behandeling van de klacht, als bedoeld in artikel 47a jo. 57 Advocatenwet. Het hof zag ook geen aanleiding om het standpunt van de deken in te winnen. Het hof vernietigde de beslissing van de raad en overwoog dat op de klacht niet hoefde te worden beslist (HvD 17 december 2021, ECLI:NL:TAHVD:2021:235).

Klachtomschrijving

De tuchtrechter stelt de klachtomschrijving vast aan de hand van de omschrijving van de klacht zoals deze bij de deken is ingediend en zoals deze uit het onderzoek door de deken blijkt. Er is geen ruimte voor het standpunt dat de Raad van Discipline de klacht te beperkt heeft vastgesteld, wanneer de raad de klachtonderdelen tijdens de mondelinge behandeling aan partijen heeft voorgehouden en partijen in staat zijn gesteld tijdens de mondelinge behandeling hierop te reageren. Voor een door klager gewenste uitbreiding van de klacht waarvan klager eerst in hoger beroep melding maakt, bestaat geen aanleiding omdat het debat daarover in de dekenale fase en eerste aanleg bij de raad niet is gegaan en partijen zich akkoord hebben verklaard met de klachtomschrijving van de deken (HvD 12 juli 2021, ECLI:NL:TAHVD:2021:139).

Intrekken hoger beroep door advocaat

Het staat partijen in beginsel vrij om na het instellen van hoger beroep dit hoger beroep weer in te trekken. Toch werden verzoeken tot intrekking die waren gedaan na afloop van de zitting waar de hoger beroepen inhoudelijk waren behandeld en een uitspraak was aangezegd, niet door het hof gehonoreerd. De verzoeken waren niet gemotiveerd en zonder nadere toelichting hield het hof het er voor dat de verzoeken tot intrekking waren ingegeven door de (op basis van het

verhandelde ter zitting, en de daarbij aan hen gestelde vragen) inschatting door deze advocaten van hun procespositie en niet door een gewijzigd inzicht in de aanvaardbaarheid van hun handelen.
Het hof beschouwde verzoekers als professionele advocaten in staat om (tijdig) hun (proces)positie te bepalen. Onder deze bijzondere omstandigheden legde het hof de intrekkingsverzoeken naast zich neer (HvD 18 juni 2021, ECLI:NL:TAHVD:2021:105).
Soms vormt een tussenbeslissing van het hof voor een partij aanleiding om het beroep alsnog in te trekken. In een kwestie waarbij de raad de beklaagde advocaat had berispt vanwege, onder meer, het declareren op uurbasis naast het aanvragen en verkrijgen van door de overheid gefinancierde rechtsbijstand, had de beklaagde advocaat hoger beroep ingesteld. Vervolgens liet het hof in een tussenbeslissing weten dat hij de beoordeling door de raad geheel onderschreef en dat hem een berisping vooralsnog te licht voorkwam en een al dan niet (deels) voorwaardelijke schorsing meer in de rede lag. Teneinde zich een oordeel te kunnen vormen over welke voorwaarde(n) passend en geboden waren, vroeg het hof nadere informatie op van de beklaagde advocaat (HvD 12 april 2021, ECLI:NL:TAHVD:2021:61). Hierna trok de beklaagde advocaat haar beroep in, waarbij zij het hof ook liet weten financieel met klager te hebben afgewikkeld conform de inhoud van de tussenbeslissing. Het hof oordeelde vervolgens dat niet langer inhoudelijk op het hoger beroep hoefde te worden beslist (HvD 18 juni 2021, ECLI:NL:TAHVD:2021:107).

Medewerkingsplicht aan onderzoek deken

Tuchtrecht is geen strafrecht en dat heeft onder meer gevolgen voor de positie van de advocaat als onderwerp van onderzoek. Zo geldt er een medewerkingsplicht aan informatievorderingen van de deken. De advocaat is op grond van gedragsregel 29 en artikel 5:20 Awb verplicht om alle medewerking te verlenen die redelijkerwijs nodig is voor de uitoefening van de toezichthoudende bevoegdheden van de deken en daartoe de benodigde informatie te verschaffen (HvD 21 augustus 2020, ECLI:NL:TAHVD:2020:145).
Over die medewerkingsplicht deed het Hof van Discipline een principiële uitspraak in de 'kengetallenzaak' (HvD 15 november 2021, ECLI:NL:TAHVD:2021:214). Centraal stond de vraag of de beklaagde advocaten gehouden zijn mee te werken aan het informatieverzoek van de deken als toezichthouder (uitvraag) om financiële kengetallen. Voor de vraag of de deken bevoegd was de financiële kengetallen uit te vragen, sluit het hof aan bij het door de wetgever geformuleerde doel en karakter van het in de Advocatenwet gewijzigde toezichtstelsel, namelijk het vroegtijdig en stelselmatig signaleren en voorkomen van normovertredingen. Het toezicht van de deken op naleving van de regels en normen door advocaten is met name preventief bedoeld. De uitvraag van de deken voldoet volgens het hof aan de wettelijke uitgangspunten van preventief toezicht, omdat hierdoor op een objectieve en uniforme wijze inzicht wordt verkregen in de financiële positie en daaraan verbonden (potentiële) risico's voor advocatenkantoren en hun cliënten. Het hof oordeelt vervolgens dat de uitvraag redelijk is (en materieel voldoet aan de eisen van artikel 5:13 Awb), zodat de advocaten gehouden zijn aan de uitvraag te voldoen.
In een andere zaak had de deken naar aanleiding van signalen van derden een advocaat verzocht 56 dossiers beschikbaar te stellen. De advocaat hield de boot af en ondanks rappel heeft de deken een maand later nog niets ontvangen. De advocaat wilde de dossiers niet aan de deken afgeven omdat hij eerst wilde weten wat voor signalen de deken over hem heeft ontvangen. Volgens het hof is de deken met haar verzoek om afgifte van, dan wel inzage in de genoemde dossiers binnen de bandbreedte van haar wettelijke bevoegdheden als toezichthouder gebleven. Dat de deken aanvankelijk om de dossiers heeft 'verzocht' en daarbij niet de terminologie 'vordering in de zin van artikel 5:20 Awb' heeft gebruikt, betekent niet dat de advocaat dat als een vrijblijvend verzoek kon opvatten waaraan hij niet zonder meer diende te voldoen. In haar eerste verzoek had de deken expliciet vermeld dat zij had besloten een onderzoek in te stellen. De termijn van drieënhalve week om aan het verzoek te voldoen, achtte het hof ook redelijk. De dossiers konden per link ter inzage

worden gegeven en ook als het toch door de advocaat als belastend werd ervaren, had het op zijn weg gelegen om daarover met de deken naar een oplossing te zoeken. In het licht van een onderzoek naar de praktijkuitoefening is een aantal van 56 dossiers niet disproportioneel (HvD 21 mei 2021, ECLI:NL:TAHVD:2021:103).
Een advocaat dient ook bereikbaar te zijn voor de toezichthoudende deken. Een advocaat moet ervoor zorgen dat in de BAR het correcte e-mailadres is geregistreerd. Als de deken voor de aan een advocaat gerichte informatieverzoeken steeds het in de BAR geregistreerde e-mailadres gebruikt komt het voor risico van de advocaat als hij deze berichten niet zou hebben ontvangen (HvD 25 oktober 2021, ECLI:NL:TAHVD:2021:193).

Medewerking als bijzondere voorwaarde

Sinds 1 juli 2021 kan de medewerkingsplicht door een wijziging van de Awb ook bestuursrechtelijk worden afgedwongen door toepassing van bestuursdwang.[1] Tuchtrechtelijk kon de medewerkingsplicht al worden geeffectueerd door bij de oplegging van een voorwaardelijke schorsing de bijzondere voorwaarde te stellen dat de advocaat gehouden is om in het lopende onderzoek volledige medewerking te verlenen en de opgevraagde dossiers (voor zover nog niet verstrekt) aan de deken te verstrekken (HvD 21 mei 2021, ECLI:NL:TAHVD:2021:103).
Een dergelijke bijzondere voorwaarde moet dan wel voldoende concreet zijn. De bijzondere voorwaarde door de Raad van Discipline aan een advocaat opgelegd om zijn volledige medewerking te verlenen 'aan ieder nader onderzoek door de deken' achtte het hof een te ruim geformuleerde, ongeclausuleerde, voorwaarde. Het hof beperkte de opgelegde bijzondere voorwaarde dan ook aldus dat de advocaat gehouden is om in de lopende onderzoeken volledige medewerking te verlenen en desgevraagd onverwijld bescheiden te verschaffen, tenzij zulks op goede gronden – die het hof tot nu toe niet zijn gebleken – kan worden geweigerd (HvD 21 augustus 2020, ECLI:NL:TAHVD:2020:145).

Vrijheid verweer te voeren

Het uitgangspunt bij tuchtklachten is dat een advocaat zich naar eigen inzicht daartegen moet kunnen verdedigen. Wel mag hij worden geacht op een ingediende klacht inhoudelijk in te gaan. Op het door de deken aan een advocaat gedane verzoek om een reactie op de klacht heeft deze volstaan met de schriftelijke opmerking dat al eerder door klager dezelfde soort klacht is ingediend en dat daar uitspraak over is gedaan, zodat de nieuwe klacht niet behandeld dient te worden. Volgens het hof heeft de advocaat hierdoor het klachtonderzoek door de deken belemmerd en in strijd gehandeld met gedragsregel 29 (HvD 22 januari 2021, ECLI:NL:TAHVD:2021:14).
In een tuchtrechtelijke zaak staat het een beklaagde advocaat vrij om zich door een raadsman te laten vertegenwoordigen, ook als dat de raadsman van de beroepsaansprakelijkheidsassuradeur zou betreffen (RvD Arnhem-Leeuwarden 18 oktober 2021, ECLI:NL:TADRARL:2012:274). Zie in dit verband ook artikel 49 lid 2 Advw.

Belang om te klagen en klaagtermijn

Het vereiste belang en de termijn om te klagen kwamen in enkele beslissingen van de raden voor het voetlicht.
Een Advocaat-Generaal van het OM die klaagde dat de advocaat van een verdachte zich op onnodig grievende wijze had uitgelaten over het slachtoffer werd niet-ontvankelijk in haar klacht verklaard. Naar het oordeel van de raad had de A-G niet voldoende gemotiveerd gesteld in welk belang zij rechtstreeks is of kan worden getroffen bij de verweten gedragingen. De kern van de klacht betreft de uitlatingen van de advocaat over het slachtoffer. Aldus is het slachtoffer, en niet klaagster, degene die rechtstreeks in haar belang kan zijn getroffen. Voorts behoort het mede tot de taak van het Openbaar Ministerie om een behoorlijke strafrechtspleging en een eerlijk proces in strafzaken te bevorderen. Dat een behoorlijke strafrechtspleging en een eerlijk proces door verweerders optreden in het geding waren, was evenwel gesteld noch gebleken, aldus de raad (RvD 11 januari 2021, ECLI:NL:TADRSHE:2021:12).
De klaagtermijn van drie jaren van artikel 46g Aw werd nog eens bevestigd in Raad van Discipline Arnhem-Leeuwarden, ECLI:NL:TADRARL:2021:145. De raad overwoog dat de klacht te laat was ingediend en dat er van bijzondere omstandigheden op grond waarvan verschoonbaar zou kunnen zijn dat de klacht buiten de termijn is ingediend niet was gebleken.
De klager die bij de raad de vraag aan de orde stelde of de beklaagde advocaat wel de opdracht had gekregen bestuursorganen te vertegenwoordigen op een hoorzitting bij een bezwaarschriftencommissie werd niet-ontvankelijk verklaard in zijn klacht. De beantwoording van de vraag over het wel of niet bestaan van een advocaat-cliëntrelatie tussen de betreffende bestuursorganen enerzijds en de beklaagde advocaat anderzijds is een kwestie ter zake waarvan een klager in beginsel geen klachtrecht toekomt. Dit is een kwestie die in eerste instantie enkel de beklaagde advocaat en zijn client aangaat, aldus de raad. Dit zou anders kunnen zijn indien de beklaagde advocaat de bezwaarschriftencommissie bewust onjuist zou hebben geïnformeerd en de klager daardoor nadeel zou hebben geleden, maar daarvan was de raad niet gebleken (RvD 's-Hertogenbosch 10 augustus 2020, ECLI:NL:TADRSHE:2020:53).

Ontvankelijkheid curatoren

Voor wat betreft de klachtbevoegdheid van een klager in hoedanigheid van faillissementscurator hanteert het hof geen eenduidige uitgangspunten.
In Hof van Discipline 23 augustus 2021, ECLI:NL:TAHVD:2021:145 benadrukte het hof dat sprake moet zijn van een rechtstreeks belang bij de ingediende klacht, waarbij voldoende is dat de curator aannemelijk maakt dat het be-

klaagde handelen van een advocaat rechtstreeks de (vermogensrechtelijke) belangen van de gezamenlijke schuldeisers raakt of kan raken. Het gaat hier volgens het hof om benadeling van de verhaalsmogelijkheden van de gezamenlijke schuldeisers in brede zin, waaronder ook valt het belemmeren van de curator bij het onderzoeken van die verhaalsmogelijkheden en bij de uitoefening van de hem daartoe toegekende wettelijke middelen. Voor ontvankelijkheid is dus niet vereist dat de curator reeds concrete financieel nadelige gevolgen voor de gezamenlijke schuldeisers als gevolg van het beklaagde handelen aannemelijk kan maken (vgl. ook HvD 23 april 2021, ECLI:NL:TAHVD:2021:84). In de kwestie had de beklaagde advocaat zich voor zijn werkzaamheden laten betalen in de vorm van een zekerheidstelling door middel van een cessie van een letselschadevordering van de cliënt op een derde en daarnaast had hij zich, op de dag van faillietverklaring van de cliënt, een bedrag van € 2.000 contant laten uitbetalen. Het hof achtte net als de raad een berisping passend.

In HvD 30 augustus 2021, ECLI:NL:TAHVD:2021:155 introduceert het hof een nader (ontvankelijkheids)criterium. Volgens het hof geldt (ook) dat, gelet op zijn professionele hoedanigheid, van een curator die een klachtprocedure entameert tegen de advocaat van de gefailleerde, waarbij de klachten zien op het handelen van de advocaat dat plaatsvond vóór datum faillissement, mag worden verwacht dat hij zich, alvorens klachten in te dienen, ervan vergewist dat er gegronde redenen zijn om daartoe over te gaan. Zo nodig dient de curator daarbij deugdelijk onderzoek te doen naar het handelen van de advocaat waarop hij zijn klachten wil baseren. De aangeklaagde advocaat moet immers weten waartegen hij zich heeft te verweren, aldus het hof.

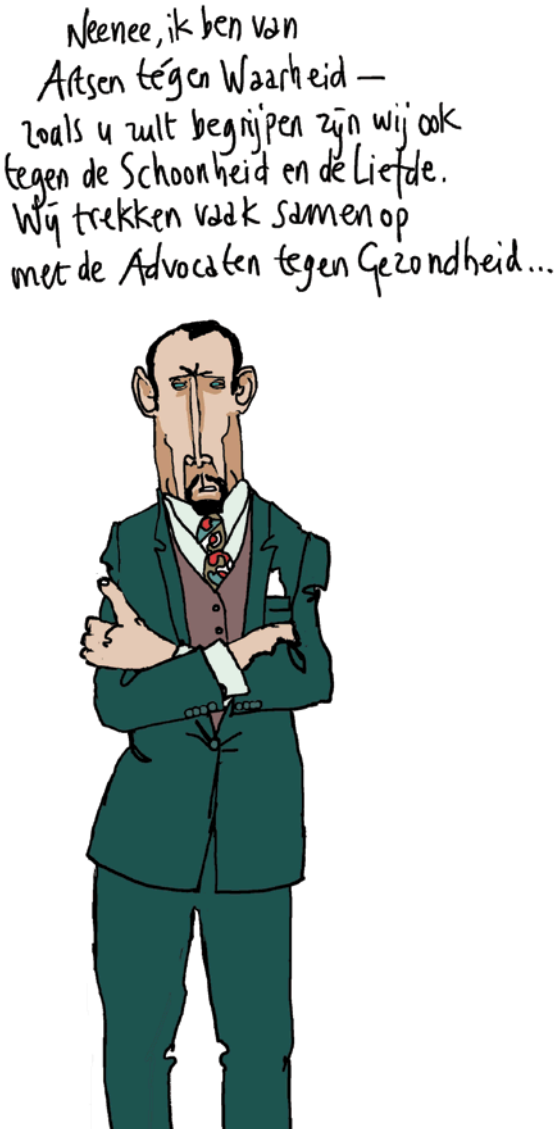
In de betreffende kwestie waren naar het oordeel van het hof geen zodanige feiten en omstandigheden gepresenteerd die op zichzelf reeds voldoende grond gaven om zonder nader onderzoek het handelen van verweerders als tuchtrechtelijk verwijtbaar in de zin van artikel 46 Advocatenwet te kwalificeren. Het hof oordeelde dat het (om in hun klachten te kunnen worden ontvangen) op de weg van klagers had gelegen om een dergelijk onderzoek te doen en eventuele relevante onderzoeksbevindingen aan de beklaagde advocaten voor te houden en hen om een reactie te vragen. Het hof liep de verschillende klachten van klagers af en oordeelde dat klagers hun bezwaren onvoldoende hadden geconcretiseerd en rauwelijks tot indienen waren overgegaan. Op grond daarvan konden zij niet in hun klachten worden ontvangen.

Maatregelkeuze

Een beklaagde advocaat die naar het oordeel van het hof verwijtbaar had gehandeld in het kader van regels aangaande conflicterende belangenbehartiging van (voormalige) clienten, kon rekenen op de mitigerende omstandigheid dat hij zich bij zijn optreden geruime tijd gesteund wist door de deken en door een beslissing van de voorzitter van de raad. Daarbij had de voorzitter op een klacht over het optreden van verweerder in deze aangelegenheid geoordeeld dat de betreffende klagers geen recht toekwam op bescherming van gedragsregel 15 en de klacht kennelijk ongegrond verklaard. De beklaagde advocaat kreeg een waarschuwing opgelegd (HvD 31 januari 2022, ECLI:NL:TAHVD:2022:16).

Onpartijdige en onafhankelijke tuchtrechter

Vanuit Europeesrechtelijk perspectief bestond aandacht voor de eisen van onpartijdigheid en onafhankelijkheid waaraan een tuchtgerecht voor advocaten dient te voldoen gelet op artikel 6 EVRM (EHRM 22 juli 2021, ECLI:CE:ECHR:2021:0722JUD004344719, *Reczkowicz/Polen*). De Poolse advocaat Reczkowicz was drie jaar geschorst vanwege diverse incidenten bij de rechtsbijstand van haar cliënt. Zij ging tegen deze beslissing in beroep, waarbij haar bezwaren uiteindelijk onherroepelijk werden afgewezen door de Tuchtkamer van het Hooggerechtshof. Bij het Europese Hof voor de Rechten van de Mens klaagde Reczkowicz dat de Tuchtkamer geen 'gerecht dat bij de wet is ingesteld' was en onpartijdigheid en onafhankelijkheid miste. De rechters

van de Tuchtkamer werden immers door de Poolse president benoemd, op voordracht van de Nationale Raad voor de Rechtspraak. Dat was in strijd met nationaal recht en in strijd met de scheiding der machten en gerechtelijke onafhankelijkheid, aldus Reszkowitz. Het Europese Hof gaf haar gelijk en oordeelde, kort gezegd, dat de procedure voor het benoemen van rechters ten onrechte was beïnvloed door de wetgevende en uitvoerende machten. Dat droeg bij aan een fundamentele onrechtmatigheid waardoor het proces nadelig werd beïnvloed en de legitimiteit van de Tuchtkamer werd aangetast. De Tuchtkamer was derhalve geen 'gerecht dat bij de wet is ingesteld' in de zin van artikel 6 EVRM.

Verhouding met wederpartij/derden

De advocaat die op verzoek van zijn cliënt, de stichting Artsen voor Waarheid, een GGD-voorlichtingsbijeenkomst in een school over vaccineren tegen COVID-19 bezocht om daar tijdens de voorlichting kritische juridische vragen te stellen, deed dat op een wijze die volgens de raad in strijd kwam met de onafhankelijkheid en professionele distantie (RvD Arnhem-Leeuwarden 7 maart 2022, ECLI:NL:TADRARL:2022:23). De advocaat had onder meer de aanwezige GGD-medewerkers herhaaldelijk naar hun naam gevraagd en hen beschuldigd van het plegen van ernstige misdrijven onder verwijzing naar regels, verdragen en wetten die geschonden zouden zijn. Ook had de advocaat, ondanks herhaalde verzoeken daartoe ook namens de school, geweigerd om het schoolgebouw te verlaten. Pas na interventie door politie en handhaving in de kantine, had de advocaat het schoolgebouw en het campusterrein verlaten. De raad overwoog dat de advocaat met zijn optreden onvoldoende de vereiste onafhankelijkheid tegenover zijn cliente heeft bewaard en daarbij onvoldoende professionele distantie heeft betracht. Weliswaar dient een advocaat de partijdige belangen van zijn cliënt voorop te stellen, maar de beklaagde advocaat heeft, door zich volledig te scharen achter de denkbeelden van zijn cliënte en die ook op voornoemde locaties uit te dragen zoals door hem gedaan, zijn professionele rol als onafhankelijk advocaat uit het oog verloren. Daarmee heeft hij het vertrouwen in de advocatuur en in zijn eigen beroepsuitoefening geschaad bij de betreffende medewerkers maar ook bij anderen doordat dit breed is uitgemeten in de pers en op social media. De advocaat had daarnaast ook moeten beseffen dat zijn handelen als ernstig bedreigend en intimiderend door de betreffende GGD-medewerkers kon worden ervaren. Juist in een tijdsgewricht van ernstige polarisatie rondom de coronamaatregelen had van de advocaat extra zorgvuldigheid in zijn optreden mogen worden verwacht, aldus de raad.

Onnodig grievend

De rol van sociale media kwam aan de orde in Raad van Discipline Amsterdam, ECLI:NL:TADRAMS:2021:20. Een advocaat had een bericht op LinkedIn geplaatst waarin hij een beleggingsplatform, dat via nepadvertenties van BN'ers klandizie verwierf, verweet zich schuldig te maken aan oneerlijke handelspraktijken. Het beleggingsplatform vond deze uitlating onnodig grievend, maar daar was de raad het niet mee eens.

Wel onnodig grievend waren enkele uitlatingen van een advocaat op haar website over een deurwaarder, waardoor de identiteit van die deurwaarder kon worden achterhaald. De advocaat had de titel van haar weblog vormgegeven als 'de frauderende deurwaarder', waarbij zij sprak van 'een gerechtsdeurwaarder van Surinaamse komaf in Rotterdam'. De klagende deurwaarder was de enige Rotterdamse deurwaarder van Surinaamse komaf, zodat specifiek daaruit zijn identiteit kon worden afgeleid. Daarnaast had de advocaat in haar weblog verwezen naar een beslissing van de Kamer voor Gerechtsdeurwaarders tegen de klagende deurwaarder, maar daarin was de handelwijze van de deurwaarder niet betiteld als fraude. De advocaat laat in haar blog na aan te geven waarom zij wel meent dat die handelwijze als fraude moet worden beschouwd. Nu de uitspraak van de gerechtsdeurwaarderstuchtrechter niet bij het weblog in kwestie was gevoegd en een link naar die uitspraak ontbreekt, had de lezer niet de mogelijkheid zich zelfstandig een oordeel over de handelwijze van de deurwaarder te vormen. De lezer zal dan al snel afgaan op hetgeen door de advocaat in haar webblog is gesteld. Onder deze omstandigheden rustte ook naar het oordeel van de raad op de advocaat een bijzondere verplichting haar woorden zorgvuldig te kiezen (RvD 's-Gravenhage 6 april 2020, ECLI:NL:TADRSGR:2020:79).

Omgang met vertrouwelijke gegevens

In enkele beslissingen kwam naar voren dat een advocaat gehouden is zorgvuldig om te gaan met gevoelige dan wel vertrouwelijke gegevens. Uit vaste jurisprudentie van het hof volgt dat de uit hoofde van een mediationovereenkomst tussen partijen geldende geheimhoudingsverplichting op onaanvaardbare wijze zou inboeten als het de advocaat steeds vrij zou staan om naar eigen goeddunken, op grond van een eigen opvatting omtrent hetgeen het belang van de cliënt meebrengt, te bepalen dat in de procedure dan wel anderszins gebruik zal worden gemaakt van een stuk uit de mediation (HvD 6 november 2020, ECLI:NL:TAHVD:2020:223).

Ook een mediator heeft een (zelfstandig) belang bij geheimhouding door partijen, om de eigen vrijheid en vertrouwelijkheid te kunnen waarborgen. Een mediator is dus klachtgerechtigd bij een klacht over schending van de geheimhouding door één van partijen. Toch was in de voorgelegde kwestie het delen van informatie uit mediation (bij de strafrechter) niet verwijtbaar. Onder bijzondere omstandigheden kan worden afgeweken van de vaste jurisprudentie, en daarvan was volgens de raad sprake omdat tegen de cliënte van de advocaat een strafzaak liep specifiek over het onderdeel van mediation. Ter verdediging van haar cliente mocht de advocaat gebruikmaken van vertrouwelijke informatie uit de mediation (RvD Amsterdam 17 mei 2021, ECLI:NL:TADRAMS:2021:103).

Geheimhoudingsplicht (ook jegens de rechtsbijstandsverzekeraar)

Een advocaat is ook gehouden vertrouwelijkheid en zorgvuldigheid te betrachten inzake het al dan niet delen van dossierstukken en procesadvies aan de rechtsbijstandsverzekeraar van de cliënt. Dat kwam naar voren in de kwestie waarbij een advocaat aan de rechtsbijstandsverzekeraar (delen van) het dossier van de (wijlen) moeder van een klager had verstrekt, inclusief het negatieve procesadvies van een voormalig kantoorgenoot, terwijl klager met die voormalig kantoorgenoot had afgesproken het negatieve advies niet aan de verzekeraar te verstrekken. Daarna had de advocaat het dossier op verzoek van de verzekeraar verstrekt aan een opvolgend advocaat, in het kader van een second opinion. De verwijten van klager dat een en ander zonder zijn toestemming en medeweten is gebeurd, en dat de advocaat geen pogingen heeft ondernomen om de verstrekking aan de verzekeraar ongedaan te maken, waren volgens het hof gegrond. Het hof stelt voorop dat de plicht tot geheimhouding behoort tot de kernwaarden van de advocatuur en dat doorbreking daarvan door de advocaat slechts in zeer uitzonderlijke gevallen aan de orde kan komen. Daarbij valt te denken aan een directe dreiging van ernstig, toekomstig gevaar voor de advocaat zelf of een betrokkene dat zonder het doorbreken van het beroepsgeheim niet kan worden afgewend. Deze geheimhoudingsplicht gaat vóór op de verplichtingen van een advocaat jegens een derde, zoals een verzekeraar die de advocaat voor zijn rechtsbijstand betaalt. Het is aan de verzekerde cliënt om te bepalen welke invulling hij wil geven aan de polisverplichtingen jegens de verzekeraar en niet aan de advocaat (HvD 3 april 2020, ECLI:NL:TAHVD:2020:81).

Langs dezelfde lijn oordeelde het hof dat een advocaat de kernwaarde vertrouwelijkheid had geschonden door de rechtsbijstandsverzekeraar per e-mail en nadien nog telefonisch in te lichten over de reden van de vertrouwensbreuk met zijn cliënt. Daarbij heeft zij ook verzuimd om aan klager een afschrift van de e-mail te verstrekken. Dit betreft correspondentie over de zaak en behoort tot het dossier. Dat het een e-mail aan een derde betrof, achtte het hof niet van belang. Immers in de regel is een substantieel gedeelte van de correspondentie in een dossier gericht aan een derde, bijvoorbeeld een tegenpartij. Dat de e-mail strikt genomen niet ging over de inhoud van het onderliggende geschil waarvoor de advocaat was ingeschakeld maakte dat niet anders (HvD 23 augustus 2021, ECLI:NL:TAHVD:202:142).

Ook een door de rechtsbijstandsverzekeraar ingeschakelde advocaat schond zijn geheimhoudingsplicht door een e-mailbericht van zijn cliënt met daarin informatie over diens fysieke gesteldheid door te zenden aan de verzekeraar. Deze e-mail bevatte informatie betreffende de fysieke gesteldheid van de cliënt aan de hand van (de meting van) zijn bloedsuikerwaarden, de betekenis van die waarden en wat de huisarts volgens de cliënt aan informatie had vastgelegd in het dossier. Naar het oordeel van het hof betrof die e-mail medische informatie. De vraag of deze informatie medisch gezien juist was of vastgesteld dan wel verstrekt door een arts deed voor de kwalificatie als medische gegevens niet ter zake (HvD 31 augustus 2020, ECLI:NL:TAHVD:2020:166). Een advocaat is het voorts niet toegestaan om zonder goede reden een historisch uittreksel van een persoon bij de Basisregistratie Personen (BRP) te vragen. Het enkele vergaren van bewijs voor een stelling is daartoe niet voldoende, zo was al af te leiden uit de beslissing van het hof in 2015 (HvD 23 maart 2015, ECLI:NL:TAHVD:2015:96). Het mogelijk aanspannen van een gerechtelijke procedure is wel een goede reden, waarbij niet relevant is of die procedure uiteindelijk gevoerd is of niet (RvD 30 september 2020, ECLI:NL:TADRSGR:2020:161).

VERHOUDING MET DE CLIËNT

Communicatie: inhoud opdrachtbevestiging en afspraken

De advocaat die een standaard opdrachtbevestiging gebruikte met daarin een afstandsverklaring inzake gefinancierde rechtshulp kwam daar niet mee weg. Ook al zou de cliënt hebben geweten dat de advocaat alleen betalende zaken aannam, dan nog had de advocaat de mogelijkheid van gefinancierde rechtshulp uitdrukkelijk moeten bespreken: de cliënt voorlichten dus en dan de beslissing daarover vastleggen en schriftelijk aan de cliënt bevestigen (HvD 10 januari 2020, ECLI:NL:TAHVD:2020:19).

Anders liep het bij de advocaat die een toevoegingszaak overnam in een echtscheidingszaak en na ontvangst van de stukken de cliënt liet weten geen uren meer op die toevoeging te kunnen declareren. Zij wilde de zaak alleen tegen betaling voortzetten en deed daartoe een voorstel, dat de cliënt accepteerde. Later kwam de cliënt daarop terug en meende in het intakegesprek te hebben begrepen dat de zaak op toevoeging zou worden voortgezet. De raad vond dat de advocaat niet duidelijk was geweest door eerst de verwachting te wekken dat de behandeling op toevoegingsbasis zou geschieden en later betalend voor te stellen. Bovendien had de advocaat ook naar rato van het aantal bestede uren kunnen afrekenen met de eerste behandelend advocaat. Het hof ziet het anders. De advocaat kon pas na ontvangst en bestudering van de stukken beoordelen of de toevoeging nog ruimte bood. Zij had daarna een nieuw voorstel gedaan dat de cliënt zonder morren had aanvaard. Daarmee was niet tuchtrechtelijk laakbaar gehandeld (HvD 1 november 2021, ECLI:NL:TAHVD:2021:199).

Een advocaat die zijn cliënt wiens zaak zich ook in het Verenigd Koninkrijk (VK) afspeelde, adviseerde een Engelse merkenrechtadvocaat erbij te betrekken, moest helder(der) communiceren over de verdeling van verantwoordelijkheden. De Engelse advocaat schreef een advies over de strategie in het VK. De advocaat in Nederland stelde voor dat zijn kantoor de declaraties van de Engelse advocaat zou betalen en doorbelasten aan de cliënt. Er kwam een ingewikkeld voorstel met success fees voor bijstand van de Engelse advocaat, dat rechtstreeks aan de cliënt werd gestuurd. De eerste declaraties werden door het kantoor van de Nederlandse advocaat betaald, maar na een paar maanden ontstond ongenoegen bij de cliënt. Die knoopte een rechtstreekse opdrachtrelatie aan met de Engelse advocaat, inclusief engagementletter, maar de onmin bleef en de cliënt betaalde niet: niet aan de Nederlandse noch aan de Engelse advocaat. Er volgde een klacht tegen de Nederlandse advocaat over de inschakeling van de Engelse advocaat en de problemen die de cliënt had met de wijze waarop de bijstand plaatsvond en de kosten daarvan. Die klacht was terecht, zo vond het hof. Die bijstand vond plaats onder toeziend oog van de Nederlandse advocaat. Die was niet verantwoordelijk voor het optreden van de Engelse advocaat, want die heeft een zelfstandige verantwoordelijkheid, maar hij had er wel voor moeten waken dat de cliënt goed begreep wat er ging gebeuren en wat dat ging kosten. Hij had meer werk moeten maken van de uitleg over de rol en verantwoordelijkheden van de Engelse advocaat. Hij had moeten aangeven wat de Engelse advocaat zou gaan doen: het hof spreekt van een driehoeksverhouding. Hij had ook moeten nagaan of de cliënt begreep tot welke kosten de zaak in de UK zou kunnen gaan leiden. Hij had de afspraken rondom de dienstverlening adequaat moeten vastleggen. Dat gold in elk geval voor de periode waarin hij zelf betrokken was en de cliënt nog geen engagementletter van de Engelse advocaat had ontvangen. Dat hield volgens het hof ook in dat hij er in die periode op had moeten toezien dat de Engelse advocaat de afspraken met zijn cliënt overzichtelijk en begrijpelijk vastlegde. Door dat alles te hebben nagelaten en onduidelijkheid te hebben laten bestaan, had hij niet volgens de professionele standaard gehandeld.

De raad had deze omissie ook nog eens langs de lat van de kernwaarde financiële integriteit gelegd en overwogen een schorsing op te leggen, maar vanwege het blanco tuchtrechtelijk verleden voor een berisping gekozen. Het hof ging hier echter niet in mee. De noodzaak van vastlegging van afspraken is groot, maar de financiële integriteit is hier niet in het geding geweest, aldus het hof. De maatregel blijft echter een berisping (HvD 15 november 2021, ECLI:NL:TAHVD:2021:213).

De advocaat moet ook weten wanneer de opdracht klaar is en hij moet ophouden met optreden. Als de cliënt aangeeft dat hij tevreden is met een schikking, het bedrag betaald is – rechtstreeks aan de client – en de dagvaarding moet worden ingetrokken, geeft het geen pas om alsnog een repliek in te dienen en door te gaan. De advocaat in kwestie had gevorderd het schikkingsbedrag op zijn rekening te laten betalen en dat was niet gebeurd. Hij had zijn cliënt niet op de hoogte gehouden van de voortgezette proceshandelingen. Onbegrijpelijk en ernstig verwijtbaar, aldus het hof (HvD 6 juli 2020, ECLI:NL:TAHVD:2020:122).

Communicatie: procesadvies

Een advocaat die haar cliënte achtereenvolgens een kort geding en een bodemprocedure met daarin een reconventionele eis als gevolg van een uitspraak van een Russische rechter laat voeren, is niet alleen inhoudelijk tekortgeschoten, maar had ook beter moeten communiceren. Er was niet geadviseerd over de voor- en nadelen van de procedures, waaronder de risico's van de potentiële eis in reconventie. Onderzoek en advies over alternatieve oplossingen waren achterwege gebleven. Dat raakte volgens het hof ook de kernwaarde deskundigheid (HvD 23 augustus 2021, ECLI:NL:TAHVD:2021:150).

Ook de advocaat die een cliënt bijstond in een zaak over onrechtmatige concurrentie ontving een afstraffing van het hof. Nadat een voorlopig getuigenverhoor niets had opgeleverd, startte de advocaat een bodemprocedure waarin het bewijs niet geleverd kon worden. Uit gedragsregel 16 volgt volgens het hof dat de advocaat zijn cliënt dient te informeren over de haalbaarheid van de zaak en het risico van (proces)kosten en dat advies moet schriftelijk worden vastgelegd (HvD 23 augustus 2021, ECLI:NL:TAHVD:2021:143).

Declareren: tenaamstelling declaraties

De deken trad op tegen een advocaat omdat deze gedeclareerd had aan en op naam van een vennootschap terwijl de werkzaamheden waren verricht voor een particuliere dame. Er was niet voor de vennootschap gewerkt. Er was dus ook geen reden om aan de vennootschap facturen te sturen en daarin diensten met btw belast in rekening te brengen.

De raad zag er niets onbehoorlijks in. Een derde mag de kosten van de advocaat vergoeden. Wel moet duidelijk zijn dat er geen misverstanden kunnen ontstaan, bijvoorbeeld over de btw. Hier stond duidelijk dat het de dame in kwestie en haar zaak betrof. Het was vervolgens de verantwoordelijkheid van de vennootschap om de facturen niet anders te gebruiken dan waarvoor deze zijn bedoeld, aldus de raad.

De deken vond het maar onduidelijk: wanneer mag het wel en wanneer mag het niet? Het hof gaf het volgende spoorboekje. Uitgangspunt is dat de declaratie op naam staat van de opdrachtgever/cliënt ten behoeve van wie het werk wordt verricht. Ook wanneer cliënt en derde vragen om de declaratie aan de derde te richten, staat die nog steeds op naam van de cliënt, eventueel met toevoeging van attentie of per adres de derde. In elk geval moet uit de declaratie blijken wie de cliënt is, welke werkzaamheden voor de cliënt zijn verricht en op welke grond aan de derde wordt gedeclareerd. (HvD 19 februari 2021, ECLI:NL:TAHVD:2021:42).

Onjuist was het daarom om te declareren aan een bedrijf waarvan één van de twee directeuren werd bijgestaan in een strafzaak. Dat gebeurde op verzoek van de betreffende directeur. Volgens de raad was de declaratie inderdaad niet juist ingericht. De tenaamstelling geschiedde zonder de di-

recteur als geadresseerde te noemen, uit de specificaties bleek evenmin dat de werkzaamheden ten behoeve van de directeur waren verricht en er bleek geen grond om de declaraties aan het bedrijf toe te zenden. Aldus getoetst aan de uitgangspunten die het Hof van Discipline in de hiervoor genoemde zaak (ECLI:NL:TAHVD:2021:42) had gegeven, deugden de declaraties niet. De klacht sneuvelde echter op de ontvankelijkheid van klaagster, het bedrijf: de raad zag voor deze geen specifiek belang om te klagen (RvD 's-Hertogenbosch, 26 april 2021, ECLI:NL:TADRSHE:2021:75).

Declareren: zekerheid voor betaling

De advocaat mag een voorschot in geld vragen als zekerheid voor betaling van zijn declaraties (gedragsregel 19). Als hij daar van af wil wijken, moeten er bijzondere omstandigheden zijn en behoort overleg met de deken plaats te vinden. Wat niet mag, is zonder aan die vereisten te voldoen een andere vorm van zekerheid bedingen. In het geval waarin de advocaat de vader bijstond en bij wijze van garantstelling een machtiging van de zoon had bedongen voor de betaling van de declaraties ten behoeve van de zaken van de vader, was de advocaat in overtreding van gedragsregel 19. De machtiging zag op gelden die de zoon uit de erfenis van zijn overleden moeder zou ontvangen. Dat is geen voorschot in geld, maar een andere vorm van zekerheid die niet, althans niet zonder meer, is toegelaten (HvD 6 december 2021, ECLI:NL:TAHVD:2021:226).

Belangenverstrengeling

Wanneer een advocaat optreedt in opdracht van een verzekeraar voor een verzekerde, moet hij ook oog houden voor de belangen van de verzekerde én contact met hem houden. De advocaat die op aangeven van de verzekeraar voor de verzekerde in de procedure een verweer voerde waar de verzekerde niet in gekend was en het ook niet mee eens was, schoot tekort. De advocaat had moeten onderkennen dat de verzekerde een ander standpunt had willen innemen dan de verzekeraar en dat helder moeten krijgen eer hij met de zaak verder was gegaan. Hij had geen inhoudelijk contact gezocht met de verzekerde en dat viel hem te verwijten. Als zou blijken dat de standpunten van verzekeraar en verzekerde niet te verenigen waren geweest, dan had hij beide partijen moeten wegsturen (HvD 23 augustus 2021, ECLI:NL:TAHVD:2021:144).

Er kan ook sprake zijn van belangenverstrengeling als er (nog) geen cliëntrelatie is. De advocaat die van een potentiele cliënt, een betrokkene in een geschil over een nalatenschap, een feitenrelaas toegezonden had gekregen en ook daarover met deze had gesproken, kan niet later voor de notaris optreden die in verband met de afhandeling van de nalatenschap civielrechtelijk wordt aangesproken. Het feit dat geen sprake was geweest van een cliëntrelatie met de betrokkene en gedragsregel 7 (oud) niet van toepassing was, was dus niet voldoende verweer van de advocaat. De situatie *an sich* kan voldoende zijn voor onbetamelijk handelen. Het hof voegde daaraan toe dat de advocaat niet kan verhinderen dat hem ongevraagd schriftelijk een feitenrelaas wordt toegezonden. Als dat al voldoende zou zijn voor het vestigen van een conflicterend belang, werkt dat te belemmerend voor de vrije praktijkuitoefening. Met name problematisch was echter dat de advocaat ook nog eens lang en uitvoerig met de betrokkene had gesproken (HvD 3 april 2020, ECLI:NL:TAHVD:2020:79).

Ook een erfeniskwestie was de zaak waarin de advocaat voor twee broers optrad die het op enig moment niet meer eens werden over de koers. Waar de ene broer wilde onderhandelen om de procedure na een schikking te kunnen staken, wilde de andere doorgaan. Met een noodgreep heeft de advocaat zich toen onttrokken voor de broer die wilde onderhandelen en staken. Die maakte toen al bezwaar en vond dat de advocaat voor geen van beiden had mogen doorgaan. Jaren later kwam de andere broer, waarvoor de advocaat dus verder was gegaan, terug bij de advocaat met de opdracht om tegen zijn broer, voor wie de advocaat zich had onttrokken, op te treden. De advocaat aanvaardde die opdracht en gebruikte en passant ook nog een document dat hij ooit van de heengezonden broer had ontvangen. Getoetst aan gedragsregel 15 staan alle seinen op rood: dezelfde zaak, vertrouwelijke informatie voorhanden en de wetenschap dat de oud-cliënt bezwaar had. De opdracht had nooit aangenomen mogen worden (HvD 25 oktober 2021, ECLI:NL:TAHVD:2021:187).

De auteurs zijn advocaat bij respectievelijk VanNiekerkCieremans Advocaten te Rotterdam, KBS Advocaten te Utrecht en De Clercq Advocaten Notariaat te Leiden.

Noot

1 Op grond van het toegevoegde derde lid bij artikel 5:20 Awb: 'Het bestuursorgaan onder verantwoordelijkheid waarvan de toezichthouder werkzaam is, is bevoegd tot oplegging van een last onder bestuursdwang ter handhaving van het eerste lid.'

Mansfield Rule kan ook Nederland kleur brengen

Net zomin als de Nederlandse is de Amerikaanse balie divers. De VS kennen echter de Mansfield Rule, die verandering stimuleert. Dat initiatief kan Nederland ook vooruit helpen.

— door **Danisha Idu**

Al jaren zijn Diversiteit en Inclusie (D&I) populaire thema's binnen de Nederlandse advocatuur.[1] Meerdere advocatenkantoren zijn hier op verschillende manieren actief mee bezig, denk bijvoorbeeld aan D&I-commissies, seminars, trainingen over impliciete vooroordelen en aandacht voor niet-christelijke feestdagen. Er bestaan ook kantooroverschrijdende initiatieven zoals het Bridges Network en het NOvA Platform Diversiteit en Inclusie.[2] Het zijn initiatieven die breed worden gedragen en nodig zijn.[3] Bij de grote advocatenkantoren blijft het aandeel vrouwelijke partners sterk achter. Van de 1.064 partners bij de top vijftig-kantoren is slechts 22,9% vrouw.[4] Het aantal advocaten (of partners) met een biculturele achtergrond, een beperking of lhbti+-identiteit is niet bekend.[5] Naar schatting vormen advocaten met een niet-westerse migratieachtergrond slechts 2% bij de grootste advocatenkantoren, terwijl het aandeel rechtenstudenten met een niet-westerse migratieachtergrond op universiteiten ongeveer 20,4% is.[6]

VERGELIJKING MET DE VERENIGDE STATEN

Nederland is niet het enige land dat te maken heeft met een ondervertegenwoordiging van advocaten behorende tot een minderheidsgroep in de advocatuur. Ook in de Verenigde Staten van Amerika (VS) is de advocatuur – historisch bezien een door witte, heteroseksuele mannen gedomineerde professie – een van de minst diverse en inclusieve beroepsgroepen en ook in de VS staat D&I hoog op de agenda.[7]

Ik heb onderzoek gedaan naar D&I in de advocatuur in Austin, Texas – een van de meest diverse staten – met de vraag welke concrete D&I-initiatieven wellicht ook in Nederland opvolging verdienen.[8] In interviews met advocaten kwamen de volgende D&I-onderwerpen ter sprake: (i) het belang van mentorschap, (ii) de rol van belangenorganisaties,[9] (iii) het creëren van bewustzijn bijvoorbeeld door cursussen over D&I als opleidingspunten te laten tellen of door een vaste column over D&I in een algemeen juridisch magazine op te nemen, (iv) rolmodellen, (v) flexibelere werktijden zodat gezinstaken gemakkelijker kunnen worden gecombineerd met werk en tot slot (vi) *allies*, mensen behorend tot de dominante cultuur die zich uitspreken over D&I. Interessante ideeën waarvan een deel ook al in Nederland wordt toegepast.

Dit artikel ziet op een bekend, VS-breed initiatief (waar ook kantoren in Austin aan meedoen): de *Mansfield*

Rule. Is dit iets wat wij ook in Nederland zouden moeten invoeren?

DE MANSFIELD RULE: WAT HOUDT HET IN?

De Mansfield Rule is ontwikkeld door het *Diversity Lab*, een organisatie die tot doel heeft D&I in de advocatuur te stimuleren door innovatie, dataverwerking en gedragswetenschappen.[10] De Mansfield Rule is gebaseerd op de NFL's (de National (American) Football League) *Rooney Rule*. De Rooney Rule verplicht teams om ten minste één kandidaat uit een (etnische) minderheidsgroep te interviewen voor de positie van hoofdcoach.[11] Hierdoor geïnspireerd is in 2017 de Mansfield Rule tot stand gekomen. Het is vernoemd naar Arabella Mansfield, de eerste vrouwelijke advocaat in de VS.[12]
De Mansfield Rule houdt het volgende in:

> *'Law firms participating in the Mansfield Rule yearlong certification are required to consider 30% women, attorneys of color, attorneys with disabilities, and LGBTQ attorneys for top leadership roles, senior-level lateral hiring, promotions into the equity partnership, and participation in client pitch meetings.'*[13]

Het doel van de Mansfield Rule is om meer minderheden op seniorposities te krijgen. Bijvoorbeeld: als het management van een advocatenkantoor een lijst van vijf kandidaten heeft opgesteld voor een vacature in het bestuur, moeten volgens de Mansfield Rule twee van die kandidaten behoren tot een minderheidsgroep zoals hiervoor genoemd. De Mansfield Rule is geen (federale) wetgeving, het is een initiatief waar kantoren vrijwillig aan kunnen deelnemen. Benadrukt wordt dat de Mansfield Rule geen quotum is. Het verplicht kantoren niet om bijvoorbeeld dertig procent van de partnergroep uit diverse advocaten te laten bestaan. Het gaat om de samenstelling van de groep kandidaten. Wie uiteindelijk gekozen wordt, is nog steeds afhankelijk van de kwaliteiten en ervaring van de kandidaten.
Het Diversity Lab helpt kantoren bij het voldoen aan de Mansfield Rule. Dit is namelijk geen gemakkelijke opgave. Het vereist een hoop administratief werk, zo moet onder andere voor het kantoor duidelijk zijn welke advocaten behoren tot een minderheidsgroep. Ook moet hiernaar worden gevraagd bij sollicitatiegesprekken. Hierna wordt uitgebreider ingegaan op de registratie van persoonsgegevens. Daarnaast is voor een effectieve deelname aan het Mansfield programma praktisch ook vereist dat het kantoor voldoende promotiemogelijkheden kent (als slechts één keer in de zoveel jaar een nieuwe vennoot wordt toegelaten, heeft deelname weinig zin). Om deze praktische redenen kunnen dus vooral de grotere kantoren (meer dan honderd advocaten) in aanmerking komen voor deelname aan het Mansfield programma.[14] Naast hulp met het verwerken en registreren van persoonsgegevens, verricht het Diversity Lab minimaal twee keer per jaar een check-in bij het deelnemende kantoor en organiseert zij maandelijkse bijeenkomsten waar kantoren kennis kunnen delen en ook experts op het gebied van D&I aanwezig zijn.[15] Indien een deelnemend kantoor een jaar lang heeft voldaan aan de Mansfield Rule, krijgt zij van het Diversity Lab het label *'Mansfield Certified'*.[16] Op dit moment doen ongeveer rond de honderd Amerikaanse kantoren mee aan het Mansfield Programma.[17]

HET REGISTREREN EN VERWERKEN VAN PERSOONSGEGEVENS

Cruciaal voor toepassing van de Mansfield Rule is het beschikken over persoonsgegevens: welke advocaten behoren tot een minderheidsgroep? Het Amerikaanse systeem gaat uit van *'self-identification'*.[18] Advocaten verstrekken – op vrijwillige basis – informatie over hun etniciteit, seksuele geaardheid, eventuele beperkingen en gender en deze gegevens worden opgenomen in hun personeelsdossier.
Is het registeren van dergelijke persoonsgegevens iets wat wij ook in Nederland zouden kunnen doen? Naar mijn mening laat de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) daar ruimte voor en kan dit helpen bij het verbeteren en concretiseren van diversiteitsplannen. Kantoren zouden informatie kunnen verzamelen over personen met een beperking, etnisch-culturele achtergrond, gender, leeftijd en seksuele oriëntatie. Met uitzondering van leeftijd en gender, kwalificeert de AVG deze gegevens als bijzondere persoonsgegevens.[19] Indien de betrokken advocaat het kantoor op vrijwillige basis uitdrukkelijk toestemming verleent om deze gegevens te verwerken in het kader van antidiscriminatie- en/of diversiteitsbeleid dan staat de AVG een dergelijke verwerking van gegevens in beginsel toe.[20] Voor de definities van de termen 'etnische afkomst' of een 'beperking' kan bijvoorbeeld worden aangesloten bij de door het CBS gehanteerde definities of worden uitgegaan van *'self-identification'*.[21]

NEDERLANDSE MANSFIELD CERTIFIED KANTOREN?

Het lijkt dus juridisch mogelijk voor Nederlandse kantoren om de Mansfield Rule te volgen. De vraag die opkomt, is of toepassing van deze regel D&I in Nederland zal verbeteren.

In de Amerikaanse literatuur zijn de meningen verdeeld over de vraag of de Mansfield Rule daadwerkelijk leidt tot meer diversiteit. Cecchi-Dimeglio (verbonden aan Harvard Law School) heeft de personeelssamenstelling tussen advocatenkantoren die deelnemen aan het Mansfield-traject en kantoren die dat niet doen over de periode 2007 tot 2019 met elkaar vergeleken. Haar conclusie: *'The Mansfield Rule has no measurable impact on the diversity proportion of the population of the firm, its growth rate, or its predictable behavior related to their firm's diversity.*[22] Uit andere studies, waaronder die van het Diversity Lab zelf, is echter gebleken dat de Mansfield Rule wel degelijk effect heeft. Zo zou de diversificatie in leiderschapsposities in 'Mansfield-kantoren' dertig keer zo sterk zijn gestegen ten opzichte van niet-Mansfield-kantoren.[23]

Naast de vraag of de Mansfield Rule daadwerkelijk en op korte termijn leidt tot een meer diverse toplaag, zijn er ook andere voor- en nadelen die kort worden toegelicht.

Allereerst is het zinvol om data te registreren want dat biedt concrete inzichten. Het D&I-debat in Nederland voelt soms aan als tasten in het duister: de omvang van het 'diversiteitstekort' is niet te meten (we moeten het doen met schattingen) en evenmin is enige vooruitgang te kwantificeren. Indien de registratie en verwerking van gegevens op vrijwillige basis geschieden, zijn er weinig privacybezwaren. Op basis van deze data wordt meer inzicht verkregen in de problematiek en kunnen concretere D&I-plannen worden gemaakt.[24]

Daarnaast verplicht de Mansfield Rule deelnemers om samen te werken, *best practices* te delen en van elkaar te leren tijdens de maandelijkse bijeenkomsten.[25] Deze samenwerking biedt voordelen. Grofweg loopt in Nederland elk Zuidas-kantoor tegen dezelfde problemen aan: hoe vind ik divers talent, hoe behoud ik divers talent, hoe zorg ik voor een inclusievere bedrijfscultuur en hoe krijg ik een meer diverse toplaag? Een meer diverse en inclusievere advocatuur vereist samenwerking en gedeelde verantwoordelijkheid.

In de VS worden het openbare karakter en de transparantie over onder andere het partnertraject/overwegingen rondom promoties als positief beschouwd.[26] Deelname aan de Mansfield Rule vraagt om documentatie vanuit de kantoren en kan transparantie en verantwoordingsgevoel op het gebied van D&I bevorderen. Tevens kan het de concurrentiepositie van advocatenkantoren verbeteren. In de VS lijken cliënten D&I steeds meer in hun advocatenkeuze te betrekken.[27]

Tot slot kan toepassing van de Mansfield Rule voor kantoren een waardevolle cultuurverandering teweegbrengen waarbij de stereotypen over wie als toekomstig leider kan fungeren, in twijfel worden getrokken.

Er zijn ook nadelen aan de Mansfield Rule. Om te beginnen richt de Mansfield Rule zich alleen op cijfers: is dertig procent van de kandidaten divers? D&I houdt meer in dan het aantal diverse partners. Met deze nadruk op cijfers kan gemakkelijk voorbij worden gegaan aan de inspanningen die een kantoor intern levert maar nog niet meteen resulteren in dertig procent diverse kandidaten voor seniorposities. Zoals al eerder opgemerkt, staat empirisch niet vast dat de Mansfield Rule leidt tot meer diversiteit. Met betrekking tot de NFL's Rooney Rule is een veelgehoord bezwaar dat de regel dat één kandidaat niet-wit is, in de praktijk dient als een formeel vereiste, een *'check the box'*.[28] Het zou de daadwerkelijke selectie voor de positie van hoofdcoach niet veranderen. De Mansfield Rule zou hetzelfde lot beschoren kunnen zijn.

Terugkomend op de centrale vraag van dit artikel: zou de Mansfield Rule ook in Nederland gewenst zijn? De Mansfield Rule is een goed initiatief (daar zijn de meeste Amerikanen het over eens), maar het is op zichzelf niet het wondermiddel om onderrepresentatie, uitsluiting en achterstelling op te lossen. Immers, D&I is meer dan diversificatie van de kandidatengroep voor leiderschapsposities binnen grote advocatenkantoren. Desalniettemin zijn er goede redenen voor Zuidas-kantoren om te pleiten voor invoering van de Mansfield Rule: (i) het stellen van concrete doelen past binnen het bedrijfsmodel (het is meetbaar, heb je aan de regel voldaan ja of nee?); (ii) de samenwerking met andere kantoren is efficiënter dan het huidige systeem waar elk kantoor zelf probeert het wiel uit te vinden, (iii) kantoren geven hiermee het signaal af dat zij daadwerkelijk meer divers wensen te zijn hetgeen kan leiden tot cultuurveranderingen die het inclusiviteitsgevoel kunnen verbeteren. Bovendien verbeteren Nederlandse kantoren hiermee hun (internationale) concurrentiepositie. Voor wie toepassing van de Mansfield Rule als 'Amerikaanse toestanden' aanvoelt, doe ik een gerelateerde suggestie. Mijns inziens zou het D&I-debat in Nederland sterk gebaat zijn bij data. Laten we met elkaar van gedachten wisselen over de vraag of kantoren persoonsgegevens (seksuele geaardheid, etniciteit, gender en beperkingen) moeten registreren in het kader van D&I-plannen. Zoals men in de VS zegt: *'You cannot improve what you do not measure'*.[29]

Danisha Idu is advocaat bij Loyens & Loeff in Amsterdam. Ze studeerde een semester aan de University of Texas in Austin, waar ze zich onder andere richtte op het strafrecht, de doodstraf en constitutionele rechtsvergelijking.

Noten

1 Reeds in 2006 toonden advocatenkantoren zich voorstander van diversiteit en ondertekenden zesentwintig (grote) kantoren de diversiteitsintentieverklaring. N. Gloudemans-Voogd, 'De blanke balie: waarom diversiteitsbeleid faalt', *Het Advocatenblad*, oktober 2015. Om meer aansluiting te zoeken bij de huidige Nederlandse praktijk heb ik voor dit artikel gekozen voor de term 'Diversiteit en Inclusie' en niet het meer recente, vooral in de VS gebruikte *'Diversity, Equity and Inclusion'*.
2 K. Pijnappels, 'Multiculturele brug naar de zuidas', *Het Advocatenblad*, januari 2022. Platform Inclusie en Diversiteit | Nederlandse orde van advocaten (advocatenorde.nl).
3 Zo blijkt bijvoorbeeld uit de enquête van de NOvA van november 2021, Advocatuur hecht waarde aan diversiteit en inclusie | Nederlandse orde van advocaten (advocatenorde.nl).
4 'De stand van de advocatuur 2022', *Advocatie Magazine*, april 2022. *Bij vier van de vijf grootste Nederlandse advocatenkantoren is niet meer dan één op de vier partners vrouw.*, C. Ubbens, 'Advocaat, jong, vrouw en op de Zuidas: Partner worden? Ik ben niet gek', *NRC* 25 maart 2022.
5 Ik heb voor de terminologie aangesloten bij de door het Tropenmuseum opgestelde document: *Woorden doen ertoe: een incomplete gids voor woordkeuze binnen de culturele sector*, Words Matter (tropenmuseum.nl).
6 N. Nolvast & W. Kortleven, 'De transformatie tot jurist: socialisatie en diversiteit in de rechtenstudie', *Ars Aqui* januari 2021.
7 *'The legal profession is the least diverse and inclusive profession of all, failing to adapt to the ever changing demographics of American society',* H. Hull, 'Diversity in the Legal Profession: moving from rhetoric to reality', *Columbia Journal of Race and Law*, 2013.
8 Texas is etnisch een van de meest diverse staten in de VS, Census 2020. In Texas staan per 1 januari 2021 108.816 advocaten ingeschreven waarvan 38% vrouw is en 23% non-white. Zie State Bar Of Texas Department of Research and Analysis: Attorney Statistical Profile (2021-2022). Zie in dit verband ook V. Chen, *Lawyers of Color: Check Out Texas*, BloombergLaw.com, april 2022.
9 In de VS kent men zogenoemde *Affinity Bar Associations*. Het zijn non-profitverenigingen opgericht door advocaten zelf. De bekendste, grootste verenigingen in Austin zijn: de Austin Asian American Bar Association, Austin Black Lawyers Association, Hispanic Bar Association of Austin, South Asian Bar Association of Austin en de Travis County Women Lawyer's Association. Het doel van deze verenigingen is, samenvattend, *'to support and promote the social, professional, and legal interests of its members in the Austin area'.*
10 *'Diversity Lab is an incubator for innovative ideas and solutions that boost diversity and inclusion in law.',* zie Diversitylab.com.
11 P. Cecchi-Dimeglio, *The Impact of 'Soft' Affirmative Action Policies on Women and Minority Demographics, Hiring, Promotion, Attrition, and Leadership in Law Firms*, 2021; Cynthia Dubois, 'The Impact of "Soft" Affirmative Action Policies on Minority Hiring in Executive Leadership: The Case of the NFL's Rooney Rule', *Am. Law. Econ. Rev*, 208-233 (2016).
12 H. Hull, 'Diversity in the Legal Profession: moving from rhetoric to reality', *Columbia Journal of Race and Law*, 2013.
13 V. Cohen Jr., 'How the Mansfield Rule can move the needle', *LawGazette*, november 2021.
14 https://www.diversitylab.com/pilot-projects/mansfield-rule-2-0/.
15 Mansfield Rule 4.0 - Diversity Lab Diversity Lab. 'Diversity rules: a closer look at Mansfield Certification', Legal500.com.
16 Idem.
17 Sinds 2021 doen voor het eerst ook veertien kantoren mee uit het Verenigd Koninkrijk. Ook kantoren uit Canada doen mee aan het Mansfield programma. Mansfield Rule 5.0 & UK Expansion (2021-2022) - Diversity Lab Diversity Lab.
18 The U.S. Census Bureau and U.S. Equal Employment Opportunity Commission guidelines for collecting information on sex and race/ethnicity. 97-28653.pdf (govinfo.gov).
19 Artikel 9 lid 1 AVG.
20 Artikel 9 lid 2 onder a AVG. SER, *'Meten is weten: zich op effecten van diversiteits- en inclusiebeleid, charterdocument'*, december 2021.
21 De termen westerse en niet-westerse migratieachtergrond worden momenteel heroverwogen door het CBS, Het gebruik van 'westers-niet-westers' door het CBS.
22 P. Cecchi-Dimeglio, *The Impact of 'Soft' Affirmative Action Policies on Women and Minority Demographics, Hiring, Promotion, Attrition, and Leadership in Law Firms*, 2021.
23 Mansfield Rule 4.0 - Diversity Lab Diversity Lab.
24 SER, 'Meten is weten: zich op effecten van diversiteits- en inclusiebeleid, charterdocument', december 2021. SER, Universiteit Utrecht, Stichting NIM en Goldschmeding Foundation, 'Maak diversiteits- en inclusiebeleid SMART. Doelstellingen voor diversiteit en inclusie SMART formuleren', september 2021.
25 V. Cohen Jr., 'How the Mansfield Rule can move the needle', *LawGazette*, november 2021.
26 Mansfield Rule 4.0 - Diversity Lab Diversity Lab. 'Diversity rules: a closer look at Mansfield Certification', Legal500.com.
27 D. Stone, 'Let's talk about…the growing drive for diversity in the legal profession*', Counselmagazine.co.uk*, maart 2022. Dit kwam ook naar voren uit mijn interviews.
28 Z. Al-Khateeb, 'What is the Rooney Rule? Explaining NFL mandate to interview minority candidates, its effectiveness and criticisms', *Sportingnews.com*, maart 2022.
29 Deze uitspraak wordt vaak toegekend aan Peter Drucker, een Amerikaanse hoogleraar en consultant onder andere op het gebied van organisatieleer en management.

Boom

De mythe van de gewetenloze jongere ontrafeld

Morele ontwikkeling en jeugddelinquentie

Praktijkvoorbeelden en handvatten voor de formulering van de diagnose van het geweten

Frans Schalkwijk

ISBN: 9789024442768
eISBN: 9789024442775
1e druk, 2022, 256 pagina's

Bestel uw exemplaar vandaag via www.boompsychologie.nl

Boom

Gehackte cryptocommunicatie: ‘Voor lijdelijkheid is geen plaats meer’

— door **Justus Reisinger & Ruud van Boom**

Rechters moeten zich in het juridische gevecht om de rechtmatigheid van gehackte cryptochats niet langer lijdelijk opstellen, betogen advocaten Justus Reisinger en Ruud van Boom.

Sinds ons artikel van afgelopen jaar[1] hebben verschillende rechtbanken in Nederland verdachten, in strafzaken waarin het EncroChat-data ‘bepalend’ was voor het bewijs, veroordeeld tot jarenlange gevangenisstraffen. Daarbij werd steevast geoordeeld dat het interstatelijke vertrouwensbeginsel in de weg staat aan de rechterlijke toets van de rechtmatigheid van de verkrijging van dit EncroChat-data, terwijl deze rechtbanken – voor zover wij kunnen overzien – (desgevraagd) nalieten om onderzoek te doen naar de feiten waarvan de vaststelling noodzakelijk is alvorens te kúnnen concluderen of dit vertrouwensbeginsel überhaupt van toepassing is.

Ook in de literatuur is veel geschreven over het gebruik van cryptocommunicatie als bewijs in strafzaken. Het *Tijdschrift voor Bijzonder Strafrecht & Handhaving* wijdde zelfs een heel themanummer aan dit onderwerp. Bij lezing van de verschillende bijdragen valt ons op dat de auteurs uitgaan van ‘feitelijke vaststellingen’ zoals die zijn verwoord in gepubliceerde rechterlijke uitspraken. Deze ‘feitelijke vaststellingen’ blijken helaas niet altijd juist, waardoor de daarop voortbordurende (juridische) conclusies ook niet altijd houdbaar zijn. Zo was bij EncroChat geen sprake van het ‘opnemen’ van communicatie ‘in transport’, maar van het ‘overnemen’ van data uit individuele telefoons (op Nederlands grondgebied).

Sinds kort is er een lichtpuntje. Op 4 mei 2022 heeft de rechtbank Noord-Holland uitspraak gedaan in het onderzoek ‘Messina’ (ECLI:NL:RBNHO:2022:3844). Het lijkt erop dat deze rechtbank, na tomeloze inzet van (onder meer) Francoise Landerloo, er echt voor is gaan zitten, in tegenstelling tot collega-rechters in eerdere gevallen. De rechtbank zoekt de juridische diepgang en slecht enkele van de door het Openbaar Ministerie opgeworpen barrières.

Om te beginnen, wordt de barrière van het ‘ander voorbereidend onderzoek’ omver gehaald, op een wijze die overeenstemt met onze visie (en die van andere advocaten).

In paragraaf 3.5. sneuvelt vervolgens de barrière van het (klassieke) vertrouwensbeginsel: dat wat in Nederland is gebeurd, moet vol getoetst worden op naleving van Nederlands recht. Dat vindt ook steun in het arrest van de Hoge Raad van 22 april 2022 (ECLI:NL:HR:2022:612). Dat wat daarentegen in het

buitenland plaatsvindt, in het kader van een gezamenlijk onderzoeksteam, staat in beginsel niet ter toets door een Nederlandse rechter (aan (inter)nationaal recht). In beginsel, want het 'Stojković'-argument dat wij vorig jaar al bespraken, staat nog altijd: in geval van vergaande internationale samenwerking bij de opsporing, zoals hier, is gedeelde verantwoordelijkheid bijna vanzelfsprekend.

De rechtmatigheid van een 'hack' op individuele, 'Nederlandse' '*cryptophones*' moet hoe dan ook worden getoetst: naar Nederlands én Europees recht. De vraag is hooguit hoe omvangrijk die toets moet zijn, maar een proportionaliteitsbeoordeling zal daar hoe dan ook deel van uitmaken (naast het overzichtelijkere nalopen van de strikt formele eisen van Strafvordering). In het kader van die proportionaliteitsbeoordeling is, anders dan de rechtbank Haarlem overwoog, de vraag of sprake is van 'bulkinterceptie' bepaald niet terzijde te schuiven als 'voer voor semantici'. Trouwens, juristen zijn in zekere zin toch semantici?

Het Hof van Justitie en het EHRM denken in elk geval niet licht over 'bulkinterceptie'. Wat allereerst voor ogen gehouden moet worden, is dat een 'hack', zoals die bij EncroChat, beoogt ongedifferentieerd alle gegevens van alle telefoons veilig te stellen, terwijl van de 'bulk' van de gebruikers vooraf niet bekend is wie ze zijn of wat ze doen. Sommige rechtbanken, waaronder zelfs de rechtbank Haarlem, overwegen in dit verband dat het hacken van (PGP-)telefoons van verdachten geen schending oplevert van het recht op privacy omdat achteraf blijkt dat deze telefoons crimineel gebruikt zijn. Volgens ons zijn zulke overwegingen in strijd met de onschuldpresumptie omdat de beslissing of bewijs niet in strijd met het recht is verkregen en dus toelaatbaar is, voorafgaat aan de selectie en waardering van het bewijs en de schuld van de verdachte dus nog helemaal niet vaststaat.

Het hanteren van de 'schuldpresumptie' ('het zijn toch allemaal criminelen') bij deze 'bulkinterceptie', is ook gesignaleerd door rechtspsycholoog Van Koppen. Hij vindt het zo zorgelijk dat hij er bij zijn afscheidsrede als hoogleraar bij stilstond.[2] Burgerrechtenorganisaties als *Bits of Freedom* en *Fair Trials* doen dat al veel langer. Die laatste was zelfs medeondertekenaar van de '*letter of concern*' die wij samen met andere (Europese) advocaten aan het Europese Parlement verstuurden.[3]

Maar EncroChat wordt in strafzaken inmiddels haast overschaduwd door Sky ECC. Hetzelfde geldt voor onze zorgen daaromtrent. Ook bij Sky ECC bestaan die allereerst vanwege de beperkte bescherming waar het recht op privacy vooralsnog op kan rekenen. Dat geldt temeer nu ook andere, gangbare chatdiensten, met vergelijkbare encryptie-protocollen, op negatieve aandacht van de opsporing mogen rekenen,[4] in feite omdat ook zij (goede) encryptie hoog in het vaandel hebben, terwijl (mensenrechten)instituties het gebruik van (goede) encryptie juist stimuleren.[5] Echter, rondom Sky ECC bestaan nog grotere zorgen, gebaseerd op informatie die recent bekend is geworden; ontluisterende informatie die volgens ons niet zonder gevolgen kan blijven.

FEITEN RONDOM DE OPERATIE-SKY ECC

Voordat we daar verder op ingaan: eerst enige uitleg over het strafrechtelijke onderzoek (in verschillende landen) naar de aanbieder van cryptocommunicatie 'Sky ECC'. Net als bij EncroChat geldt voor Sky ECC dat datgene wat in Nederlandse strafzaken bekend is geworden over de techniek en tactiek, niet te danken is aan het Openbaar Ministerie. Verschillende advocaten hebben moeten vechten om de machtigingen, vorderingen en processen-verbaal van aanvraag (deels gezwart) verstrekt te krijgen. Feitelijk nog interessanter was evenwel de informatie die wij uit het buitenland verstrekt kregen en inbrachten in Nederlandse strafzaken.

Hieruit valt op te maken dat Nederland al in 2016 een onderzoek startte naar Sky ECC. Eind 2019 is Frankrijk, onder meer na een Europees Onderzoeksbevel van Nederland van december 2018, de servers van Sky ECC gaan afluisteren middels een 'ip-tap'. Dat leverde onleesbare communicatie op omdat deze nog versleuteld was. De 'metadata' kon wel worden uitgelezen.

Vervolgens vindt veel overleg plaats tussen Franse, Nederlandse én Belgische magistraten. Dit gebeurt in het kader van de JIT-overeenkomst waarin als doel valt te lezen: '*het gezamenlijk uitwerken, ontwikkelen en uitvoeren van de benodigde techniek om de gevoerde communicatie te kunnen ontsleutelen en de server te ontmantelen: het identificeren en lokaliseren van gebruikers (...) en coördineren van (een) gezamenlijke actiedag(en) die zal/ zullen worden ondernomen om (...) de gebruikers van Sky ECC te kunnen aanhouden en vervolgen*.'

Nu blijkt: eind 2021 gaf een bijdrage van Nederland de doorslag omdat daardoor ontsleuteling van de 'getapte' communicatie mogelijk werd. In de (vertaalde) Franse machtiging voor het binnendringen in de telefoons van individuele gebruikers van Sky ECC van de rechtbank Parijs wordt overwogen: '*Nederlandse rechercheurs en technici in het kader van het gemeenschappelijk onderzoeksteam een techniek ontwikkeld hebben waarmee de cryptografische elementen die op elke telefoon opgeslagen zijn die de applicatie Sky ECC gebruikt kunnen worden verkregen*.' Dit staat lijnrecht tegenover de uitspraak van het Nederlandse Openbaar Ministerie dat '*de interceptietool is gebouwd door de Fransen*' zoals is gesteld in de vordering ex artikel 149b juncto artikel 187d Sv van 13 september 2021. De betekenis van die brief kan moeilijk worden overschat: met dit

argument verzocht het OM de rechter-commissaris om de verdediging informatie te onthouden. Kort gezegd was de strekking: vertrouw ons nou maar dat het vertrouwensbeginsel van toepassing was.

DE OUDE MANTRA'S

Wat betekent dit alles voor de rechtmatigheidstoets? Degene die zich nog steeds op het standpunt stelt dat het onderzoek naar Sky ECC een *ander* voorbereidend onderzoek betreft dan de onderzoeken naar individuele gebruikers (als verdachten), zal van een koude kermis thuiskomen. Naast de overwegingen in de zaak-Messina, staat in het Nederlandse onderzoek 'Argus' (naar Sky ECC) letterlijk dat het onderzoek '*zich richt op de criminele samenwerkingsverbanden van de NN-gebruikers van Sky ECC*'.

In het licht van het vertrouwensbeginsel geldt voorts dat wij in verschillende zaken betogen dat ten minste kennis moet worden genomen van alle relevante feiten en omstandigheden, zoals het horen van de betrokkenen. Zoals gezegd, alleen op die manier valt te beoordelen of een beroep op het vertrouwensbeginsel überhaupt op kan gaan. We zullen toch moeten weten op welke plek het onderzoek werd verricht en – in het kader van 'Stojković' – door wie. Zo bezien is de recente uitspraak van de Belgische rechtbank Limburg zeer zuiver en spreekt zij aan vanwege haar logica en eenvoud: de rechtbank ziet af van het gebruik van de EncroChats, simpelweg omdat zij de rechtmatigheid van die uit Frankrijk afkomstige gegevens onvoldoende kan toetsen.[6]

Verder is evident dat de rechtmatigheid van het binnendringen in Sky-telefoons die zich op Nederlands grondgebied bevonden 'vol' getoetst zal moeten worden door de Nederlandse (zittings)rechter. Gebleken is dat Nederland al vóór de Franse operatie zelf onderzoek deed naar Sky ECC en Frankrijk om nader onderzoek verzocht. Reijntjes legt de verantwoordelijkheid in zo'n situatie bij de verzoekende staat en overweegt dat '*al wat wordt verricht in het kader van internationale rechtshulp deel uitmaakt van de nationale procedure binnen de verzoekende staat*.'[7] Dat geldt des te meer op het moment dat de Nederlandse autoriteiten *zelf* het middel leveren waarvan zij weten welk effect dat middel, ook in Nederland, zal hebben. Dan moet nu al worden vastgesteld dat sprake is van – minst genomen – gedeelde verantwoordelijkheid en dus moet ook het onderzoek dat in en, in onmiddellijke zin, door Frankrijk is uitgevoerd, 'vol' worden getoetst door de Nederlandse rechter.

Het is nog vroeg om vergaande uitspraken over de slotsom van die toets te geven; juist daarom hebben wij in verschillende zaken onderzoekswensen ingediend. Niettemin stellen wij nu al dat de slotsom van 'onrechtmatigheid' hoge ogen gooit. De 'ip-tap' én de 'hack' hebben ongedifferentieerd en ongericht plaatsgevonden: *alle* Sky-gebruikers zijn geraakt, zonder (geïndividualiseerd) redelijk vermoeden van schuld aan zware criminaliteit/strafbare feiten ex artikel 126uba Sv. Bovendien is deze getapte communicatie jarenlang bewaard. Aldus kan moeilijk aan de conclusie worden ontkomen dat deze *bulk*-operatie in strijd is met de (dataretentie-)rechtspraak van het Hof van Justitie.[8] Eenzelfde conclusie lijkt gerechtvaardigd ten aanzien van de rechtspraak van het EHRM: tot nog toe ontbreekt het, onder meer, aan een '*independent ex post facto review*',[9] terwijl het enkele gebruik van een (sterk) versleutelde chatdienst juist onvoldoende is voor de inzet van (zware) dwangmiddelen.[10] Kortom, dat de ip-tap en hack van Sky ECC proportioneel, voorzienbaar en zelfs noodzakelijk waren in een democratische samenleving, valt voorshands niet in te zien. De consequenties daarvan hebben wij in ons eerdere artikel al besproken: 'bewijsuitsluiting' lijkt de enige remedie. Hierbij laten wij schendingen van het Cybercrimeverdrag en andere Verdragen nog buiten beschouwing.

NIEUWSTE ZORG: WANTROUWEN IN JUSTITIE

Maar er is nog meer dan dat te bespreken. Eerder betoogden wij al, aan de hand van Straatsburgse rechtspraak, dat het voorgaande nog meer geldt indien de rechter geen/onvoldoende onderzoek doet naar gestelde vormverzuimen. Dat heeft een reden. De 'aanklager' is in tegenstelling tot de rechter niet onafhankelijk en het risico bestaat dus dat de rechter (bewust) verkeerd wordt geïnformeerd. Daarvoor vragen niet alleen advocaten aandacht. Ook een wetenschapper als Ton Derksen waarschuwt dat Nederlandse rechters te weinig wantrouwend zijn: '*Hun fundamentele uitgangspunt is dat ze niet voorgelogen worden door de politie en het Openbaar Ministerie. Dat is naïef, want soms gebeurt dat wel (...) we horen nu al decennialang hetzelfde mantra: veiligheid, veiligheid, veiligheid! Het aantal vrijspraken is ook stevig afgenomen, dat is een teken. Rechters moeten zelf ook aan waarheidsvinding doen*'.[11]

Niettemin stond die waarheidsvinding tot op heden zwaar onder druk in zaken die betrekking hadden op 'cryptocommunicatie', waarbij het nog niet eens gaat om onderzoek naar de betrouwbaarheid van de data.[12] Daarbij werd geschuild achter barrières van het Openbaar Ministerie, zoals ook nog 'Frans staatsgeheim', zonder te onderzoeken of deze barrières daadwerkelijk bestaan. Cynisme viert hoogtij als de gedachte is: 'advocaten proberen alles voor hun cliënten'. Maar als zoveel ervaren strafrechtadvocaten zo blijven volharden, zou dat – in het licht van het voorgaande – dan niet aanleiding moeten zijn voor rechters om er – net als de rechtbank Haarlem – eens 'echt voor te gaan zitten'? Al was het maar vanuit de veronderstelling dat

ervaren strafadvocaten zichzelf serieus genoeg nemen om evident kansloze verzoeken niet eindeloos te blijven herhalen.

Dat geldt helemaal nu concrete aanwijzingen aan het licht zijn gekomen waaruit blijkt dat het Openbaar Ministerie ten aanzien van 'de ware toedracht' niet op de spreekwoordelijke blauwe ogen geloofd kan worden. Dat is dan toch dé aanleiding voor een rechter om rechtop te gaan zitten en de onderste steen boven te eisen? Het minste is dat rechters advocaten toestaan om nader onderzoek te doen omdat niet, zonder meer, kan worden vertrouwd op het Openbaar Ministerie. Voor lijdelijkheid is geen plaats (meer).

Maar de Hoge Raad zelf vraagt meer: toepassing van het strafprocesrecht moet in balans zijn.[13] Als rechters verdachten ook niet op hun blauwe (of andere kleur) ogen geloven en hen, bij een veroordeling, hard 'afstraffen', conform het repressieve roepen van de samenleving, waarom dan mildheid betonen voor een Openbaar Ministerie dat zich niet aan de regels houdt? Daadwerkelijke sanctionering in de zin van artikel 359a Sv ligt voor de hand. Niet volstaan kan worden met een constatering; daarvan gaat – zo leert helaas de ervaring – geen enkel lerend effect uit, terwijl schendingen van fundamentele uitgangspunten van het strafproces zich daar ook om principiële redenen niet mee verhouden. Sterker nog, naast bewijsuitsluiting (op grond van Europees recht), staat inmiddels ook de (niet-)ontvankelijkheid van het Openbaar Ministerie ter discussie. Het verdient in dat verband vermelding dat het 'Karman-criterium' nog altijd bestaat.[14]

En er lijkt een kentering gaande waar wij hoop uit putten. Zo stelde de rechtbank Amsterdam haar vonnis al uit in een Sky-zaak, in afwachting van nadere informatie.[15] In een andere zaak vroeg zij om een procesverbaal over de ontwikkeling van de interceptietool. De rechtbank Rotterdam, op haar beurt, schorste alle verdachten en plaatste de niet mis te verstane kanttekening dat de zitting nog (lang) niet 'zittingsgereed' is.[16] Ook in de literatuur voelen wij ons geruggesteund in onze (formele) verweren. Auteurs Sander, Van den Wijngaard en Kobari schrijven het 'toe te juichen' als feitenrechters de ruimte benutten die de Hoge Raad hen biedt.[17] De Jong analyseert dat het strafprocesrecht '*sinds enige decennia op onderdelen terrein [lijkt] te verliezen aan het materiële strafrecht, in die zin dat de toepassing van procedurele normen in toenemende mate afhankelijk wordt gesteld van een belangenafweging waarin (ook) de doelen van het materiële strafrecht dienen te worden betrokken*' terwijl uit zijn analyse volgt dat '*het strafprocesrecht zich best wat minder serviel zou mogen opstellen*'.[18] Die conclusie is inderdaad logisch en terecht: het strafprocesrecht dient meer doelen dan het faciliteren van het materiële strafrecht.

Noten

1 *Adv.bl.* 2021-7, p. 60-63.
2 *De ijzeren regels van goud bewijs. Over Rechtspsychologie en een Eerlijk Strafproces*, afscheidsrede van 17 maart 2022 voor de VU.
3 https://www.crimesite.nl/europese-advocaten-open-brief-met-zorgen-over-encrochat-aan-europees-bestuur/.
4 https://tweakers.net/nieuws/196200/belgisch-wetsvoorstel-voor-metadataretentie-is-feitelijk-verbod-op-signal.html en https://twitter.com/Advocaatappel/status/1520048511005478915.
5 EHRM 30 januari 2020, nr. 50001/12 (*Breyer vs. Duitsland*).
6 https://www.crimesite.nl/belgische-rechtbank-gebruikt-encrochat-bewijs-niet/.
7 EHRM 27 oktober 2011, nr. 25303/08, *NJ* 2013/1, m.nt. Reijntjes (*Stojković/België en Frankrijk*).
8 Zie bijv. ECLI:EU:C:2022:258 en oktober 2020, ECLI:EU:C:2020:791.
9 EHRM (GK) 13 september 2021, nr. 85170/13 (*Big Brother Watch vs. VK*). Zie ook EHRM nrs. 44715/20 en 47930/21 (*Lewis-Turner & Jarvis*).
10 EHRM 20 juli 2021, nr. 19699/18 (*Akgün vs. Turkije*).
11 *Brabants Dagblad* 19 februari 2022.
12 Over de aspecten van *digital forensics* valt nog heel veel meer te zeggen, alleen al omdat is gebleken dat de iptap er in Frankrijk 'uit' heeft gelegen, maar dat valt buiten het bestek van dit stuk.
13 Vgl. ECLI:NL:HR:2020:1889, r.o. 2.1.3.
14 M. Samadi, *Normering en toezicht in de opsporing*, 2020, p. 240.
15 https://www.crimesite.nl/rechtbank-stelt-vonnis-in-grote-strafzaak-uit-om-sky-ecc/.
16 https://www.crimesite.nl/cokezaak-officieren-van-justitie-eisen-opheffen-voorarrest-en-nader-onderzoek-sky-hack-verdachten-naar-huis/.
17 D.B. Sander, S.C.J. van den Wijngaard & M. Kobari, 'De reikwijdte van artikel 359a Sv: vormverzuimen bij en onrechtmatigheden buiten het voorbereidend onderzoek', *DD* 2022/32.
18 F. de Jong, 'Heer en knecht – aantekeningen over de verhouding tussen materieel en formeel strafrecht, proportionaliteit en artikel 359a Sv', *DD* 2022/20.

De mooiste kwaliteit spa's
GEMAAKT IN NEDERLAND
NEDERLANDSE KWALITEIT
UNIEK MAATWERK
COMPLETE ONTZORGING
Bekijk hier onze spa modellen
0 341 217 161
www.serenaspa.nl
serena

— door **Fred Hammerstein**

Leve de deken!

Het loslaten van het lokale toezicht en het optuigen van een landelijke toezichthouder zal uitdraaien op een faliekante mislukking, waarschuwt oud-raadsheer Fred Hammerstein.

Zolang de ideale wereld niet bestaat, is toezicht nodig. Dit geldt ook voor advocaten, al mag men van hen in verband met *nobile officium* veel meer dan gemiddeld naleving van de regels verwachten. Daarom behoeft het toezicht op advocaten niet zwaar te worden opgetuigd. Het moet effectief zijn, risicogestuurd en flexibel.
In verband met de bijzondere positie van advocaten kan het alleen door advocaten met dezelfde privileges en verplichtingen worden uitgeoefend. En dan liefst door iemand die goed op de hoogte is van de plaatselijke omstandigheden en zijn of haar vakgenoten kent. Geen wonder dat het toezicht al lange tijd in handen is gegeven van de lokale deken. Deze neemt deel aan het dekenberaad om waar nodig landelijk beleid te ontwikkelen.
In de afgelopen jaren blijkt dit toezicht sterk te zijn verbeterd, maar het voldoet nog niet aan alle eisen. Dit zijn de belangrijkste pijnpunten:
- het dekenberaad is te vrijblijvend en moet worden geformaliseerd;
- de financiering moet worden aangepast aan de eisen van onafhankelijk en effectief toezicht;
- er is meer landelijk beleid nodig;
- de deken moet worden benoemd in plaats van gekozen;
- er moet worden gewerkt aan professionalisering en aan kenniscentra.

De deken als toezichthouder is onmisbaar en moet blijven want:
- niemand is beter op de hoogte van de lokale omstandigheden en kent de leden van de balie zo goed;
- niemand heeft meer gezag en vertrouwen als een vooraanstaand lid van de balie;
- niemand heeft zoveel verschillende instrumenten om effectief en toch proportioneel toezicht uit te oefenen;
- niemand is beter in staat contacten met alle mogelijke instanties te onderhouden en als een spin in het web te opereren aan de hand van informatie en signalen uit de directe omgeving.

Het is een bekend misverstand dat iemand geen toezicht kan uitoefenen op mensen uit de eigen kring. Beroepsgenoten zijn in de regel veel strenger dan buitenstaanders in de handhaving van de geldende normen. Dat komt voort uit de beroepstrots en uit de wens dat het vak door allen op een behoorlijke manier wordt uitgeoefend in het belang van zowel de advocaat als de cliënten.
Advocaten hebben er alle belang bij het eigen nest schoon te houden als zij van de samenleving belangrijke privileges hebben gekregen. Door het dekenberaad te formaliseren, ontstaat vanzelf ook gecoördineerd landelijk toezicht op eventuele misstanden die alleen met veel kennis en menskracht aangepakt kunnen worden, met als groot voordeel dat alle dekens daaraan een steentje kunnen bijdragen.
Dit alles is niet zomaar mijn mening, maar het is ook het resultaat van onderzoek in verband met de laatste evaluatie van de Advocatenwet. Alles wijst erop dat op deze weg moet worden doorgegaan. Daarom is het teleurstellend en onbegrijpelijk dat zonder goede argumenten een andere weg de voorkeur lijkt te hebben van de politiek. Het loslaten van het lokale toezicht en het optuigen van een landelijk toezichthouder zal naar mijn overtuiging over enkele jaren gezien worden als een faliekante mislukking die dan moeilijk teruggedraaid kan worden. Nu kan een herbezinning nog voorkomen dat het de verkeerde kant opgaat. Ik hoop dat alle betrokken partijen zich daarvan goed bewust zijn.

Fred Hammerstein is oud-raadsheer bij de Hoge Raad.

Hogan Lovells

Associate corporate M&A/ECM (3+ years of experience)

Keen to become part of a truly global, collaborative team of professionals?

Your journey begins here.

Hogan Lovells is one of the leading global law firms as the 10th largest law firm in the world by global revenue (Legal Business Global 100 2020). Our distinctive market position is founded on our exceptional breadth of practice, our deep industry knowledge, and our 'one team' global approach. Formed through the unprecedented combination of two top international law firms, Hogan Lovells has 2,800 + lawyers in 47 offices in Africa, Asia, Latin America, the Middle East and the United States, of which more than 500 have a Chambers ranking. With a presence in the world's major financial and commercial markets, we are well placed to provide excellent business-oriented advice to our clients locally and internationally.

Innovation, Diversity & Inclusion and Responsible Business are key priorities to our firm. Hogan Lovells belongs to the Top 5 most innovative law firms in North America and in Europe (FT Innovative Lawyers Awards, 2020). We furthermore continue to ensure that the demographics of our people reflect the rich diversity of our clients and our communities by setting the following goals for ourselves: by 2022 30% female partners (currently, 27%) and by 2025 15% minority partners (currently, 13%) and 4% LGBT+ partners. We also embrace our responsibility to give back to our communities through pro bono and community service work with more than 220,000 dedicated hours.

Our people are the key to our success, which is why we seek to recruit and retain the most talented individuals in all regions of our global practice.

The Amsterdam office and the Corporate Practice

The Amsterdam office of Hogan Lovells provides you with the best of both worlds: it combines a high quality global firm with the advantages of a mid-sized firm. With a team of c. 55 lawyers, (deputy) notaries, tax advisors and paralegals we provide our national and international clients with clear, practical and high quality advice through a collaborative approach. We develop quickly implementable and viable solutions for the complex challenges our clients face.

The Corporate/M&A and ECM practice area sits within the Corporate and Finance practice group and covers the full range of corporate/M&A and ECM work. The team has extensive experience advising public and private companies, Private Equity firms, investment banks, boards of directors, and other clients on a wide range of national and cross-border public and private M&A transactions, strategic investments, multi-billion Euro global deals, joint ventures, restructurings and Equity Capital Markets transactions (such as IPOs, SPACs and de-SPACs, direct listings, ABBs).

We are looking for you

We are looking for an Associate that can further strengthen our team, with c. 3 (or more) years of experience. A team player who is proactive, ambitious, pragmatic and solution-oriented. The successful candidate will also have strong analytical and technical skills, together with the ability to build relationships with clients and colleagues and work well in a team.

In return, Hogan Lovells offers excellent training and development, a superb (international) working environment, together with a competitive salary and benefits package.

Interested?
If you would like to apply, please send your resume and cover letter to amsterdam.recruitment@hoganlovells.com. For questions about this vacancy, please contact Sanne Braam (HR manager) on 020 - 5533 662 or send an email to **amsterdam.recruitment@hoganlovells.com**.

Nascholen wanneer het u uitkomt?

Gratis proefcursus
t.w.v. 2 of 3 PO-punten

Als advocaat wilt u bovenop de veranderende wet- en regelgeving zitten en geïnformeerd worden door experts. Bij PO-Online krijgt u onbeperkt toegang tot een actueel en praktijkgericht aanbod van ruim 100 online cursussen, ontwikkeld in samenwerking met de beste docenten uit uw vakgebied. Hiermee kunt u flexibel nascholen in de onderwerpen die voor u interessant zijn.

Maak nu kennis met ons aanbod en probeer een gratis proefcursus t.w.v. 2 of 3 PO-punten:

www.po-online.nl/ontdek

Nascholen bij PO-Online

- ✔ Onbeperkt toegang tot een actueel en uitgebreid cursusaanbod
- ✔ Vooraanstaande docenten
- ✔ Altijd en overal toegang tot relevante vakkennis

PO Online Uw goed recht